ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – ГР.РОМАН,ОБЛ.ВРАЦА
гр.Роман, бул. "Христо Ботев" № 136, email:osroman@abv.bg

ДО

ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ ВРАЦА

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ
ГР. РОМАН
Входящ номер и дата
Изх. №248/19.12.2024

Относно: Сесия на ОбС – Роман на 30.12.2024г.

УВАЖАЕМИ Г-Н ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ,

На основание чл.43, ал.6 от Правилника за организацията и дейността на Общински съвет – Роман, неговите комисии и взаимодействието му с общинска администрация приложено Ви изпращам:

1. Покана, дневен ред и материали за заседание на ОбС-Роман.

С уважение,

ИВАН АЛЕКСИЕВ

Председател на ОбС – Роман

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – ГР.РОМАН,ОБЛ.ВРАЦА
гр. Роман, бул. "Христо Ботев" № 136, email:osroman@abv.bg

П О К А Н А

На основание чл.43, ал.4, ал.5, ал.6 и ал.7 от Правилника за организацията и дейността на Общински съвет – Роман, неговите комисии и взаимодействието му с общинска администрация поканата да се изпрати и да се изпрати:

ДО
Областния Управител на област Враца.
ОБЩИНСКИТЕ СЪВЕТНИЦИ НА ОбС – РОМАН,
КМЕТА НА ОБЩИНА РОМАН
КМЕТОВЕТЕ НА КМЕТСТВА В ОБЩИНА РОМАН,
КМЕТСКИТЕ НАМЕСТНИЦИ В ОБЩИНА РОМАН

ОБЩИНА ГР. РОМАН
ВХ. № 248/19.12.2024

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

На основание чл.23,ал.4,т.1 от ЗМСМА и чл.16, ал1, т.1 от Правилника за организацията и дейността на Общински съвет – Роман, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация.

СВИКВАМ:

Общинския съвет Роман на заседание на **30.12.2024** година от **09^{00}** часа в зала **№222** на Община Роман при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1.Питания към Кмета на Община Роман.

2.Докладна записка от Валери Ролански – Кмет на Община Роман относно:Приемане на Доклад за междинна оценка на План за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021 – 2027г.

Иван Алексиев
Председател на Общински съвет – Роман

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ И ЧЛЕНОВЕТЕ НА
ПОСТОЯННИ КОМИСИИ

Изх. №=248/19.12.2024

УВАЖАЕМИ ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ,

На основание чл.25, т.4 от ЗМСМА, чл.41, ал.1 от Правилник за организацията и дейността на Общински съвет – Роман, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация Роман, свиквам заседание на постоянните комисии във връзка с обсъждане материалите за редовното заседание на Общински съвет –Роман, на **30.12.2024г. от 09^{00} ч.,** както следва:

№	Водеща комисия	Точки от дневния ред	Заседание	
			Дата	Час
1.	Постоянна комисия по Бюджет, финанси, общинска собственост и евро проекти	**Всички точки от проекто дневния ред**	**30.12.2024**	08^{30}
2.	Постоянна комисия по Устройство на територията, благоустрояване и комунални дейности, опазване на околната среда и използване на природните ресурси	**Всички точки от проекто дневния ред**	**30.12.2024**	08^{30}
53.	Постоянна комисия по Образование, култура, спорт, туризъм, работа с младежта, здравеопазване , социални дейности и трудова заетост	**Всички точки от проекто дневния ред**	**30.12.2024**	08^{30}
4.	Постоянна комисия по Конфликт на интереси, етика, опазване на обществения ред, борба с корупцията и жалби на граждани	**Всички точки от проекто дневния ред**	**30.12.2024**	08^{30}

С уважение,
ИВАН АЛЕКСИЕВ
Председател на Общински съвет – Роман

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Община Роман

Класификация на информацията:
ниво 0, TLP-WHITE

ДО
Г- Н ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА ОБЩИНСКИ СЪВЕТ - РОМАН

ОБЩИНА РОМАН
Регистрационен индекс и дата
0800-155 12.12.2024

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ
ГР. РОМАН
Регистрационен индекс и дата
вх. № 248 12.12.2024

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

ОТ ВАЛЕРИ РОЛАНСКИ - КМЕТ НА ОБЩИНА РОМАН

Относно: Приемане на Доклад за междинна оценка на План за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ,

Планът за интегрирано развитие е основен стратегически документ, който определя средносрочните цели и приоритети на община Роман в съответствие с Общия устройствен план на общината и Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен район. Планът за интегрирано развитие на общината (ПИРО) е разработен за срок от 7 години, които съвпадат с програмния период на ЕС.

Основната цел на ПИРО на община Роман за периода 2021-2027 г. е стимулиране на устойчив растеж и осигуряване на пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и ресурси, за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия, съгласно чл.13, ал.2 от ЗРР. ПИРО е разработен и се прилага за цялата територия на общината.

Като стратегически документ той обвързва сравнителните предимства, ресурси и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към устойчиво, интегрирано развитие, по-добро качество на живот и по-висок жизнен стандарт за хората. Документът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на редица нормативни документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, кадастъра, опазването на околната среда, насърчаване на инвестициите, устойчиво развитие на туризма и други.

Планът за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021 – 2027 г. е приет от Общински съвет – Роман с Решение № 294 по Протокол №26 от 25.06.2021 г., на основание чл. 21, ал. 1, т. 12 от ЗМСМА и на основание чл.23, т.1 и чл.24, т.1 от Закона за регионалното развитие, във връзка с чл.21, ал.1 и ал.3 от Правилника за прилагане на ЗРР.

Съгласно нормативните изисквания за реализацията на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие се извършва междинна оценка в средата на периода на тяхното действие.

На основание чл. 33 от Закона за регионалното развитие (ЗРР) и чл. 26 от Правилника за неговото прилагане (ППЗРР), през 2024 г. следва да се изготви междинна оценка за реализацията на ПИРО на община Роман за първите три години на неговото действие (2021-2023 г.). В изпълнение на нормативните изисквания Община Роман

3130 Роман, бул. Христо Ботев № 132-136
тел.: 09123/20 64, факс: 09123/2349
e-mail: roman@roman.bg
web: www.roman.egov.bg

възложи разработването на доклада за междинна оценка на независими външни експерти и представя на вашето внимание резултатите.

Междинната оценка има за цел да установи как са използвани обществените ресурси, каква е ефикасността на извършените интервенции, в каква степен са потвърдени предвидените резултати и постигнати заложените цели. Тя проучва факторите за регистрирания успех или неуспех на намеренията за промяна, прави обобщени изводи за устойчивостта на резултатите и осигурената продължителност на въздействията.

Докладът с резултатите от междинната оценка се представя за одобрение на Общинския съвет и се публикува на страницата на общината в интернет и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Докладът за междинна оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

Първите три елемента са свързани с анализ и оценка на различните аспекти от изпълнението, докато финалният включва изводи и препоръки за подобряване на организацията и реализацията на плана. Конкретните препоръки са базирани на изводите и са насочени към подобряване процеса на реализация на ПИРО в оставащия период на неговото действие до 2027 г.

Анализът на етапа на Междинна оценка показва добри резултати в реализацията на Плана за интегрирано развитие на община Роман за първите три години от неговото прилагане (2021-2023 г.). Финансовото изпълнение на плана е 18% (16 113 хил. лева), а техническото изпълнение - 31% (40 броя изпълнени и в процес на изпълнение проекти и дейности).

Изпълнението на плана е успешно, въпреки трудностите, предизвикани от пандемията, войните, инфлацията, енергийната, икономическа и политически кризи. Вероятно общото изпълнение на ПИРО щеше да е още по-добро ако бяха стартирали на време процедурите за финансиране по европейските програми за периода 2021-2027 г., НПВУ и СПРЗСР. На етапа на МО реализацията на заложените мерки и дейности вероятно е по-висока, но не може да се измери точно поради липсващите данни и информация за всички проекти и дейности на частния сектор, които са трудно проследими и няма как да бъдат отчетени.

Във връзка с гореизложеното на основание чл.21, ал.1, т.12 от ЗМСМА, на основание чл. 33 от Закона за регионалното развитие (ЗРР) и чл. 26 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР), внасям Доклад за междинна оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г. за обсъждане и одобряване и предлагам Общински съвет – Роман да вземе следните

Р Е Ш Е Н И Я:

1. Общински съвет – Роман одобрява Доклад за междинна оценка на План за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г.

2. Общински съвет – Роман възлага на кмета на Община Роман да публикува документа „Доклад за междинна оценка на План за интегрирано развитие на община Роман 2021-2027 г.“ на официалната страница на Общината в интернет и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Приложение: Доклад за междинна оценка на План за интегрирано развитие на община Роман 2021-2027 г.

ВАЛЕРИ РОЛАНСКИ
Кмет на Община Роман

ДОКЛАД
ЗА МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РОМАН ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

НОЕМВРИ 2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 3

ВЪВЕДЕНИЕ..... 5

МЕТОДИКА 7

МЕЖДИННА ОЦЕНКА

I. ОБЩИ УСЛОВИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ И ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РОМАН В ПЕРИОДА 2021 – 2023 ГОДИНА..... 9

II. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО ...50

III. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ПИРО 60

IV. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ 64

V. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО И МОНИТОРИНГА НА ПИРО..... 72

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ 74

ПРЕПОРЪКИ 77

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ 78

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ – Агенция по заетостта
АНКПР - Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
АПИ – Агенция „Пътна инфраструктура“
БАБХ – Българска агенция по безопасност на храните
БД – Басейнова дирекция
ВЕИ – възобновяеми енергийни източници
ВиК – водоснабдяване и канализация
ВОМР – водено от общностите местно развитие
ГД ГРАО - Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“
ДМА – дълготрайни материални активи
ДБ – държавен бюджет
ДБТ – Дирекция „Бюро по труда”
ДГ – детска градина
ДГС/ДЛС – Държавно горско/ловно стопанство
ДСП – Домашен социален патронаж/ Дирекция „Социално подпомагане“
ЕЗФРСР - Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕИП – Европейско икономическо пространство
ЕО – екологична оценка
ЕС – Европейски съюз
ЕСИФ - Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСФ – Европейски социален фонд
ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
ЗООС – Закон за опазване на околната среда
ЗРР – Закон за регионалното развитие
ЗЗ – защитени зони
ЗМ – защитени местности
ЗТ – защитени територии
ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда
ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ – Интегрирани териториални инвестиции
ИТП – Интегриран териториален подход
ИТС – Интегрирана териториална стратегия
ИТСРСЗР – Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен район
КИТИ – Концепция за интегрирани териториални инвестиции
МБАЛ – Многопрофилна болница за активно лечение
МДТ – Местни данъци и такси
МЗ – Министерство на здравеопазването
МИГ – Местна инициативна група
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
МО – Междинна оценка
МОН – Министерство на образованието и науката
МОСВ – Министерство на околната среда и водите
МСП – малки и средни предприятия
НИРД – научно-изследователска и развойна дейност
НПВУ – Национален план за възстановяване и устойчивост
НПО – неправителствени организации
НСИ – Национален статистически институт

НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
НСРР – Национална стратегия за регионално развитие
НУ – Начално училище
НЧ – Народно читалище
NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз
ОБ – общински бюджет
ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие"
ОП – Оперативна/и програма/и
ОПЕУТП – Оперативна програма „Електронно управление и техническа помощ"
ОПОС – Оперативна програма за околна среда
ОСИ - Отдел „Статистически изследвания"
ОСП – Обща селскостопанска политика
ОПИК – Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност
ОПНОИР – Оперативна програма за наука и образование за интелигентен растеж
ОПНИИДИТ – Оперативна програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация
ОПР – Общински план за развитие
ОПРР – Оперативна програма за развитие на регионите
ОПРЧР – Оперативна програма за развитие на човешките ресурси
ОПТС – Оперативна програма за транспортна свързаност
ОПХОМП – Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане
ОУ – основно училище
ОУП – общ/и устройствен/и план/ове
ПИРО – План за интегрирано развитие на община
ПКИП - Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията"
ПМДРА – Програма за морско дело, рибарство и аквакултури
ПО – Програма „Образование" / Последваща оценка
ПОС – Програма „Околна среда"
ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРР – Програма „Развитие на регионите"
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПРЧР – Програма „Развитие на човешките ресурси"
ПСПВ – пречиствателна станция за питейни води
ПСОВ - пречиствателна станции за отпадъчни води
ПТП – Програма „Техническа помощ"
ПХОМП – Програма „Храни и основно материално подпомагане"
ПЧИ – преки чужди инвестиции
РБ – Република България / Републикански бюджет
РДГ – Регионална дирекция по горите
РЗИ – Регионален център по здравеопазване
РИОСВ - Регионална инспекция по околната среда и водите
РСЗ – Регионална служба по заетостта
РСР – Регионален съвет за развитие
СЗР – Северозападен район
СПРЗСР – Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
СУ – средно училище
ТБО – твърди битови отпадъци/ такса битови отпадъци
ТГС – трансгранично сътрудничество

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът обобщава резултатите от междинната оценка (МО) на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община (ПИРО) Роман 2021-2027 г. за първите три години от неговото действие и прилагане. Междинната оценка е изготвена на основание чл. 33 от Закона за регионалното развитие (ЗРР) и чл. 26 от Правилника за прилагане на ЗРР (ППЗРР). Съгласно нормативните изисквания за реализацията на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие се извършва междинна оценка в средата на периода на тяхното действие.

Планът за интегрирано развитие е документ, който определя средносрочните цели и приоритети на община Роман в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен район и Общия устройствен план на общината.

Планът за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021 – 2027 г. е приет от Общински съвет – Роман с Решение № 294 по Протокол №26 от 25.06.2021 г., на основание чл. 21, ал. 1, т. 12 от ЗМСМА и на основание чл.23, т.1 и чл.24, т.1 от Закона за регионалното развитие, във връзка с чл.21, ал.1 и ал.3 от Правилника за прилагане на ЗРР.

Планът за интегрирано развитие е разработен за срок от 7 години, които съвпадат с програмния период на ЕС. Като стратегически документ той обвързва сравнителните предимства, ресурси и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към устойчиво, интегрирано развитие, по-добро качество на живот и по-висок жизнен стандарт за хората. Документът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на редица нормативни документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, кадастъра, опазването на околната среда, насърчаване на инвестициите, устойчиво развитие на туризма и други.

Междинната оценка е част от триадата оценки – „предварителна-междинна-последваща“, като всяка от тях е функция на предходната и се стреми да подобри качеството на стратегическия документ и резултатността в постигане на целите му. Предварителната оценка на ПИРО е изготвена при неговото разработване през 2021 г.

Основната цел на ПИРО на община Роман за периода 2021-2027 г. е стимулиране на устойчив растеж и осигуряване на пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и ресурси, за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия, съгласно чл. 13, ал. 2 от ЗРР. ПИРО е разработен и се прилага за цялата територия на общината.

Съгласно нормативните изисквания на ЗРР, настоящият Доклад за междинна оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Първите три елемента са свързани с анализ и оценка на различните аспекти от изпълнението, докато финалният включва изводи и препоръки за подобряване на организацията и реализацията на плана.

Първият елемент е свързан с общ преглед на проектите и инициативите с принос към плана – реализирани или в процес на реализация в рамките на отчетния период 2021-2023 г. Систематизирани са различни проекти и инициативи и е определена тяхната принадлежност към приоритетните области и цели на ПИРО.

Вторият компонент оценява степента в изпълнението на целите и приоритетните области, като надгражда оценката на първоначалните резултати. Стойностите на систематизираните проекти и инициативи са обобщени в обща финансова оценка за

изпълнението на ПИРО. В този елемент са сравнени актуалните и целевите стойности на индикаторите, заложени в плана.

Преценката на ефективността и ефикасността на изпълнението се аргументира от съотношението между направените разходи и постигнатите ползи в рамките на целите и приоритетните области. Този трети компонент синтезира информацията за проектите и индикаторите от предните части и добавя обзор на предприетите действия по изпълнението и наблюдението на ПИРО .

Четвъртият елемент отразява най-важните констатации относно идентифицираните проблемни области и ограничители на развитието на местно ниво, попречили на изпълнението на плана през първите три години от неговото прилагане. Изводите са ориентирани спрямо трите основни теми в оценката: проекти и инициативи; индикатори; действия по изпълнението и наблюдението на плана.

Конкретните препоръки са базирани на изводите и са насочени към подобряване процеса на реализация на ПИРО в оставащия период на неговото действие до 2027 г.

Междинната оценка има за цел да установи как са използвани обществените ресурси, каква е ефикасността на извършените интервенции, в каква степен са потвърдени предвидените резултати и постигнати заложените цели. Тя проучва факторите за регистрирания успех или неуспех на намеренията за промяна, прави обобщени изводи за устойчивостта на резултатите и осигурената продължителност на въздействията.

Междинната оценка е предприето действие за анализ на провеждането и резултатите от определен брой инициативи, които се осъществяват в повече или по-малко, формализирана методологична и институционална рамка с оглед на отчитането и/или подобряването на определени публични дейности, по-специално посредством сравняване на резултатите с поставените цели и с използваните средства и ресурси.

Междинната оценка включва анализ и оценка на изпълнението на целите и приоритетите, релевантността на ПИРО и капацитета за организация и координация на отговорните за неговото прилагане органи.

Целта на настоящата междинната оценка е да осигури независима и актуална информация за постигнатите резултати от реализацията на Плана за интегрирано развитие на община Роман за първите три години от неговото прилагане 2021-2023 г. Оценката следва да направи необходимите изводи и препоръки за подобряване на управлението и координацията по изпълнение на заложените цели и приоритети за оставащия период на неговото действие до 2027 г.

За постигането на тези цели са изпълнени следните задачи:

- Оценка на първоначалните резултати от изпълнението на ПИРО и степен на постигане на съответните цели;
- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- Изследване на промените във вътрешната и външната среда в контекста на прилагане и реализация на заложените мерки и дейности в ПИРО;
- Актуален преглед за съответствие и приложимост на заложените цели и приоритети със социално-икономическите условия и фактори на средата;
- Изводи и препоръки за оптимизиране на въздействието на ПИРО.

Основните критерии, които са използвани при междинната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

В изготвянето и обсъждането на проекта на настоящия Доклад за междинна оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г. участваха представители на Общинската администрация, независими експерти и различни заинтересовани страни.

МЕТОДИКА

Избраната методика е насочена към постигане на обективност на междинната оценка относно първоначалните резултати от реализацията на ПИРО, стратегията и мерките за координация на документа през първите три години от неговото прилагане. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за оптимизация и подобряване на работата по изпълнение на плановия документ за оставащия период на неговото действие до 2027 г.

I. ЕТАПИ НА МО - Оценката на ПИРО премина последователно през следните етапи:

- ПРОУЧВАНЕ: На този етап беше създадена организацията за провеждане на междинната оценка и беше събрана базова информация и статистически данни за нуждите на анализа и оценката.

За целите на проучването бяха използвани справки, информация от различни институции и консултации с Общинска администрация – Роман.

- АНАЛИЗ И ОЦЕНКА: На този етап беше извършено обобщаване, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация. Изготвена беше междинна оценка на изпълнението на ПИРО, резултатите от която са описани в настоящия доклад. Извършен е подробен анализ и оценка на промените в социално-икономическото развитие на общината, изпълнението на целите и приоритетите на плана и капацитета на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнение на ПИРО за периода до края на неговото действие (2027 г.).
- СЪГЛАСУВАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ: Това е заключителния етап, свързан със съгласуване на Доклада от междинната оценка и направените констатации с Общинска администрация – Роман. Направените допълнения, коментари и забележки от страна на администрацията са взети под внимание и са включени в доклада за междинната оценка.

II. МЕТОДОЛОГИЯ

За изготвяне на междинната оценка са използвани следните методи:

- Наблюдение – пряк метод за събиране на данни и информация;
- Проучване – проучване на документи, информация и данни от различни източници;
- Описание – описват се факти, данни, резултати, констатации, препоръки и изводи;
- Анализ и синтез – анализира се базовата входяща информация и данни и се обобщават резултатите за нивото на изпълнение на ПИРО;
- Оценка – оценява се степента на изпълнение, степента на постигане на заложените цели, ефективност и ефикасност на използваните ресурси и други;
- Сравнение – сравняват се данни, факти, показатели и резултати. На база на сравнението се правят изводи и препоръки;
- Работа в екип – съгласуваност, разпределение на задачите и пълен синхрон в действията на екипа за изготвяне на последващата оценка за изпълнение на ПИРО;
- Индексен метод - изравняване равнището на даден показател, заложен в ПИРО към неговото равнище в минал период или време, прието за база;
- Графичен метод – за изобразяване на данни, факти, тенденции чрез геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината.

III. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За междинната оценка са използвани следните източници на данни и информация:

1. План за интегрирано развитие на община Роман 2021-2027 г.;
2. Интегрирана териториална стратегия за развитие на СЗР 2021-2027 г.;
3. Годишни доклади за наблюдение изпълнението на ПИРО за 2021, 2022 и 2023 г.
4. Официални данни от Отдел „Статистически изследвания“ – Враца, ДБТ – Мездра, филиал Роман, ДСП – Враца, ОСЗ – Роман, ОДЗ – Враца, ДГС – Мездра, РЗИ – Враца, БАБХ, ДФЗ и др. институции;
5. Справки, доклади и отчети на Община Роман;

6. Отчети за изпълнение на бюджета на община Роман за периода 2021-2023 г.;

7. Планове и отчети за разходите по Капиталовите програми на Община Роман за периода 2021-2023 г.

8. Справки и данни от ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;

9. Интернет страници и портали: Община Роман, ИСУН, НСИ, Инфостат, ГРАО, АЗ, ПУДООС и др.

10. Официални страници на УО на оперативните програми, финансирани от ЕС и др.

Междинната оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Роман се фокусира върху аналитичен обзор и сравнителен анализ на резултатите и въздействието от неговото прилагане за периода 2021-2023 г., при отчитане на настъпилите социално-икономически и политически промени на местно, регионално и национално ниво, в светлината на промените в регионалната политика на ЕС и усложнената международна обстановка - пандемия, войни, миграция, икономически и финансови кризи.

Предмет на настоящата разработка е многостранното развитие на община Роман, свързано с изпълнението на проекти и инициативи с принос към стратегията и програмата за реализация на ПИРО. Докато общинският план анализира и оценява състоянието и тенденциите на развитие в общината, междинната оценка обхваща социално-икономическото развитие от гледна точка на изпълнението на плана.

Докладът за междинна оценка е изготвен с натрупване на всички проекти, обекти и дейности, реализирани на територията на община Роман от 2021 г. до 2023 г., включително приключените и в процес на изпълнение. По този начин констатациите на настоящия Доклад са неразделна част от общата оценка на общинското управление и реализация на Плана за първите три години от неговото прилагане. Констатациите на етапа на междинна оценка са основа за бъдещото стратегическо планиране в общината и подобряване на местното и регионално развитие до края на програмния период – 2027 г.

В цялостния процес на наблюдение и оценка на ПИРО при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество и други заинтересовани страни.

Общинският съвет е орган за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие. Мониторингът и контролът на изпълнението са неразделна част от общия процес на реализиране на публични политики в Община Роман. Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите, заложени в плана посредством реализацията на мерки и проекти/дейности и включените индикатори за оценка.

Системата за наблюдение и оценка осигурява ефективното изпълнение на плана с оглед постигане на целите за балансирано, устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на определени проекти и дейности. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация, като отчита изпълнението на включените проекти и дейности по приоритети и мерки.

Чрез мониторинга на ПИРО се цели да се предостави на компетентните местни органи (Общински съвет – Роман, Кмета на общината, служителите от общинска администрация), както и на всички заинтересовани страни (социално-икономически партньори и структури на гражданското общество), актуална информация за прогреса или липсата на напредък в изпълнението на поставените цели. В резултат на мониторинга, важен етап от който е междинната оценка, могат да се направят своевременни промени в начина на организация и изпълнение, в приоритетите и целите на ПИРО, който трябва винаги да следва актуалните теми и проблеми на обществото и политиките за тяхното разрешаване.

МЕЖДИННА ОЦЕНКА

I. ОБЩИ УСЛОВИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ И ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РОМАН В ПЕРИОДА 2021 – 2023 ГОДИНА

Анализ на факторите на средата

Изпълнението на ПИРО стартира в условия на усложнена социално-икономическа и политическа обстановка, белязана от непрекъснати световни и национални кризи.

Отчетният период 2021-2023 ще остане в историята с поредицата трудни, неспокойни и динамични години, поставили страната ни и българските общини на сериозни изпитания.

Извънредни ситуации, продължителна пандемия от коронавирус (COVID-19), военни конфликти в Украйна и Израел, постоянно вътрешнополитическо напрежение, нестабилност, многократни парламентарни избори и задълбочаващи се икономически, финансови и енергийни кризи. Всичко това оказва изключително негативно влияние на социално-икономическите процеси и забави изпълнението на важни общински проекти и дейности.

Глобалната здравна криза, породена от коронавируса, беше с трудно прогнозируеми измерения и наложи нови сценарии за бъдещето и промени в стратегическото планиране и в приоритетите на общинските политики. Предприети бяха мерки за ограничаване на заболеваемостта и помощ за здравната система, за насърчаване на засегнатия бизнес и социална подкрепа в защита на най-уязвимите групи от населението.

Нарастващата политическа нестабилност у нас, тежката вътрешна икономическа криза и епидемична обстановка, се отразиха негативно на бизнеса, на покупателната способност и жизнения стандарт на населението. Ограниченията в начина на живот и неизбежните от това негативни икономически последици доведоха до рекорден ръст на инфлацията, повишаване на безработицата, поскъпване на цените на енергоносителите и храните от първа необходимост. Наложително се въведоха някои непопулярни мерки за икономии на ел. енергия. Увеличиха се непредвидените разходи в общинския бюджет.

Пандемията постепенно отшумява през 2022 година, когато започва войната в Украйна, предизвикала задълбочаване на икономическите и политически проблеми, допълнително усложнени от природни бедствия, множество протести, растяща инфлация, задълбочаваща се енергийна криза.

Българските общини бяха пряко засегнати от високата инфлация, от неочаквания и непредвидим ръст на цените на някои стоки и енергоносители. В тези условия се наложи динамична смяна на приоритетите, въвеждане на нови, непланирани мерки и значително увеличение на непредвидените разходи в общинските бюджети.

Политическата нестабилност с честа смяна на централната власт и служебни кабинети се задълбочи през 2023 г. с поредните предсрочни парламентарни избори и нов модел на управление с премиер на ротация. Инфлацията забавя темпове, но икономическата, политическа и социална кризи и обществено недоволство продължават да влияят върху местните приоритети и публичните финанси.

Последната отчетна година се характеризира със закъсняло приемане на държавен бюджет, неработещи оперативни програми за периода 2021-2027 г., неефективен Национален план за възстановяване и устойчивост, неприет Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони. Всичко това се отразява негативно на резултатите от изпълнението на Плана за интегрирано развитие и трябва да бъде отчетено на етапа на МО.

Продължителната липса на възможности за кандидатстване за европейско финансиране забави изпълнението на голяма част от проектите, включени в ПИРО. Негативните демографски тенденции също оказваха силен натиск върху развитието на социалните системи и неблагоприятно влияние върху икономиката. Тези процеси наложиха преориентиране на

ресурсите на общините, но и инвестиции в развитие на капацитета на администрациите за успешно справяне с проблемите и по-добро планиране. Въпреки това 2023 беше и годината, в която приключи битката с коронавируса. В тези условия през есента се проведоха и редовните избори за местна власт.

Новият мандат 2023-2027 г. съвпада по време с приключването на програмния период и предстои активна работа по наваксване на забавянето и постигане на съществен напредък в изпълнението на плановете за развитие. Общините са изправени пред предизвикателствата на дигиталната трансформация и зеления преход. Общите европейски политики трябва да бъдат успешно интегрирани във всички процеси, свързани с работата на администрациите.

Настоящият програмен период налага общините да реализират все повече проекти и дейности в партньорства с други общини, с научни организации и университети, с гражданския сектор. Този процес е свързан не само с придобиване на нови умения, но и с промяна на цялостния подход за стратегическо планиране и търсене на възможности за финансиране, чрез интегрирани териториални инвестиции. Не на последно място, подготовката за приемане на страната ни в еврозоната поставя както директни задачи на местните администрации, така и очаквания за активност от тяхна страна за доброто информиране на гражданите и гарантиране на спокойствието и сигурността.

Въпреки трудностите през целия отчетен период 2021-2023 година Община Роман продължава да работи за изпълнение на предвидените проекти, мерки и дейности, насочени към подобряване състоянието на населените места, изграждане на съвременна инфраструктура, чиста околна среда, създаване на благоприятни условия за бизнеса, привличане на инвестиции, повишено качество на обществените услуги, по-добро образование и достъпно здравеопазване. Усилията на общината са насочени към максимално развитие на туристическия потенциал, обогатяване на културния живот и популяризиране на дестинацията.

Изпълнението на ПИРО се извършва при спазване принципите за законосъобразност, прозрачност и публичност, защита на обществените интереси, ефективно и целесъобразно използване на финансовия ресурс, включително за покриване на извънредните и непредвидени разходи. При анализиране на изпълнението на ПИРО в настоящия Доклад за междинна оценка са отразени настъпилите промени в условията на живот, оказващи пряко въздействие върху социално-икономическото развитие на община Роман през отчетния период 2021-2023 г.

Сравнителна характеристика

При анализиране и проследяване на условията за изпълнение на ПИРО в настоящия доклад за междинна оценка е направена сравнителна характеристика като са отчетени промените в основни показатели, оказващи въздействие върху социално-икономическото развитие на община Роман. Направено е сравнение на стойностите на ключовите показатели през 2020 г. – базова преди прилагането на ПИРО и през отчетната 2023 г.

Демографските тенденции са важен показател за социално-икономическото състояние и перспективи за развитие на общината. Основни източници на информация и демографски данни са Националния статистически институт (НСИ) и Главна дирекция ГРАО чрез своята Национална база данни „Население".

Община Роман се намира в Северозападна България. Територията и заема югоизточните части на област Враца (териториална единица от ниво NUTS 3) и Северозападен район (СЗР) от ниво NUTS 2.

Община Роман е една от 10-те в област Враца. През анализирания период 2021-2023 г. тя запазва шесто място по територия и осмо място по население в областта.

Таблица 1: Сравнителна характеристика на община Роман и останалите общини в област Враца 2020-2023 г.

Район, област, община	Територия кв. км. за 2020 г. и 2022 г.		Население брой 31.12.2020 г. и 31.12.2022 г.		Гъстота на населението за души на кв. км. 2020 г. и 2022 г.	
	2020	2022	2020	2023	2020	2022
Република България	**110372**	**110997**	**6916548**	**6445481**	**62.7**	**58,1**
Северозападен район	*19047*	*19087*	*720172*	*664024*	*37,8*	*35,2*
Област Враца	3602	3623	157637	147619	43,8	41,1
Борован	211	211	5039	4780	23,9	22,3
Бяла Слатина	546	546	20662	19229	37,9	35,4
Враца	688	707	63033	59576	91,6	85,4
Козлодуй	285	285	18546	17598	65,1	62,2
Криводол	327	327	8170	7446	25,0	22,6
Мездра	519	520	17878	16760	34,4	32,8
Мизия	209	209	5861	5488	28,0	26,3
Оряхово	327	327	9138	8166	28,0	25,4
Роман	**302**	**302**	**5261**	**4872**	**17,4**	**15,7**
Хайредин	189	189	4049	3704	21,4	19,8

Източник: Национален статистически институт

В община Роман в края на 2023 г. живеят 4872 души или 3,3% от населението на област Враца и 0,7% от населението на СЗР, като запазват относителния дял от 2020 г. Данните в Таблица 1 показват намаляване на населението във всички общини на територията на област Враца. Демографската криза в района се задълбочава.

Средната гъстота на населението в община Роман (15,7 души на кв. км. за 2022 г.) е по-малка от средните стойности за област Враца (41,1), както и от средната гъстота за страната (58,1) и за СЗР (35,2 души на кв. км.). В рамките на 3-те анализирани години средната гъстота на населението намалява във всички общини в областта.

По брой населени места (13), община Роман се нарежда на четвърто място в областта. Броят на населените места в общината се запазва непроменен в рамките на отчетния период 2020-2023 г. и селищната система е устойчива.

Можем да обобщим, че за трите изследвани години община Роман запазва позициите си в регионален план по отношение на териториалния обхват и броя на населението сред общините в област Враца.

Според Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), община Роман попада в групата от 5-то йерархично ниво. Центровете на тези общини са разположени равномерно в територията и играят важна роля за обслужване на населението в собствените им общини и в съседни малки общини в селските райони.[1] Към 2023 г. община Роман е с по-ниска степен на урбанизация спрямо тенденциите в областта, в Северозападен район и в страната. Относителният дял на градското население в общината е 46%, което показва балансирано разпределение на населението в града и селата. За сравнение равнището на урбанизация в област Враца за 2023 г. е 59%, в Северозападен район – 63%, а за страната – 74%.

[1] *Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.*

Демографска характеристика

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението в община (със 7% или с 389 души през 2023 г. спрямо 2020 г.). За периода 2019-2023 г. населението на общината е намаляло с 8,5%. Значителен спад в реалния брой жители на общината е отчетен след последното Преброяване на населението през есента на 2021 г.

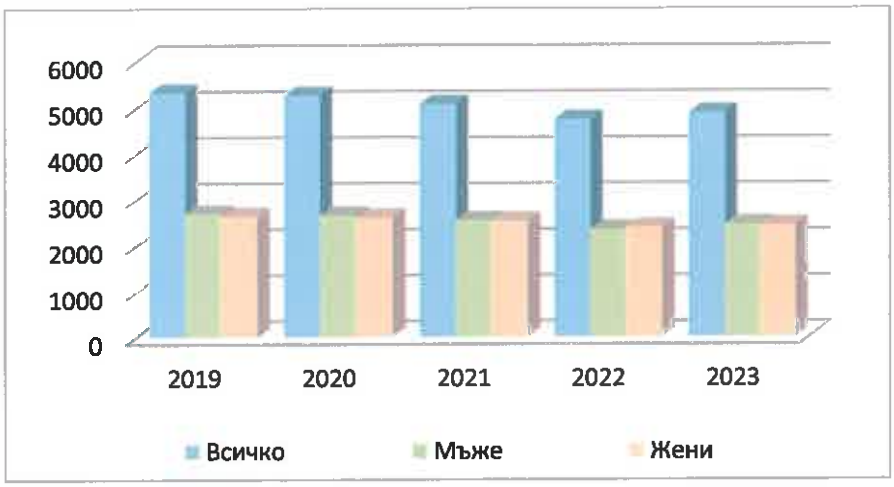
Таблица 2: Население в община Роман 2019 – 2023 г.

	2019	2020	2021	2022	2023
Всичко	**5324**	**5261**	**5068**	**4731**	**4872**
Мъже	2691	2653	2540	2342	2446
Жени	2633	2608	2528	2389	2426
В градовете	2491	2443	2390	2331	2226
В селата	2833	2818	2678	2400	2646

Източник: Национален статистически институт

През 2023 г. в община Роман живеят 4872 души, 50,2% от които мъже и 49,8% жени. Градското население (на гр. Роман) е 46%, а в селата живеят 54% от жителите на общината. Структурата на населението по пол и урбанизираност се запазват без изменение в рамките на периода на прилагане на ПИРО.

Графика 1: Динамика на населението в община Роман 2019-2023 г.

По данни от последното преброяване на населението към септември 2021 г. в община Роман живеят 4875 души или с 1348 души по-малко спрямо преброяването през 2011 г. Населението намалява с 22% за десет години. Демографската криза обхваща както града, така и селата. Жителите на общинския център – гр. Роман намаляват с 16% в периода 2011-2021 г. Най-големите села в общината са: Камено поле, Кунино, Радовене и Синьо бърдо. Най-малко жители има в с. Караш и с. Средни рът, съответно 46 и 10 души, а в с. Марково равнище има само 1 жител - жена.

Таблица 3: Население в община Роман по населени места и пол – сравнителни данни от Преброяване на населението през 2011 и 2021 г.

	2011			2021		
	Общо	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**
Община Роман	**6223**	**3121**	**3102**	**4875**	**2434**	**2441**
гр. Роман	***2838***	***1409***	***1429***	***2394***	***1172***	***1222***
с. Долна Бешовица	266	130	136	182	96	86
с. Камено поле	690	356	334	504	255	249
с. Караш	47	25	22	46	21	25

с. Кунино	501	247	254	379	197	182
с. Курново	181	89	92	124	60	64
с. Марково равнище	6	4	2	1	-	1
с. Радовене	403	199	204	370	194	176
с. Синьо бърдо	457	236	221	299	149	150
с. Средни рът	30	18	12	10	5	5
с. Стояновци	125	69	56	97	56	41
с. Струпец	353	178	175	246	121	125
с. Хубавене	326	161	165	223	108	115

Източник: Национален статистически институт - https://infostat.nsi.bg/

Урбанистичната структура на общината се състои от 13 населени места – административния център град Роман и 12 села: Долна Бешовица, Камено поле, Караш, Кунино, Курново, Марково равнище, Радовене, Синьо бърдо, Средни рът, Стояновци, Струпец и Хубавене.

Селищната мрежа е сравнително добре изградена. Общинският център - град Роман е разположен в центъра на територията на общината. Близо до него са ситуирани селата: Струпец, Радовене и Хубавене. Всички останали населени места са с периферно местоположение спрямо административния център, сравнително равномерно разпределени по границите на общинската територия. По разположение спрямо общинския център, населените места се обособяват в две групи: на север от гр. Роман - 4 села: Долна Бешовица, Каменно поле, Кунино и Радовене и на юг от гр. Роман - 8 села: Струпец, Стояновци, Синьо бърдо, Курново, Хубавене, Караш, Средни рът и Марково равнище.

Таблица 4: Население по населени места в община Роман 2020-2023 г.

	2020			2021			2022			2023		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Община Роман	**5261**	**2653**	**2608**	**5068**	**2540**	**2528**	**4731**	**2342**	**2389**	**4872**	**2446**	**2426**
гр. Роман	***2443***	***1184***	***1259***	***2390***	***1156***	***1234***	***2331***	***1133***	***1198***	***2226***	***1083***	***1143***
с. Долна Бешовица	179	94	85	182	98	84	180	95	85	233	126	107
с. Камено поле	599	312	287	555	287	268	499	250	249	547	279	268
с. Караш	46	23	23	49	24	25	45	20	25	41	18	23
с. Кунино	416	221	195	402	211	191	360	192	168	428	233	195
с. Курново	152	79	73	146	72	74	114	56	58	120	57	63
с. Марково равнище	1	-	1	3	1	2	2	-	2	4	1	3
с. Радовене	356	180	176	352	177	175	369	194	175	353	189	164
с. Синьо бърдо	402	214	188	369	196	173	280	132	148	290	143	147
с. Средни рът	15	8	7	13	7	6	9	4	5	9	4	5
с. Стояновци	112	64	48	110	64	46	96	53	43	133	70	63
с. Струпец	274	142	132	255	130	125	234	113	121	263	131	132
с. Хубавене	266	132	134	242	117	125	212	100	112	225	112	113

Източник: Национален статистически институт - https://infostat.nsi.bg/

Данните в Таблица 4 показват, че в периода 2020-2023 г. населението в почти всички населени места на общината намалява с изключение на селата: Долна Бешовица, Кунино, Марково Равнище и Стояновци, в които отчитаме ръст съответно от 23%, 3%, 75% и 16%.

С най-бързи темпове намаляват жителите на село Средни рът (40% за 3-те изследвани години), село Синьо бърдо (28%), село Курново (21%) и село Хубавене (15%).

Урбанистичната класификация на община Роман включва следните категории: 1 много малък град (до 10 хил. жители) – Роман, 5 малки села (от 250 до 1000 жители) – Камено поле,

Кунино, Радовене, Синьо бърдо и Струпец, 4 много малки села (до 250 жители) – Долна Бешовица, Курново, Стояновци и Хубавене, и 3 обезлюдяващи се села (под 100 жители) – Караш, Марково Равнище, Средни рът. Селищната система на общината е неустойчива. Застрашени от изчезване са селата: Марково Равнище (4 жители към 2023 г.), Средни рът (9 жители към 2023 г.) и Караш (с 41 жители към 2023 г.). Най-големите села по население в общината към 2023 г. са село Камено поле (547 жители) и село Кунино (428 жители). В общината няма села с 1000 и повече жители.

Основните административни, промишлени, търговски, обслужващи и културни дейности в общината продължават да са концентрирани предимно в град Роман. Останалите селища са относително изолирани, с предимно възрастни хора. Тези населени места са подходящи за екологично земеделие и екологични производства, тъй като землищата им са съхранени с добри показатели по основните компоненти на околната среда.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2020- 2023 г.[2]

	2020			2021			2022			2023		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	**5261**	**2653**	**2608**	**5068**	**2540**	**2528**	**4731**	**2342**	**2389**	**4872**	**2446**	**2426**
Под трудоспособна възраст	764	404	360	747	405	342	749	409	340	743	409	334
В трудоспособна възраст	2862	1615	1247	2770	1558	1212	2509	1391	1118	2637	1471	1166
Над трудоспособна възраст	1635	634	1001	1551	577	974	1473	542	931	1492	566	926

Източник: Национален статистически институт - https://infostat.nsi.bg/

Относителният дял на населението под трудоспособна възраст за изследваните четири години се колебае в рамките на 15%. Възрастните над трудоспособна възраст към края на 2023 г. са 1492 души или 31%, като относителният им дял през базовата 2020 г. също е 31%. Хората в трудоспособна възраст на 16 и повече години променят динамично относителния си дял за периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. първо нарастват с 1% и през 2021 г. са 55%, след това през 2022 г. намаляват на 53%, но през 2023 г. отново нарастват с 1% и стават 54%, колкото са и през базовата 2020 г.

Сравнителните данни на НСИ от преброяване на населението през 2011 г. и 2021 г. също показват, че възрастовата структура на населението в община Роман не се променя значително разликата е в рамките на 2%. Относителният дял на децата и младежите до 29 годишна възраст се запазва в рамките от 29% - 27%. Възрастните хора над 65 години също запазват делът си в границите 26% - 28%.

Таблица 6: Население по пол и възраст в община Роман – 2020-2023 г.

	2020			2021			2022			2023		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**5261**	**2653**	**2608**	**5068**	**2540**	**2528**	**4731**	**2342**	**2389**	**4872**	**2446**	**2426**
0 - 4	217	116	101	215	121	94	215	122	93	218	123	95
5 - 9	240	118	122	237	123	114	221	117	104	217	119	98
10 - 14	256	145	111	252	136	116	262	140	122	254	134	120
15 - 19	235	127	108	223	121	102	212	120	92	229	134	95

[2] *За 2022 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете.*

20 - 24	214	120	94	217	121	96	190	98	92	206	109	97
25 - 29	249	145	104	237	136	101	202	126	76	205	125	80
30 - 34	290	162	128	270	150	120	244	127	117	238	128	110
35 - 39	278	161	117	263	150	113	235	125	110	250	137	113
40 - 44	283	154	129	279	160	119	266	145	121	283	151	132
45 - 49	342	168	174	319	157	162	301	159	142	312	166	146
50 - 54	386	195	191	383	193	190	337	174	163	355	189	166
55 - 59	388	213	175	364	193	171	357	182	175	375	192	183
60 - 64	426	220	206	414	222	192	355	184	171	370	193	177
65 - 69	413	183	230	397	164	233	385	159	226	393	167	226
70 - 74	438	207	231	399	183	216	387	176	211	381	169	212
75 - 79	297	109	188	310	110	200	283	99	184	305	114	191
80+	309	110	199	289	100	189	279	89	190	281	96	185

Източник: Национален статистически институт - https://infostat.nsi.bg/

За периода на изпълнение на ПИРО от 2020 г. до 2023 г. делът на младите хора до 29 г. в община Роман се запазва в границите на 27%. Лицата на възраст от 30 до 64 години са 45% от населението. Възрастните над 65 години също запазват делът си от 28%.

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Таблица 7: Естествен прираст на населението на община Роман 2019 -2023 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2019	44	23	21	127	79	48	-83	-56	-27
2020	43	23	20	146	84	62	-103	-61	-42
2021	54	30	24	179	106	73	-125	-76	-49
2022	42	19	23	124	75	49	-82	-56	-26
2023	47	29	18	120	62	58	-73	-33	-40

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението е отрицателен, за периода 2021-2023 г. е средно по минус 93 души на година, като през 2021 г. достига минус 125, а през 2023 г. е минус 73. Средногодишният брой на живородените деца в община Роман за периода 2021-2023 г. е 47. Средната смъртност за изследваните 3 години е 141 човека годишно, като тук се отчита и значителния ръст на починалите по време на пандемията от коронавирус. За 2023 г. в община Роман има 47 живородени деца при 54 за 2021 г., което нарежда общината на 7 място (от 10) за 2021 г. по раждаемост в област Враца след нея са общините Бороване, Мизия и Хайредин, а за 2023 г. заема 8 място (от 10) като след нея се нареждат общините Мизия и Хайредин.

През 2021 г. община Роман е на 8 място (от 10) по смъртност в областта или 34,7‰ на 1 000 души, а за 2023 г. е на 9-то с 25‰ на 1 000 души. След нея е единствено община Борован. Естественият прираст през 2021 г. е (-125) като с по-добър показател в област Враца е само община Борован (-94). За 2023 г. също е отрицателен (-73) като отново с по-добър показател е само община Борован (- 43).

Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст и задълбочаващата се демографска криза в общината.

Механичният прираст на населението през периода 2021-2023 г. се променя динамично през 2021 г. е отрицателен - 68 души, през 2022 г. също е отрицателен – минус 5, а през 2023 г. има положителни стойности и достига + 214 души.

Графика 2: Естествен прираст на населението 2019-2023 г.

Средногодишно населението на общината се е увеличавало от положителна миграция с около 47 човека, което не успява да повлияе значително на негативните демографски процеси, предизвикани от ниската раждаемост и висока смъртност.

Таблица 8: Заселени, изселени и механичен прираст на населението в община Роман 2019-2023 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2019	216	110	106	271	134	137	-55	-24	-31
2020	242	118	124	202	95	107	40	23	17
2021	140	62	78	208	99	109	-68	-37	-31
2022	129	64	65	134	68	66	-5	-4	-1
2023	423	235	188	209	98	111	214	137	77

Източник: Национален статистически институт

Графика 3: Механичен прираст на населението 2019-2023 г.

Миграцията засяга предимно хора в активна възраст и процесът е свързан с все по-интензивното преразпределение на населението и струпването му в големите градове за сметка на малките и средни селища.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в общината за периода 2021-2023 г. е намаляло със 139 души.

Таблица 9: Образователна структура на населението на 7 и повече години по степен на образование към 07.09.2021 г.

Общо	Висше образование	Средно образование	Основно	Начално и по-ниско образование
4576	623	2546	887	518

Източник: Национален статистически институт - https://infostat.nsi.bg/

По данни от последното преброяване към 07.09.2021 г. 14% от населението на община Роман на 7 и повече години има висше образование (623 лица). Със средно образование са 56%, а с основно – 19%. Общо 518 лица или 11% от жителите на общината са с начално и по-ниско образование. Напълно неграмотни по официални статистически данни към 2021 година са 67 лица.

Таблица 10: Население по етническа група, майчин език и вероизповедание към 07.09.2021 г.

Етническа група	Общо	Майчин език	Общо	Вероизповедание	Общо
Българска	4474	Български	4517	Християнско	3580
Турска	5	Турски	4	Мюсюлманско	4
Ромска	266	Ромски	220	Юдейско	-
Друга	16	Друг	22	Друго	-
Не мога да определя	2	Не мога да определя	2	Не мога да определя	400
Не желая да отговоря	27	Не желая да отговоря	19	Не желая да отговоря	487
Непоказана	85	Непоказан	91	Непоказано	91
				Нямам	313
ОБЩО	4875		4875		4875

Източник: Национален статистически институт

По данни на ГД ГРАО (www.grao.bg) на община Роман в периода на действие и прилагане на ПИРО (2021-2023 г.), населението по постоянен адрес намалява с 2%, а по настоящ адрес се увеличава с 18 души или 0,3%. През последната отчетна 2023 година жителите на общината по постоянен адрес са 5342 души, по настоящ адрес – 5723, а с постоянен и настоящ адрес в същото населено място – 4351 души.

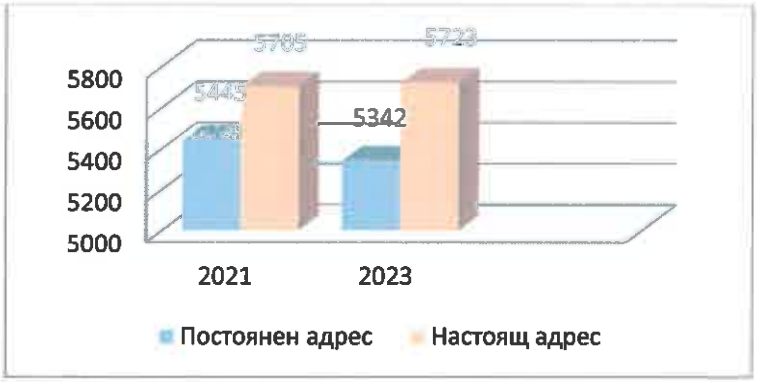
Таблица 11: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2021-2023 г.

Община, населено място	Постоянен адрес			Настоящ адрес			Постоянен и настоящ адрес в населеното място		
Година	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
гр. Роман	**2964**	**2947**	**2909**	**2681**	**2654**	**2541**	**2437**	**2425**	**2295**
с. Долна Бешовица	166	160	163	221	224	279	139	132	133
с. Камено поле	586	578	574	635	619	667	511	503	501
с. Карап	20	20	19	71	69	65	17	17	16
с. Кунино	373	370	367	465	442	498	309	304	302
с. Курново	102	101	103	152	153	152	93	90	89
с. Марково равнище	2	2	2	4	3	5	2	2	2
с. Радовене	363	366	365	369	372	361	316	320	310
с. Синьо бърдо	314	300	292	388	385	383	260	246	240

с. Средни рът	4	5	4	12	12	11	2	3	3
с. Стояновци	99	101	103	115	118	152	81	85	86
с. Струпец	230	229	224	315	302	329	190	191	189
с. Хубавене	222	219	217	277	273	280	190	187	185
Общо:	**5445**	**5398**	**5342**	**5705**	**5626**	**5723**	**4547**	**4505**	**4351**

Източник: Национална база данни „Население" - http://www.grao.bg

Графика 4: Сравнителна характеристика на населението по постоянен и настоящ адрес 2021-2023 г.

Влошаващите се демографски показатели продължават да влияят негативно върху социално-икономическите процеси и създават естествени бариери пред постигане целите на Плана за интегрирано развитие на община Роман 2021-2027 г.

Текущата демографска картина показва, че изпълнението на плана не е успяло да повлияе положително върху негативните тенденции на намаляване и застаряване на населението. Перспективите за демографското развитие на общината в средносрочен план показват, че при равни други условия (при непроменени политики) тези фактори ще компрометират възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижават ефективността на прилаганите мерки в различни сфери.

Политиката за преодоляване на демографската криза в района през оставащия период на действие на ПИРО до 2027 г. трябва да е насочена към подобряване на инвестиционната среда, защото инвестициите са тези, които създават работни места и доходи за хората. Успоредно с това трябва да се обновява и благоустроява средата на обитаване, да се повишава качеството на здравеопазването, образованието и социалните услуги, като по този начин се привличат и задържат млади хора за живот и работа в общината.

Пазар на труда – заетост и безработица

Важен показател, който характеризира влиянието на ПИРО върху социално-икономическите процеси в целевата територия е равнището на заетост и безработица.

Безработицата в община Роман в периода 2021-2023 г. намалява с 1,19%. Върху процесите на пазара на труда силно влияние оказват пандемията от коронавирус и намаляващия брой на икономически активното население, което служи за база при изчисляване равнището на безработица. През 2022 г. безработицата достига най-ниската си стойност (16,04%) за периода на прилагане на ПИРО.

Таблица 12: Средногодишен брой на безработните лица и равнище на безработица в община Роман за периода 2021 - 2023 г.

Показател	2021	2022	2023
Брой регистрирани безработни лица	**462**	**375**	**332**
Равнище на безработица (%)	**19,76**	**16,04**	**18,57**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Мездра, филиал Роман

За отчетната 2023 г. равнището на безработица се повишава и достига 18,57%, като остава по-високо от средните нива за област Враца (10,8%), и за страната (5,6%). Регистрираният през 2021 г. ръст на безработицата, причинен от пандемията от коронавирус бързо е овладян и безработните лица през 2023 г. са със 130 по-малко спрямо базовата година. Броят на регистрираните безработни през 2023 г. е с 43 по-малко спрямо 2022 г., но е отчетен ръст в равнището на безработица, тъй като показателят се изчислява на база икономически активното население, което намалява. Икономически активното население на община Роман за 2021 и 2022 г. е 2340 души, а за 2023 г е 1788 души.

Графика 5: Динамика на безработицата в община Роман 2021-2023 г.(%)

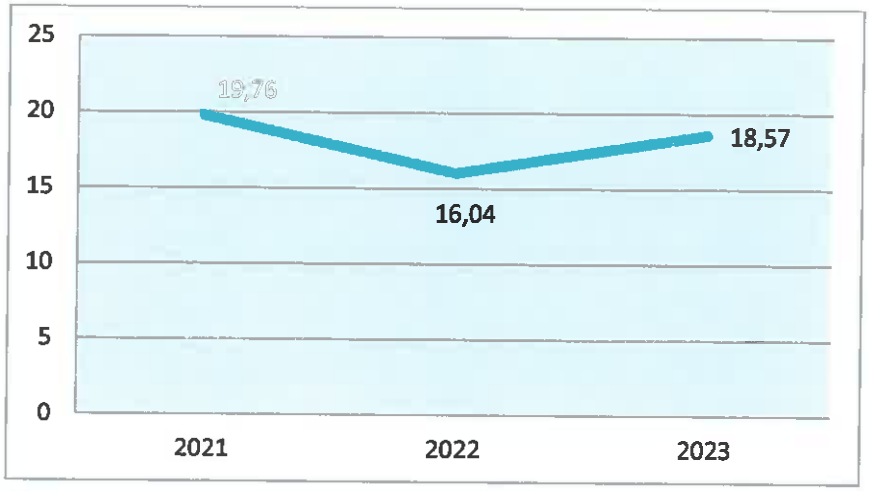

Таблица 13: Средногодишен брой на продължително безработните лица и регистрираните лица до 29 г. в община Роман за периода 2021 - 2023 г.

Показател	2021	2022	2023
Брой регистрирани безработни лица	462	375	332
Регистрирани продължително безработни лица	286	218	174
Регистрирани лица до 29 г.	68	50	40

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Мездра, филиал Роман

Средногодишният брой регистрирани продължително безработни лица за 2023 г. е 174 или с 39% по- малко от базовата 2021 г., когато са 286. Регистрираните лица до 29 г. също намаляват за изследваните три години и през 2023 г. са 40 или с 41% по-малко, спрямо 2021 г. когато са 68 лица.

Таблица 14: Продължително безработни лица по притежавана квалификация и образование в община Роман към 31.12.2021-2023 г.

Период	Всичко	в това число:						
		по проф. квалификация			по образование			
		с Работническа професия	Специалисти	без Специалност и професия	висше	средно	основно	начално и по- ниско
2021 г.	258	64	7	187	4	96	44	114
2022 г.	191	48	5	138	4	63	39	85
2023 г.	159	42	3	114	3	48	30	78

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Мездра, филиал Роман

Броят на продължително безработни лица в община Роман към 31.12.2023 г. е 159 лица, с 99 по-малко спрямо отчетната 2021 г., когато към 31.12 са 258.

През отчетния период делът на продължително безработните лица без квалификация, заемат най-голям относителен дял в структурата на безработицата по придобита квалификация съответно: 72,5% (187 лица за 2021 г.), 72,25% (138 лица за 2022 г.) и 114 лица или 71,7% за 2023 г. Следват безработните лица с работническа професия, които заемат следния относителен дял 24,81%, 25,13% и 26,42% от общия брой продължително безработни за разглеждания период. За 2021-2023 г. делът на безработните специалисти е най-малък или 2,71%, 2,62% и 1,89%.

Най-голям относителен дял в образователната структура на продължително безработните в общината имат лицата с начално и по ниско образование – съответно 44,19%, 44,5% и 49,06% за трите отчетни години. Следват лицата със средно образование – съответно 37,21%, 32,98% и 30,19% за периода 2021-2023 г. Делът на лицата с основно образование за периода 2021-2023 г. е 17,05%, 20,42% и 18,87% Най-малко са безработните висшисти, броят им за 2021 и 2022 г. е 4, а през 2023 г. намалява с 1 или стават 3 лица, което е под 2%.

Таблица 15: Разкрити работни места в община Роман 2021-2023 г.

Показател	2021	2022	2023	Общо
Разкрити работни места	**82**	**122**	**48**	**252**
в т. ч. на ППТ/първичен пазар на труда	**50**	**53**	**36**	**139**
от тях новоразкрити	**20**	**-**	**-**	**20**
Разкрити работни места по мерки за заетост	**3**	**2**	**-**	**5**
Разкрити работни места по програми заетост	**29**	**67**	**12**	**108**
в т.ч. ОП РЧР	**4**	**33**	**-**	**37**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Мездра, филиал Роман

За отчетния период 2021 – 2023 г. в община Роман са разкрити общо 252 работни места, от тях 139 работни места на първичния пазар на труда, от които 20 нови. По мерки за заетост са разкрити 5 работни места. По програми за заетост са разкрити 108 работни места, от които 37 по ОП РЧР.

По данни от Дирекция „Бюро по труда" в община Роман за анализираните три години от заявените работни места на първичен пазар 30 са за специалисти, 9 за лица с работническа професия и 100 за лица без квалификация. Общият брой на заетите работни места по програми през периода е 106, от които през 2021-2022 г. 39 лица са работили по Регионални програми за заетост.

Регистрираните безработни лица от община Роман през периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. са информирани за възможността за включване в обучение за придобиване на ключова компетентност и професионална квалификация, чрез включване в обучение в клоновете на Държавно предприятие „Българо-германски център за професионално обучение" (ДП БГЦПО).

За 2021 г. и 2022 г. няма лица включени в обучения, но през 2023 г. едно лице от община Роман е проявило интерес и е взело участие в обучение по: КК „Цифрова компетентност" и ПК „Производство на кулинарни изделия и напитки" в ДП БГЦПО - клон Плевен.

През отчетните три години за насърчаване на заетостта на младежи до 29 г., работодателите в общината имат възможност да кандидатстват по схема „Младежка заетост ", която се реализира по Оперативна програма „Развитие на Човешките ресурси". Основна цел на проекта е да се повиши конкурентноспособността на младежите, чрез осигуряване на възможност за стажуване или обучение по време на работа, което би улеснило преходът от образование към заетост и едновременно с това ще доведе до натрупване на ценен

професионален опит у тях, необходим за заемане на свободни работни места, заявени от работодателите.

За създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила за периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. община Роман е участвала в национални и регионални програми към Дирекция „Бюро по труда“, както следва:

- Национална програма „ Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“- 2 бр. за 2021 г. и 3 бр. за 2022 г.;
- Национална програма “ Помощ за пенсиониране“ - 2 бр. за 2021 г. и 2 бр. за 2022 г.;
- Регионална програма за заетост - 8 бр. за 2021 г. и 30 бр. за 2022 г.;
- Национална програма „Активиране на неактивни лица“ - организатор обществено полезен труд – 1 бр. за 2021 г. и 1 бр. 2022 г.;
- Национална програма – „Минимална помощ за заетост“ – 1бр. за 2021 г. и 1бр. на 7 часа за 2022 г.;
- Национална програма „Обучение и заетост на продължително безработни лица“ – Компонент 2 – 10 бр. за 2022 г.;
- Към Община Роман са работили едно лице през 2021 г. и едно през 2022 г. по чл.36 „а“ от ЗНЗ;
- През 2023 г. по схема „ Младежка заетост“ в региона са работили общо 30 лица, 28 от които към Община Роман.

Намаляването на безработицата през последните години и достигането на най-ниски нива през 2022 г. е положителна промяна в социално-демографските условия и оказва благоприятно въздействие върху индикаторите за постигане целите на Плана за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г. Независимо от тези тенденции пазарът на труда все още се нуждае от стимулиране и допълнителни насърчителни мерки.

Причините за ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в общината освен демографската криза са слабата инвестиционна активност, липсата на работни места и най-вече несъответствието между професионалната квалификация на свободната работна сила и пазара на труда. Бързо нарастват нуждите от квалифицирана работна ръка, свързани с въвеждането и използването на нови производствени, информационни и комуникационни технологии. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да напуснат родните места и да работят в големи градове у нас или в чужбина. Пазарът на труда изпитва остър недостиг на квалифицирани кадри, а безработицата сред лицата без образование и квалификация остава висока.

Неблагоприятните демографски тенденции и някои структурни проблеми остават основни пречки пред нормалното функциониране на пазара на труда. Населението продължава да намалява и застарява. Делът на дълготрайно безработните остава сравнително висок. В същото време нараства недостигът на квалифициран труд, което отправя допълнително предизвикателство пред активните мерки на пазара на труда.

Икономическо развитие

Икономическото развитие на община Роман през отчетния период се характеризира с различна динамика в отделните сектори, но като цяло отчитаме ръст спрямо базовата 2020 г. Финансовите показатели на местните предприятия се подобряват. Бизнесът постепенно преодолява кризите и трудностите, предизвикани от неблагоприятните макроикономически условия, включително продължителната пандемия от коронавирус, войните, инфлацията, ръстът в цените на горивата, поскъпването на стоки, материали, доставки и други.

През 2021 г. ръстът на общинската икономика на фона на ковид пандемията е силно неравномерен и съсредоточен в сектори като земеделие и търговия. При прегледа на данните за растежа трябва да имаме предвид, че 2022 г. се характеризира с висока инфлация, което от

своя страна означава, че разликата между номиналния и реалния ръст на общинската икономика се различават значително.

Промяната в добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия в община Роман по данни на Института за пазарна икономика през 2022 спрямо 2021 година е увеличение от 21,8%. В парично изражение добавената стойност по факторни разходи в общината нараства от 12,4 млн. лева през 2021 г. на 15,1 млн. лева през 2022 г. Измерена на човек от населението добавената стойност по факторни разходи в община Роман се увеличава от 2403 лева на човек през 2021 г. на 3167 лева на човек през 2022 г.

Бързото възстановяване и връщане към растеж на почти всички български общини през 2022 г. за пореден път потвърждава гъвкавостта на местната икономика на фона на поредицата от кризи - пандемия, войни и инфлация.

На етапа на изготвяне на настоящия Доклад за междинна оценка на изпълнението на ПИРО 2021-2027 г., все още няма публикувани официални данни на НСИ за състоянието на нефинансовия сектор и икономическите показатели на местните предприятия през 2023 г. и за целите на анализа е използвана статистическа информация за периода 2020-2022 г.

Структуроопределящи отрасли за местната икономика в община Роман са: селско стопанство и търговия, като водещо значение има селското стопанство Земеделието е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното й развитие.

Таблица 16: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2020-2022 г.[3]

Отраслови сектори	2020	2021	2022
Общо	**113**	**114**	**137**
Селско, горско и рибно стопанство	14	13	35
Преработваща промишленост	6	5	5
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	3	5
Строителство	..	..	4
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	49	54	53
Транспорт, складиране и пощи	5	4	..
Хотелиерство и ресторантьорство	14	14	14
Професионални дейности и научни изследвания	4	4	3
Административни и спомагателни дейности	..	..	4
Хуманно здравеопазване и социална работа	7	7	7

Източник: Национален статистически институт

Нефинансовите предприятия в община Роман се увеличават с 24 или с 18% през 2022 г. спрямо 2020 г. В сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ броят на фирмите е нараснал – с 21 броя през 2022 г, спрямо 2020 г. Ръстът им не се дължи на нови предприятия и инвеститори стартирали бизнес в сектора, а по-скоро на нормативното задължение от 2022 г. земеделските стопани да подават годишни статистически отчети. В предходните периоди в сектора се отчитат само земеделските предприятия, регистрирани по Търговския закон, а от 2022 г. отчети в НСИ подават всички земеделските производители, които извършват стопанска дейност, т.е. реализират продукти, стоки или услуги на пазара. По този начин, регистрираните стопани по Наредба № 3 за създаване на регистър на земеделските производители, вече се отчитат от статистиката и това води до ръст на предприятията в сектора.

Към 2022 г. в община Роман най-много фирми развиват дейност в сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети ” съответно 53 предприятия, което представлява 39% от общия брой предприятия в общината. Второ място заема сектор „Селско, горско и рибно стопанство”, в който работят около 26% от фирмите. На трето място е сектор „Хотелиерство и

[3] *В таблицата не са включени секторите, в които няма регистрирани предприятия или данните са посочени като конфиденциални.*

ресторантьорство", в който работят 10% от предприятията, като броят им не се променя за отчетния период. В останалите икономически сектори броят на фирмите се колебае в тесни граници или се запазва сравнително постоянен в рамките на анализираните три години.

Таблица 17: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2020-2022 г.[4]

Година	Предприятия	Произведена продукция/ Стойност на продукцията	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Финансов резултат	ДМА	Заети лица	Наети лица
	Брой	Хиляди лева						Брой	
2020	113	29 284	57 895	42 586	51 874	..	80 739	524	431
2021	114	28 060	50 136	39 472	44 467	5 281	84 003	526	433
2022	137	33 296	55 111	41 348	42 885	11 649	89 827	562	449

Източник: Национален статистически институт

През периода 2020-2022 г. икономическото развитие на общината Роман се характеризира с различна динамика. Някои от основните показатели на местните фирми бележат лек спад, други ръст, но финансовите им резултати се повишават и бележат ръст. Произведената продукция бележи ръст от 12% за изследваните три години и достига 33 296 хил. лева през 2022 г. Приходите от дейността се понижават с 5% до 55 111 хил. лева. Разходите за дейността също се понижават със 17%. При нетните приходи от продажби (НПП) също отчитаме лек спад от 3% до 41 348 хил. лева. Финансовият резултат на местните фирми през 2022 г. бележи ръст и нараства до 11 649 хил., което е с 55% повече спрямо 2021 г., а данните за базовата 2020 г. са конфиденциални. ДМА в нефинансовия сектор се увеличават и към 2022 г. са в размер на 89 827 хил. лева, което показва технологично обновяване и модернизация на местните фирми. Броят на заетите лица се увеличава с 38 или със 7%, повече спрямо 2020 г. Броят на наетите лица също нарастват с 4% или с 18 лица повече за 2022 г.

Около 42% от произведената продукция в общината и 27% от НПП за 2022 г. са реализирани в сектора на селското стопанство, което затвърждава позициите му на водещ отрасъл в местната икономика. Второ място по произведена продукция заема производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива– 21%, а по нетни приходи от продажби сектора на търговията и услугите – 26%. През последните години се подобряват показателите на фирмите в хотелиерство и ресторантьорство, които формират 0,6% от произведената продукция и 0.8% от НПП в общината.

През анализираните три години в община Роман има общо 137 нефинансови предприятия, като от тях няма големи с персонал над 250 лица, а за останалите групи предприятия данните са конфиденциални.

Таблица 18: Сравнителна характеристика на средната брутна годишна работна заплата в община Роман (лева)

2020 г.	2021 г.	2022 г.
10 881	12 686	14 175

Източник: Национален статистически институт

[4] *На етапа на изготвяне на настоящия Годишен отчетен доклад за наблюдение изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Роман, НСИ все още не е публикувал данни за икономиката на общината през 2023 г..*

Средната брутна годишна работна заплата в община Роман за 2022 г. е 14 175 лева, което е с около 23% повече спрямо 2020 г. Възнагражденията в общината остават значително по-ниски от средната годишна работна заплата за страната – 21 242 лева, от средната заплата за област Враца – 19 441 лева и за Северозападен район 16 863 лева за 2022 г.

По данни на НСИ за изследваните три години в община Роман няма реализирани преки чуждестранни инвестиции в местната икономика.

Изводът, който може да се направи е, че от началото на прилагане на ПИРО в общинската икономика на Роман се забелязва подем. Икономиката на община Роман има предимно аграрен характер. Прегледът на тенденциите ясно извежда основните фактори, които отключват потенциала за растеж на региона. Сферите на дейност, които растат най-бързо са тези, които съсредоточават в себе си най-високата инвестиционна активност. От важно значение е и човешкият капитал, като в средносрочен план все по-важни за развитието на бизнеса ще са демографските тенденции и цялостното качество на живот.

Селско стопанство

Селското стопанство е основен отрасъл на местната икономика в община Роман и запазва своите стабилни позиции и устойчивост в периода 2020-2023 г. Приоритетно се развива земеделието, докато животновъдството изостава по обективни причини – ниски изкупни цени, недостатъчно субсидии, високи изисквания и европейски стандарти.

Таблица 19: Баланс на земята по видове собственост в община Роман към 2023 г.

№	Вид собственост	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1.	Неустановена	1	13,164	0
2.	Държавна публична	275	6267,433	2,1
3.	Държавна частна	4502	60736,725	20,1
4.	Общинска публична	2988	17667,699	5,9
5.	Общинска частна	1377	24399,053	8,1
6.	Частна	38910	138072,839	45,8
7.	Обществени организации	4340	18628,483	6,2
8.	Религиозна	25	282,920	0,1
9.	Съсобственост	242	13364,785	4,4
10.	Изключителна държавна	1	0,676	0
11.	Държавна по чл. 6 ЗВСГТЗГФ	1	1,515	0
12.	Стопанисвано от общината	4488	22022,021	7,3
	ВСИЧКО:	**57150**	**301457,313**	**100**

Източник: Областна дирекция „Земеделие" – Враца

Около 46% от земята в община Роман е частна собственост, на държавата принадлежат 22%, общински са 14%, на обществени организации са 6%. Останалите 12% са територии в съсобственост, на религиозни организации и стопанисвани от общината.

Таблица 20: Баланс на земята по видове територии по предназначение в община Роман към 2023 г.

№	Вид територия по предназначение	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1.	Урбанизирана територия	452	11559,008	3,83
2.	Територия за транспорт	95	1479,612	0,49
3.	Земеделска територия	46800	183064,322	60,70
4.	Горска територия	9579	101712,107	33,73
5.	Води и водни обекти	242	3439,224	1,14
6.	Нарушена територия	17	330,020	0,11
	ВСИЧКО:	**57185**	**301584,293**	**100**

Източник: Областна дирекция „Земеделие" – Враца

По данни на Областна дирекция „Земеделие“ 61% от общата площ в общината се използват предимно за нуждите на селското стопанство, 34% за горското стопанство, 4% са населените места, а останалите се разпределят между водните площи, транспортната инфраструктура и нарушена територия.

Таблица 21: Брой регистрирани земеделски стопани в община Роман за периода 2021-2023 г.

Година/показател	стопанска 2021/2022 г.	стопанска 2022/2023 г.
Земеделски стопани	**91**	**89**
в. т.ч. физически лица:	85	83
в. т.ч. юридически лица:	6	6

Източник: Областна дирекция „Земеделие" – Враца

Броят на регистрираните земеделските стопани намалява с 2% през стопанската 2022/2023 г. спрямо предходната 2021/2022 г.

Растениевъдството е основния земеделски отрасъл в община Роман. Най-много земеделски площи се засаждат с пшеница, ечемик, царевица за зърно и слънчоглед. Отглеждат се още дини, зеле, пипер, краставици, ябълки, круши, сливи, малини, череши, орехи и лозя.

Таблица 22: Справка за засети площи по видове култури и получени средни добиви за стопанската 2022-2023 г.

Култури	Засети дка	Среден добив кг/дка
Пшеница	17 300	400
Ечемик	1190	300
Царевица за зърно	9190	500,5
Слънчоглед	7345	197,4
Дини	40	-
Зеле	76	-
Пипер	90	-
Краставици и корнишони оранжерийни	2	-
Ябълки	65	-
Круши	5	-
Сливи	265	-
Череши	75	-
Орехи	6	-
Малини	50	-
Лозя с винени сортове грозде	208	-

Източник: Областна дирекция „Земеделие" – Враца

Към 2022/2023 г. най-много площи са засети с пшеница – 17 300 дка, царевица за зърно – 9190 дка и слънчоглед – 7345 дка.

От основните отглеждани култури в общината за селскостопанската 2022/2023 г. наблюдаваме най-висок среден добив от декар при царевицата за зърно от 500,5 кг., а най-нисък при слънчогледа 197,4 кг.

За периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. в община Роман се изпълняват общо 12 договора по проекти от ПРСР 2014-2022 г., с договорена субсидия в размер на 3 860 615,14 лв. и изплатена субсидия от 2 365 364,78 лв.

Таблица 23: Справка за броя на основните видове отглеждани животни 2021-2023 г.

Година	Говеда	Биволи	Овце	Кози	Коне
	бр.	бр.	бр.	бр.	бр.
2021	590	1129	2268	656	140
2022	613	1034	2453	561	145
2023	644	1051	2713	793	151

Източник: Областна дирекция по безопасност на храните – Враца

Вторият подотрасъл на селското стопанство е животновъдството. Водещи подотрасли на местното животновъдство са биволовъдство и овцевъдството. Към 2023г. в общината се отглеждат общо 644 говеда, 1051 бивола, 2713 овце, 793 кози и 151 коне. В почти всички подотрасли на животновъдството в общината се забелязва ръст за анализирания период. Към 2023 г. спад се наблюдава единствено при биволите със 7% или 78 броя по-малко, спрямо базовата 2021 г., когато са 1129 броя.

Таблица 24: Животновъдни обекти (ОЕЗ) в община Роман по категории животни към 2023 г. (бр.)

Показател	Животновъдни обекти (ОЕЗ)		
	ОЕЗ/ЕПЖ	ОЕЗ/ДПЖ	ОЕЗ/ЕКЖ
община Роман	44	23	8
	Общо ОЕЗ: 75		

Източник: Областна дирекция по безопасност на храните – Враца

По данни от Областна дирекция по безопасност на храните - Враца, за 2023 г. общия брой на обектите с епизоотично значение(ОЕЗ) в община Роман са 75. Най-голям относителен дял, заемат животновъдните обекти с едри преживни животни - 58%, следвани от тези с дребните преживни животни – 31%, а най-малко са животновъдните обекти с еднокопитни животни - 11%.

На територията на община Роман има регистрирано едно ветеринарно лечебно заведение с един ветеринарен лекар. В общината няма регистрирани кланици.

Съществен проблем за развитието на животновъдството остават строгите хигиенни и ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната ни към ЕС. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи.

Тенденциите в развитието на селското стопанство следват тези в страната, които са свързани с намаляване на производството, ниска рентабилност и ниска конкурентоспособност на сектора. Намаляването на изкупните цени и заливането на пазара с вносни стоки правят сектора все по-малко привлекателен. Възможностите за финансиране, които предлагат европейските фондове са добър начин за подкрепа на сектора и неговото възстановяване, но липсва достатъчно активност от страна на местните производители за кандидатстване с проекти и инвестиране на средства в земеделие и животновъдство.

Горско стопанство

Горският фонд към 2023 г. заема 34% от територията на община Роман. В горскостопанско отношение територията на община Роман се включва в обхвата на Държавно горско стопанство (ДГС) – Мездра към Регионална дирекция на горите (РДГ) - Берковица, което е поделение към „Северозападно държавно предприятие“-гр. Враца. Дърводобивът се извършва по утвърден лесоустройствен план и се възлага на лицензирани предприятия по нормативно уредени процедури.

Таблица 25: Разпределение на общата горска площ на община Роман по видове собственост към 31.12.2022 г.

№ по ред	Видове собственост	ха	%
1	Държавни горски територии	5844	50,7
2	Общински горски територии	312	2,7
3	Гори на частни физически лица	5164	44,8
4	Гори на частни юридически лица	208	1,8
	Общо:	**11528**	**100**

Източник: ТП ДГС – Мездра

Общата горска площ на територията на община Роман към 2023 г. е 11528 ха, от които относителният дял на държавните горски територии е 50,7%, общински гори са 312 ха или 2,7%, 44,8% са гори на частни физически лица и 1,8% гори на частни юридически лица.

Таблица 26: Горски територии в община Роман по землища в ха към 31.12.2023 г.

Населено място	Обща площ ха	В това число:		
		Залесена площ - ха	Незалесена площ - ха	Недървопроизводителна площ - ха
гр. Роман	337	321	2	14
с. Долна Бешовица	623	589	3	31
с. Камено поле	1 369	1 307	3	59
с. Караш	1 435	1 396	2	37
с. Кунино	1 284	1 205	2	76
с. Курново	1 389	1 327	3	59
с. Марково равнище	441	419	3	19
с. Радовене	602	575	2	25
с. Синьо бърдо	675	644	2	29
с. Средни рът	956	912	3	41
с. Стояновци	469	446	3	20
с. Струпец	684	652	3	29
с. Хубавене	1 265	1 209	2	54
Общо	**11 528**[5]	**11 002**	**33**	**493**

Източник: ТП ДГС – Мездра

Разликата от 526 ха между общата горска площ и залесената горска площ 11002 ха се изразява в това, че има незалесени горски територии (33ха) и недървопроизводителни площи (493ха). От общата горска площ най-голям относителен дял заемат землищата на селата: Караш(12%), Курново(12%), Камено поле(12%), Кунино(11%) и Хубавене(11%), а най- малък землището на общинския център гр. Роман – 3%

Таблица 27: Разпределение на общата горска площ на община Роман по състав на горите към 31.12.2023 г.

Вид гори	Площ на горските територии ха
Иглолистни гори	665
Широколистни високостъблени гори	1060
Издънкови за превръщане гори	7652
Нискостъблени гори	2151
Общо:	**11528**

Източник: ТП ДГС – Мездра

Към 31.12.2023 г. структурата на горската площ в община Роман по състав на горите се състои от 66% издънкови гори за превръщане, 19% нискостъблени гори, 9% широколистни високостъблени гори и 6% иглолистни гори.

Таблица 28: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на община Роман 2021 – 2023 г. (куб. м.)

Вид собственост	осъществено ползване					
	2021		2022		2023	
	предвидено куб. м.	добито куб. м.	предвидено куб. м.	добито куб. м.	предвидено куб. м.	добито куб. м.
Гори държавна собственост	6513	4923	6245	5553	4423	2938
Гори частна собственост	-	10213	-	9594	8845	8098

[5] Това са площи по Лесоустройствен план, които включват изоставени, самозалесили се земеделски територии и др. такива като срутища, кариери и др.

Общински гори	-	-	-	-	-	-
Гори на юридически лица	-	40	-	6	261	213
Общо:	**6513**	**15176**	**6245**	**15153**	**13529**	**11249**

Източник: ТП ДГС – Мездра

Количеството на ползваната дървесина от горските територии на община Роман намалява през последните години от 15 176 куб. м. през 2021 г. на 11 249 куб. м. през 2023 г. Общо за периода са добити 41 578 куб. м. или по 13 859 куб. м. средно на година. За 2023 г. количеството добитата дървесина е с 2 280 куб. м. по-малко, спрямо предвиденото от 13 529 куб. м.

Таблица 29: Залесяване на горски територии в община Роман 2021 – 2023 г.

Година	Залесена площ (дка)
2021	**16**
2022	**70**
2023	**0**
Общо:	***86***

Източник: ТП ДГС – Мездра

За периода 2021-2023 г. в община Роман общо са залесени 86 дка горски територии. През 2023 г., няма залесени площи. Значително е залесяването през 2022 г. с относителен дял от 81%, или 70 дка, които са с 54 дка повече спрямо базовата 2021 г, когато са залесени 16 дка горски територии.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. Горите са източник и на много ценни ресурси - билки, горски плодове, гъби и др., които могат да бъдат използвани за организиране на дребни производства, осигуряващи заетост на ниско квалифицирани работници.

Туризъм

Община Роман разполага с разнообразни възможности за практикуване на различни видове туризъм - културно-исторически, селски, рекреационен, балнеоложки, спелео (пещерен), риболовен, ловен, селски, къмпинг, екотуризъм. През периода на действие на ПИРО 2021-2023 г., и поради негативното влияние на пандемията от коронавирус, туризмът в общината не се развива успешно и заема много малък дял в показателите на местната икономика, въпреки че има голям потенциал.

В района на община Роман са запазени множество уникални археологически находки и значителен брои исторически паметници обявени за паметници на културата, както следва:

- *„Романова крепост"* – средновековна крепост, обявена за паметник на културата и антично средновековно селище с некропол в местност „Селището". Крепостта се намира вдясно по пътя Роман-Кунино;
- *Римска крепост „Виноград" – с. Струпец.* Намира се югозападно до самото село на най-високия самостоятелен хълм в радиус от 10 км.;
- *Антична крепост в землището на с. Синьо бърдо*. Антична крепост на 1.9-2.07 км. северозападно по права линия от центъра на село Синьо бърдо, под хълма Чепино в местността Селището.;
- *Тракийско селище „Викус трулензиум"* - обявено за паметник на културата в землището на с. Кунино. Тракийска, антична, късноантична и средновековна крепост *Село на Трулензите (Трулензис/Vikus Trulensium/Кунай/Градище)* се намира на 0.8 км. северозападно от с. Кунино на платото *Градище*.;

- *Праисторическо селище в пещерата „Превъртенка*"; обявено за паметник на културата;
- *Етнографска сбирка* - показваща нравите, традициите и обичайте в романския край, обявено за паметник на културата в землището на с. Камено поле – праисторическо селище и средновековен некропол в местността;
- „*Селището*", средновековна крепост в местност „Камарата", обявена за паметник на културата;
- *Средновековна крепост „Калето*" – с. Камено поле, обявена за паметник на културата. Средновековна крепост *Калето* се намира на 1.67 км. североизточно по права линия от центъра на с. Камено поле, на левия бряг на реката.;
- *Средновековна църква „Пустата църква*", в землището на с. Камено поле и
- *Антична крепост „Кривград*" в землището на с. Караш. Останките от крепостта Кривград се намират на около 1.5 километра от село Караш, нагоре срещу течението на река Малък Искър, по пътя гр.Роман - с. Караш - гр. Правец.;
- *Църква „Свети Николай*"- паметник на културата, в с. Долна Бешовица;
- *Манастир „Св. Архангел Михаил*", обявен за архитектурно-строителен и художествен паметник на културата.

В с. Струпец се намира *Тържишки манастир „Св. Пророк Илия"* (известен още като *„Струпешки манастир"*, заради името на най-близкото село наоколо - Струпец) - намира в северната част на хълма Гола Глава в Западния Предбалкан, около 4,5 км западно от село Струпец. Днес манастирът е ремонтиран и действащ. За съжаление манастирът не е в административните граници на община Роман. Има малка едноапсидна базилика, която се намира в широк двор и е изградена от камък с размери 4.95х7.39 м. През 1991 г. в непосредствена близост до църквата е построен нов храм.

Долнобешовишкият манастир „Свети Архангел Михаил" се намира в с. Долна Бешовица и е разположен в полите на горския връх „Чичера", в югоизточната част на рида Веслец от Западния Предбалкан, на около 2 км от село Долна Бешовица и на около 6 км от град Роман. Той е изоставен и в много лошо състояние. Днешната църква е построена през 17 в. и представлява малка еднокорабна, едноапсидна каменна постройка. Стенописите в нея датират също от този период, като особено ценни са образите на "Св. Св.Кирил и Методий", които са едни от най-старите рисувани в България. В манастира са запазени и четири икони сътворени от Захари Зограф.

Към природните забележителности се отнасят следните *скални образувания и пещери:*

- „Червеница" – скално образувание в землището на с. Кунино;
- Гълъбарника, Самуилица I и Самуилица II – пещери в землището на с.Кунино;
- Чуклите, Камарата и Каменния мост – забележителни скални образувания в землището на с. Камено поле, които могат да се отнесат към Мустерската и Мадленската култури;
- Пещери „Имелен", „Калница", „Горна тръница", „Целгуля", „Мартиница", „Чучура", „Кошарата", „Пакова вртоп", „Боеви пропасти", „ Кривина" и др. в с. Камено поле;
- Римската пещера, Троевходица, Кремъчната пещера и Ямата – с. Струпец.

На територията на община Роман попадат следните четири ***защитени територии*** по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ):

- *Природна забележителност „**Чуклите**"* – в землището на с. Камено поле, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1427/13.05.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.44/1974 г.). Представлява скални образувания в живописна каньоновидна долина на р. Ръчене. Районът около природната забележителност обхваща няколко групи от скални чукли на надморска височина около 300 м.
- *Природна забележителност „**Червеница**"* – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 3039/03.10.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.88/1974 г.). Представлява монолитен скален блок, разположен в скалния масив,

над самото село, на площ от 3 ха. Тя се намира на входа на Карлуковския пролом, един от най-красивите карстови райони в България, символично отбелязвайки неговото начало.

- *Природна забележителност „**Гълъбарника**“* – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Представлява пропастна пещера с красиви цветни каменни образувания. Началото на пропастта е неправилен, кръгъл отвор, от който се вижда дъното на пещерата. Образувана е по серия успоредни пукнатини, които водата е разширила.
- *Природна забележителност „**Самуилица I и II**“* – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Съседни пещери с добре запазени бели, красиви образувания, като на пода има синтрови езера и панички. Двете пещери са обявени със Заповед №1799 от 30.06.1972 г. на МГОПС, на площ от 3,5 ха.

От ***защитените зони***, съгласно Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) /зони по Натура 2000/ по Директивите за природните местообитания и за дивите птици, на територията на общината попадат:

- ***BG0000332 „Карлуковски карст“*** – защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД – 788/29.10.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (обн. ДВ, бр. 105/2008 г.) – землище на с. Кунино, с. Камено поле и с. Долна Бешовица, общ. Роман, на площ 49764,718 дка.
- ***BG0001014 „Карлуково“*** – защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на МС. Попада в землищата на с. Кунино, с. Камено поле, с. Долна Бешовица, с. Радовене и с. Стояновци.
- ***BG0000374 „Бебреш“*** – защитена зона по по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на МС (обн. ДВ бр. 21/2007 г.). Зоната попада в землищата на с. Караш и с. Средни рът.

Районът се характеризира с голямо биоразнообразие, като са установени над 500 вида растения, над 100 вида птици и над 30 вида бозайници, а в реките се срещат речните видове риба – скобар, мряна, клен, кефал и др. Общината е богата и с над 3500 вида билки и стотици кв.м. борови гори, които създават добри условия за развитие на еко-туризъм и еко пътеки.

Важен фактор за развитие на балнеоложкия туризъм е *уникалния лечебен климат* с доказано благоприятстващо въздействие за *профилактика и лечението на широк кръг от болести на дихателната система.*

В община Роман има регистрирани *две туристически дружества: „Спортно – туристическото дружество Романова крепост” – гр. Роман и „Искърски оазис“.*

Таблица 30: Информация за дейността на местата за настаняване 2021 - 2023 г.

№	Вид и наименование на обекта	Населено място	Леглова база	Брой нощувки	Брои пренощували лица /туристи/
1.	Семеен хотел „Горска фея“	с. Караш, местността „Землището“	10	245	90
2.	Стаи за гости	с. Хубавене	10	22	11
Общо:			**20**	**267**	**101**

Източник: Община Роман

По данни от община Роман на етапа на междинна оценка на ПИРО на територията на общината функционират 2 туристически обекта с общ капацитет от 20 легла, както следва: семеен хотел с общ капацитет 5 стаи и 10 легла и стаи за гости с общ капацитет 3 стаи и 10

легла. Общият брой на реализираните нощувки през периода 2021-2023 г. е 267, от които 92% в Семеен хотел „Горска фея“ - с. Караш и 8% в стаи за гости – Хубавене. От пренощувалите лица туристи са 101 лица.

Таблица 31: Развитие на туризма в община Роман 2020-2021 г.

Година	Брой места за настаняване[6]	Брой легла	Легла-денонощия брой	Брой стаи
2020	1	10	310	5
2021	1	10	1960	5
2022	1	10	920	5

Източник: Национален статистически институт

За съжаление в общината няма достатъчно изградени места за подслон и настаняване. Под наблюдението на статистиката е обхванат само 1 туристически обект на територията на община Роман с общ капацитет 5 стаи и 10 легла. Броят на пренощувалите лица в обекта по данни на НСИ през 2021 значително нараства до 1960 или с 84% спрямо базовата 2020 г., но през 2022 г отново намаляват с около 50% или 920.

Таблица 32: Информация за заведения за хранене и развлечение по населени места в община Роман за периода 2021 - 2023 г.

№	Населено място	Брои заведения за бързо обслужване /бистра/	Брои питейни заведения /кафе-аперитиви/	Брои ресторанти /класически ресторанти/	Брои барове /кафе-барове/	Общо
1.	гр. Роман	4	5	1	1	11
2.	с. Хубавене	2	-	-	-	2
3.	с. Кунино	-	1	-	-	1
4.	с. Синьо бърдо	-	1	-	-	1
	Общо:	**6**	**7**	**1**	**1**	***15***

Източник: Община Роман

На територията на община Роман за периода 2021- 2023 г. има 15 заведения за хранене и развлечение от тях 6 - заведения за бързо обслужване, 7 - питейни заведения, 1-ресторант и 1-бар. Заведенията за хранене и развлечения в общината са концентрирани в общинския център гр. Роман, две в с. Хубавене и по едно в с. Кунино и с. Синьо бърдо.

За периода 2021-2023 г. в община Роман се работи по следните проекти:

- Проект за АВР на сградата и оградата на Историческа недвижима културна ценност, с иторическо значение "Ханчето" (Васил Левски) в с. Курново, чрез Консервация, реставрация, адаптация и експониране на музей “Васил Левски“ - Ханчето - като е изпълнен първи етап;
- Проект за изграждане на еко пътека Николов чукар с. Кунино по МИГ “Луковит-Роман и е сключен Договор за БФП BG06RDNP001-19.510-0002-C01/18.08.2023 г.

Община Роман разполага с богат ресурс и дадености, които имат потенциал да привличат туристи и да допринесят за развитието, и обогатяването на местния туристически продукт. Развитието на туристическия бранш е от важно значение за просперитета на общината въпреки малкия му дял и е един от основните приоритети, които са заложени в различни програмни и стратегически документи, включително ПИРО.

---

[6] ***Обект на изследване*** *са всички категоризирани и функционирали през отчетния период места за настаняване с 10 и повече легла - хотели, къмпинги и други места за краткосрочно настаняване (туристически и вилни селища, хижи, частни квартири и апартаменти, почивни станции, ваканционни бунгала, къщи за гости и др. места за краткосрочно настаняване).*

Социални дейности и услуги

На етапа на междинна оценка на ПИРО в община Роман се предоставят разнообразни социални услуги (СУ) - в общността, от резидентен тип и в домашна среда. През отчетния период 2021-2023 г. успешно функционират и се развиват социални услуги обезпечени с държавно, общинско и проектно финансиране.

Към 2023 г. в община Роман се предоставят следните социални услуги:

- **Комплекс за социални услуги за деца и семейства (КСУДС)**, който предоставя социални услуги за резидентентна грижа и Дневен център за деца с увреждания. Комплексът предоставя услугите: Дневен център за деца с увреждания /ДЦДУ/ - социална услуга в общността, Преходно жилище – социална услуга резидентен тип и Центрове за настаняване от семеен тип за деца без увреждания (ЦНСТБУ) – социална услуга – резидентен тип: ЦНСТДБУ – 1 и ЦНСТБУ - 2. Потребителите на услугите на Дневния център са деца с увреждания на възраст от 3 до 18 години, отглеждани в семейна среда. Капацитетът е 20 места. В центърът се предоставя дневна грижа, специализирана помощ, семейно консултиране и подкрепа и терапевтични дейности. Услугите на Преходното жилище са предназначени за младежи над 15-годишна възраст /без умствена изостаналост/, на които предстои напускане на социални услуги – резидентен тип. Капацитетът на жилището е 8 места. Услугата се изразява в постоянна грижа и подкрепа за овладяване на знания и практически умения за водене на самостоятелен начин на живот и професионално ориентиране. Центровете за настаняване от семеен тип за деца без увреждания са с общ капацитет 22 места и са предоставят услуги на деца от 3 до 18 годишна възраст, за които са изчерпани възмжностите за отглеждане в семейна среда. В ЦНСТ децата получават постоянна грижа, предоставяна в среда, близка до семейната, социализация, образователно-възпитателни дейности, задоволяване на различен тип потребности и други;
- **Комплексът за социални услуги за деца с увреждания /КСУДУ/** е социална услуга от резидентен тип /Центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания – ЦНСТДМУ 3, ЦНСТДМУ 4 и ЦНСТДМУ 5/, обединяваща в общ комплекс относително самостоятелни социални услуги, като единна структура осигуряваща ефективно използване на управленски, кадрови и друг потенциал. Потребители на услугите са деца с увреждания от 3 до 18 годишна възраст, за които са изчерпани възможностите за отглеждане в семейна среда. Капацитетът на центровете е по 12 места всеки или общо 36 места. В ЦНСТ децата с увреждания получават постоянна грижа, в среда близка до семейната, възпитателно-терапевтични дейности, задоволяване на различен вид потребности, подкрепа за децата и младежите с увреждания, с висока степен на зависимост от грижи;
- **Центърът за общетствена подкрепа – гр. Роман /ЦОП/** предоставя своята услуга на над 20 лица от Община Роман. Услугите в центъра са предназначени за деца и семейства с цел предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценка на родителски капацитет, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми, подкрепа на деца от уязвими групи, включваща работа за социална реинтеграция, преодоляване на емоционално-психологически, комуникативни и образователни затруднения; подкрепа на деца от отпадане или в риск да отпаднат от образователната система;
- **Домашният социален патронаж** предоставя храна по домовете на потребителите, като услугата обхваща град Роман и селата на общината, а капацитетът е 100 места. През последните години дейността на патронажа се разширява с услуги към

обгрижване в дома, посредничество, помощ в домакинството и други. Потребители на услугите на патронажа са за самотно живеещи стари хора с увреждания и/или със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда, както и самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места, без достъп до услуги;

- **Клубове на пенсионера** - на територията на общината има 7 регистрирани клуба, по един в: гр. Роман, с. Синьо бърдо, с. Струпец, с. Хубавене, с. Караш, с. Кунино, с. Камено поле. Членовете на тези клубове, могат да ползват развлекателни игри, да четат вестници и да осъществяват социални контакти;
- **Социална услуга „Асистентска подкрепа“** - През 2021 година в община Роман е разкрита нова социална услуга - „Асистентска подкрепа“ като делегирана от държавата дейност. „Асистентската подкрепа“ е специализирана социална услуга, която включва ежедневна почасова подкрепа в домашна среда на деца и лица с трайни увреждания и на лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване, с определена чужда помощ, които не ползват помощ за грижа в домашна среда по реда на друг закон, предоставяна от лице назначено на длъжност „Социален асистент“, което ги подпомагат в ежедневието им, за задоволяване на ежедневните им потребности за самообслужване, придвижване, преместване, комуникация, домакински дейности, организация на ежедневието и участие в обществения живот. Предвидено е услугата да се предоставя на 29 лица от 10 асистента.

Особено внимание се обръща на превенцията на противообществените прояви на подрастващото поколение. В Община Роман работи Консултативен кабинет за социална превенция-помощен орган на МКБППМН. Ползватели на услугите в Консултативния кабинет са малолетни и непълнолетни с наложена възпитателна мярка, деца с асоциално поведение и агресивни прояви, деца преминали през кризисни центрове; деца жертви на насилие; деца от КСУДС и КСУДУ; деца в риск и техните родители; учители, възпитатели; психолози, социални работници и други професионалисти. МКБППМН е реализирала успешно Плана за дейността си, с активното участие на деца и ученици от учебните заведения на територията на община Роман.

За периода 2021-2023 г. Община Роман реализира следните проекти, програми и дейности в социалната сфера:

- През 2021 г. по проект се осигурява „Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19 в Община Роман“ по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане. Община Роман чрез подпомагането с топъл обяд осигурява здравословна, разнообразна и питателна топла храна за обяд на хора, които не са в състояние сами или с помощта на свои близки да си осигуряват такава. През 2022 г. проектът приключва.;
- През 2021 г. е изпълнен ДОГОВОР РД РД04-2 /21.01.2021 г. сключен между Община Роман и Фонд “Социална закрила“ за финансиране на проект „Модернизиране на кухненското оборудване и обзавеждане на материалната база за предоставяне на социални услуги Домашен социален патронаж и КСУДС гр. Роман;
- В Община Роман до края на 2023 г. са назначени 323 лични асистенти/с натрупване/, по програма „Механизъм лична помощ” на хора с увреждания право на личен избор, независимост, равнопоставеност, достъпност, пълноценно и ефективно участие в обществения живот на тях и техните семейства;
- За периода 2021-2023 г. в общината са назначени общо 362 лица за лични асистенти на хора с трайни увреждания;
- През 2022 г. е закупен автомобил втора употреба за нуждите на Домашен социален патронаж гр. Роман;
- СУ ЦОП - гр. Роман подобрва качеството на услугата, чрез осъществяване на следните дейности:

- всеки месец на специалистите от екипа е провеждана вътрешна супервизия;
- през годината екипът е преминал през различни обучения - „Обучение за прилагане на Системата за проследяване на случай на дете в риск за повишаване ефективността на услугите и на социалната работа, към гарантиране правата на децата"; обучение - „Инструмент за индивидуализирано оценяване на родителски капацитет", обучение„Техники за комуникация на оценката с клиент, насочен за повишаване на родителски капацитет", „Качество в социалната работа"; „Практическо прилагане на стандартите за качество в управлението на социалните услуги", „Работа по индивидуален случай на деца", „Техники за възпитаване на социално-емоционални умения и ценности при деца", „Ремелка - методика за обучение по математика и социални умения на деца с обучителни затруднения";
- специалистите от ЦОП са преминали през обучение „Курс за подготовка на обучители на кандидат-осиновители", с което се разширява полето на услугите, които се предоставят в центъра. Екипът вече е обучил едно семейство кандидат-осиновители;
- услугата продължава да работи и на територията на Община Мездра, като успява да обхване всички потребители, насочени от ДСП-Мездра;
- през повечето месеци от годината услугата работи над капацитета си 26 потребители при капацитет 20;
- в повечето от половината случаи, по които е работил ЦОП - гр. Роман през периода е постигната дългосрочната цел, заложена в индивидуалните планове на потребителите;
- подобрена е материалната база, извършен е ремонт на всички помещения, ползвани от услугата. Изцяло е подменено обзавеждането, оборудването и пособията, които са необходими за работата с деца, като наръчници, учебни материали, игри, технически устройства и др.;
- осигурени са нови технически устройства – 4 лаптопа, с цел подобряване работата на специалистите, 8 таблета и една интерактивна дъска;
- налице е сключен договор за доставка на фабрично нов автомобил за нуждите на ЦОП, което ще подобри обхващането на по-голям брой потребители от общината, които нямат възможност да посещават услугата;
- през периода услугата е оказала материална подкрепа под формата на дрехи, продукти и ученически пособия на деца и семейства, които са в краен риск и са потребители на СУ ЦОП;
- социалната услуга взима участие във всички мероприятия организирани от МКБППМН и от читалище „Хр. Ботев";
- услугата работи в съответствие с НАРЕДБА ЗА КАЧЕСТВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ, приета с ПМС № 135 от 22.06.2022 г.

В сферата на социалните дейности и услуги Община Роман работи в тясно сътрудничество и е в постоянна координация и взаимодействие с Дирекция „Социално подпомагане" – Мездра (ДСП).

Таблица 33: Брой лица с увреждания и лицата получили социални помощи в община Роман през периода 2021-2023 г.

Година	Лица с увреждания	Лица получили месечни социални помощи по чл. 9 от ППЗСП	Лица получили еднократни помощи по чл. 16 от ППЗСП	Лица получили целева помощ за отопление по Наредба РД07-5/2008 г.	Лица получили технически помощни средства ПСПСМИ
2021	1131	162	50	944	71
2022	1108	119	39	969	53
2023	1155	166	38	964	отп. норм. осн.
Общо:	**3394**	**447**	**127**	**2877**	**124**

Източник: ДСП – Мездра

Към 2023 г. броят на лицата с увреждания в общината се увеличава с 24, спрямо базовата 2021 г., и достигат 1155, а най-малко са през 2022 г. -1108 лица. Общо за трите анализирани години лицата с увреждания в общината са 3394.

На територията на община Роман за периода 2021-2023 г. броят на лицата получили месечни социални помощи по чл. 9 от ППЗСП е 447, като през 2022 г. са най-малко или119 лица, а за 2023 г. най-много съответно 166.

По чл. 16 от ППЗСП в общината за разглежданите три години еднократна помощ са получили 127 лица, от които през 2021 г. 50 лица, през 2022 г. 39 лица и за 2023 г. 38 лица.

През 2023 г. целева помощ за отопление по Наредба РД-07-5/2008 г. са получили 964 или с 20 повече, спрямо базовата 2021 г. когато са 944, а през 2022 г. броят им е най-висок или 969 лица.

Лицата получили технически помощни средства през 2021-2022 година са 124. Считано от 01.07.2022 г. техническите помощни средства се предоставят от РЗОК, а за суми над 1000.00 лева от НЗОК.

На територията на община Роман към 2023 г. има 7 приемни семейства, в които са настанени 8 деца. За 2023 г. е преминало едно дете; за 2022 г. е преминало едно дете; за 2021 г. са преминали две деца.

При социалните услуги, предоставяни в домашна среда, в резултат на извършваните дейности при голяма част от потребителите се наблюдава положителна промяна в начина на живот, хигиените навици, уменията за самообслужване и начина на общуване. Поддържа се система за обратна връзка от потребителите на услугата и членове на техните семейства чрез периодично допитване с цел събиране на информация, относно тяхната оценка на качеството на предоставяната социална услуга и резултата от ползването на услугата.

В комплексите, в среда близка до семейната, лицата/децата и младежите получават необходимата им индивидуална грижа и подкрепа за пълноценно развитие и изграждане на умения за независим живот и успешна социализация. Организирането на живота и дейностите в него са насочени към създаване на условия и възможности потребителите на тези услуги да участват равнопоставено в живота на местната общност. Хората с увреждания в община Роман имат възможност за независим живот, активно включване в обществото и достъп до услуги и дейности.

Във връзка с разработените от АСП Анализ на потребностите на национално ниво и Предложение за Национална карта на социалните услуги, Общината е организирала обществено обсъждане и дискусии, включително и в рамките на Съвета по въпросите на социалните услуги. Изготвено и представено на АСП становище по отношение на социалните услуги на общинско ниво, включени в предложението за Националната карта на СУ.

Здравеопазване

Системата на здравеопазването в община Роман включва: Доболнична помощ, Болнична помощ и Филиал за спешна медицинска помощ. Доболничната помощ се осъществява от общопрактикуващи лекари и специализирани медицински практики.

По данни на РЗИ – Враца за територията на община Роман са регистрирани:

- Болнични заведения – 1 – „СБПЛББ – Роман“;
- Амбулатории за първична медицинска помощ /АИППМП/ - 4;
- Амбулатории за първична дентална помощ /АИППДП/- 3;
- „Център за спешна медицинска помощ - гр. Враца с филиал гр. Роман.

По здравна карта в общината има разкрити 4 общи първични медицински практики с общопрактикуващи лекари, 1 специализирана практика по физикална и рехабилитационна медицина и 4 практики за стоматологична помощ. Лекарските практики са обособени в гр. Роман, с. Камено поле, а стоматологичните в гр. Роман и в с. Камено поле.

Таблица 34: Доболнична помощ на територията на община Роман

Здравни заведения	Брой
Амбулатории за първична медицинска помощ – Индивидуални практики в гр. Роман	***5***
ЕТ „Даринка Лазарова“	1
ЕООД „Индивидуална практика за първична медицинска помощ д-р Маргарита Василева“	1
ЕТ „Д-р Лъчезар Христов“	1
ЕТ „Д-р Маргарита Гарева“	1
ЕООД „ Амбулатория за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ по физикална и рехабилитационна медицина д-р Теодора Паякова – Кънчева“	1
Амбулатории за първична помощ по дентална медицина – Индивидуални практити	***3***
„Д-р Наталия Николаева Вътова“	1
Ет „Д-р Роза Цветкова“	1
„Амбулатория за извънболнична първична помощ по дентална медицина д-р Рос“ ЕООД	1

Източник: ОУПО – Роман

Здравното и медицинско обслужване на гражданите е затруднено, поради неравномерното разпределение на населението по общи практики и отдалечеността на част от населените места от общинския център. За осъществяването на нормалната доболнична помощ има допълнителна необходимост от общопрактикуващи лекари и медицински специалисти.

Таблица 35: Медицински персонал и население на един лекар в община Роман 2021-2023 г.

Персонал/Години	2021	2022	2023
Лекари	8	7	7
Лекари по дентална медицина	3	3	3
Медицински специалисти	22	23	18
Население на 1 лекар	634	676	696
Население на 1 лекар по дентална медицина	1689	1577	1624

Източник: ИНФОСТАТ - https://infostat.nsi.bg

За периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. по данни на НСИ броят на лекарите в община Роман, намалява с един, а на медицинските специалисти по здравни грижи с четири. Броят на стоматолозите за трите години се запазва постоянен – трима.
По последните актуални данни на НСИ към 2023 г. на територията на общината работят общо 7 лекари, 18 медицински специалисти и 3 стоматолози. За периода 2021-2023 г. пациентите на един лекар се увеличават от 634 на 696, а на един стоматолог намаляват от 1689 на 1624.

Спешната медицинска помощ в община Роман се осъществява от филиал за спешна медицинска помощ на пряко подчинение, методиране и организация от ЦСМП - гр. Враца. Филиалът в Роман се обслужва от 9 лекари, 6 медицински специалиста (общ персонал 19 души). Спешната помощ не разполага със сигурен транспорт, санитарните линейки са амортизирани и недостатъчно на брой.

Болнична помощта помощ се реализира от болница за консервативно (неоперативно) лечение на заболявания на бронхо-пулмоналната система - „Специализирана болница за продължително лечение на белодробни болести /СБПЛББ/ – Роман“. Болничното заведение

разполага с 10 лекари, 12 медицински специалиста, общ брой на персонала - 39 души и капацитет 145 легла. Болницата изпитва недостиг на квалифицирани кадри по профилни специалности. На практиката жителите на Роман да ползват болнична медицинска помощ и някой специализирани здравни услуги в „МБАЛ – Мездра“ ЕООД.

В детската градина и училищата в Роман функционират здравни кабинети, чиято дейност се осъществява от медицински специалисти – медицински сестри и включва профилактика и промоция на здравето, както и обслужване на спешните състояния до пристигане екип на центъра за спешна медицинска помощ.

Училищното здравеопазване се осигурява от осем медицински лица, работещи в здравните кабинети в КСУДС, КСУДУ, училищата и детските градини от общината. В социалните заведения в гр. Роман, извън тези специалисти, е осигурена и специализирана помощ от психиатър. В Дневния център за деца с увреждания към КСУДС-Роман децата ползват специализираната помощ на физиотерапевт и рехабилитатор.

През отчетния период в училищата и в детската градина са провеждани беседи за значението на имунизациите, родителите са запознати със задължителните имунизации и реимунизации и ползите от тях. Провеждани са лекции на тема: „Полово огрaмотяване“, „Лична хигиена“ , „ Деца раждат деца", „Безопасен секс“ и „Как да се предпазим от вирусен Хепатит А“. В началото на всяка учебна година медицинските лица в училищата, с помощта на класните ръководители откриват децата без личен лекар и провеждат консултации за мотивиране на родителите им за необходимостта от регистрирането им при личен лекар. За периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. над 95% от децата са обхванати с имунизация и профилактични прегледи.

В общинския център – град Роман работят 2 аптеки, като е затруднено снабдяването с лекарства на населението в малките и отдалечени населени места на общината.

По данни от община Роман здравно-демографската характеристика очертава неблагоприятни тенденции в развитието на здравното състояние, най-често срещаните заболявания са:

- болести на органите на кръвообращението/сърдечно съдови заболявания;
- болести на дихателната система и ОВИ;
- болести на нервната система и сетивните органи;
- болести на пикочо-половата система;
- болести на костно-мускулната система;
- травми и отравяния;
- захарен диабет;
- бъбречните заболявания;
- Онкологични заболявания.

Основните рискови фактори (тютюнопушене, употреба на алкохол, затлъстяване, небалансирано хранене и ниска двигателна активност) продължават да обхващат голяма част от населението и да застрашават здравето му. Сериозен проблем се явява нарушената профилактика на населението, което води до влошаване на общия здравен статус. Подобряването на общата система за навременна и всеобхватна профилактика ще спомогне за снижаване на заболеваемостта и много по-качествено лечение на болните.

Предизвикателство пред намаляването на преждевременната смъртност е повишаването на здравната култура, особено сред малцинствените групи, които се характеризират с ограничен достъп до здравни услуги. Осигуреността на населението в общината с медицински специалисти е ниска, и с неблагоприятна перспектива, във връзка с емиграцията на квалифицирани специалисти и малък брой присъединяващи се към работната сила в системата на здравеопазването.

Образование

В образованието през последните години са налице нови предизвикателства, сред които: повишаване качеството и ефективността на образование и обучение; ориентиране на образователния процес към развитие на потенциала на ученика (инициативност, креативност, предприемачески дух, усвояване на знания и придобиване на умения и др.); постигане на равни шансове за всички деца. Подпомагането на изграждането на ключови компетентности, ориентирани към личностно развитие на детето през целия му живот, както и насърчаване към обучение през целия живот и непрекъснато самоусъвършенстване.

Дейностите в областта на предучилищното и училищното образование са насочени към изпълнение на задълженията на Община Роман, произтичащи от Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), съобразена е също и Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030).

Приоритетите в сферата на образованието са съобразени с основните цели и принципи на промените в училищното образование и са част от основните дейности в Плана за интегрирано развитие на Община Роман 2021-2027 г. и Общинската стратегия за подкрепа на личностното развитие.

В община Роман има добре функционираща система за предучилищно и училищно образование, възпитание и личностна подкрепа, които се осигуряват в детските градини и училищата. Образователната система е добре организирана, обезпечена с кадри и материално-техническа база и осигурява общообразователната и професионална подготовка на учащите се. Наличната мрежа от учебни заведения е с оптимизирана структура, съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието. Развитието на демографските процеси на територията на общината се отразяват негативно върху мрежата от учебни заведения. Училищната мрежата в общината вече е достигнала предела на оптимизация.

Възможностите за получаване на средно образование в рамките на общината са ограничени. Липсата на училища с изучаване на чужди езици, технически и икономически специалности в община Роман води до преориентиране на учениците след седми и осми клас към други общини в и извън областта.

На територията на община Роман функционират общо 1 детска градина, 4 училища, от които три общински: 1 начално училище, 1 основно училище, 1 средно училище и 1 държавна професионална гимназия. Образователната система е устойчива и в периода на действие на ПИРО (2021-2023 г.) няма закрити учебни заведения.

Териториалното разположение на училищата и детските градини дава възможност за осигуряване задължителното обучение на учениците до 16 години, както и обучението и възпитанието на децата от 3 до 7 години.

През учебната 2023/2024 г. на територията на общината функционират следните училища:

- ***Професионална гимназия по каменообработване - с. Кунино;***
- ***СУ „Васил Левски“ - гр. Роман;***
- ***ОУ „Св. Св.Кирил и Методий“ - с. Каменно поле;***
- ***НУ „П. Р. Славейков“- гр. Роман.***

Защитено е училището в село Каменно поле, тъй като учениците нямат възможност да се обучават или ще трябва да изминават повече от допустимите километри, за да пътуват до най-близкото училище. Средищни са средното и началното училище в град Роман.

Таблица 36: Брой ученици и учители в община Роман 2021-2023 г.

Учебни години	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Брой ученици, в общообразователните училища т.ч.:	**413**	**393**	**400**
Момчета	224	204	218
Момичета	189	189	182
Брой ученици, в професионалните училища в т.ч.:	**110**	**121**	**106**
Момчета	66	73	64
Момичета	44	48	42
Брой учители	**56**	-	-
ОБЩ БРОЙ УЧЕНИЦИ	**523**	**514**	**506**

ИНФОСТАТ - https://infostat.nsi.bg

Броят на учениците в общообразователните училища за изследваните учебни години е намалял с 3% или с 13 деца и младежи през 2023/2024 спрямо 2021/2022 учебна година. В общообразователните училища и професионални гимназии в общината през 2023/2024 учебна година се обучават общо 506 ученици. В структурата на учениците по пол преобладават момчетата 56%, а момичетата са 44%. В общообразователните училища през учебната 2021/2022 година в община Роман работят 56 учители.

Професионалното обучение не е съобразено със спецификата на местната икономика, като продължава да се търси по-тясно обвързване на профилираните паралелки с икономическите приоритети на общината и търсенето на пазара на труда. Запазването на обучение по традиционни за училищата професии, въпреки затихването или закриването на определени производства, създава трудностите с намирането на работа и разминаване между придобитата квалификация и възможността за трудова реализация. Това води до известен отлив от професионалното образование на част от младите хора и търсене на възможности за учене и реализация извън границите на общината.

Професионалната гимназия по каменообработване е държавно училище по изкуствата към Министерство на културата на Република България. То е едно от 23-те училища от уникалното семейство на училищата по изкуство и култура в България. Специалността "Каменоделство"/ Професия „Каменоделец" е защитена от държавата с Постановление № 111 на МС от 25.06.2018 г. /актуализиран списък с П-352-2018/.

Оптимизирането на училищната мрежа следва да създаде предпоставки за финансиране на професионални училища, защитени професии, съобразно потребностите на общината, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуалнообучение). Важна тема засягаща професионалното образование е дуалното обучение, интересът към тази форма на обучение с практика е изключително голям. Има тенденция за разширяване на дуалното обучение у нас, но за целта са нужни промени, най-вече законодателни. Този вид обучение засяга две групи лица – над 16 години, които са в образователната система, и тези, които са на пазара на труда.

В детските градини се приемат деца на възраст 3–7 години, по желание на родителите (съгласно ЗПУО и Наредба №5 за предучилищно образование), като групите се оформят по възрастов принцип. Капацитетът на детските заведения е достатъчен и през отчетния период са обхванати всички четири-, пет- и шестгодишни деца, които подлежат на задължително предучилищно обучение в община Роман.

На територията на община Роман към 2023/2024 г. функцинира една средищна детска градина ***ДГ „Зора" – гр. Роман***, включваща два филиала, един в село Реадовене и защитена, обособена група в с. Камено поле, както и обособена яслена група към градината в гр. Роман.

Таблица 37: Данни за общинските детски градини в община Роман 2021-2023 г.

Учебни години	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Брой детски градини	1	1	1
Брой деца, в това число:	*161*	*156*	*158*
Момчета	*88*	*88*	*93*
Момичета	*73*	*68*	*65*
Брой групи в детските градини	7	5	7
Брой педагогически персонал	13	16	15
Брой детски учители	12	15	14
Брой места на 100 деца в детските градини	253	194	-

Източник: ИНФОСТАТ - https://infostat.nsi.bg

През учебната 2023/2024 г. едната детска градина в община Роман се посещава от 158 деца, разпределени в 7 групи и обучавани от 15 души педагогически персонал и 14 детски учители. Броят на децата в детските градини намалява с 3 или с 2% в рамките на изследваните в Таблица 37 учебни години. Броят на педагогическия персонал и на детските учители се увеличава с 2 за анализирания период. През учебната 2022/2023 г., числеността на групите в детските градини намалява с 2 или 29%, спрямо базовата 2021/2022 г. и 2023/2024 г.учебни години, когато са 7.

На 100 деца в община Роман към учебната 2022/2023 г.се падат 194 места в детските градини, което показва, че има значителен брой свободни места.

В детската градина и училищата се организират дейности и изяви, съобразно интересите и способностите на децата и учениците. На територията на община Роман няма разкрити Центрове за подкрепа на личностното развитие и извънучилищни учреждения.

Община Роман работи успешно по Механизъм за взаимодействие между институциите: Община - училища и детски градини за периодичен анализ на дейността и проблемите, стоящи пред тях, както и обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователните институции на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. На територията на община Роман няма необхванати ученици.

Материално-техническата база на учебните и детски заведения като цяло е задоволителна. Училищата имат нужда от ново оборудване и обзавеждане на кабинетите, лабораториите и физкултурните салони. В детските градини също има нужда от ново обзавеждане и оборудване.

През периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. в Община Роман работи по следните проекти за подобряване на училищна инфраструктура и дейност:

- Община Роман кандидатства пред Министерството на околната среда и водите и Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда с проектно предложения в кампанията „За чиста околна среда - 2022 г.“ за изграждане на външна класна стая в ПГ по каменообработване – с. Кунино с проект „ Обучение на открито“.;
- Ремонт и благоустрояване на ДГ „Зора“, гр. Роман и обособена група с. Камено поле, община Роман, на стойност 962 279,55 лева - финансиран по Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020, Мярка 07 - Основни услуги и обновяване на селата в селските райони, Подмярка 7.2 – „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“:
  - Направена вертикална планировка, изградени са 5 бр. детски площадки с нови съоръжения за игра, изградена е нова ограда с височина 2,2 м., доставено е ново оборудване;

- В сградата на Обособена група с. Камено поле към ДГ“Зора“ са извършени следните дейности: подменена дограма, направа на нов покрив, направени са 2 бр. нови детски площадки за игра, направена е нова ограда около имота, извършени са ремонтни дейности в сградата, доставено е ново оборудване;

- „Ремонт на покрив на Начално училище "П.Р. Славейков" - гр. Роман, община Роман, област Враца“ ПМС №262/29.07.2021 год.;
- НУ "Петко Рачов Славейков"- град Роман, проект No BG05M2OP001-3.024-0002 –„ Ръка за ръка в познанието, изкуството и спорта ”. Проектът е на стойност 99 260 лв. Чрез проекта ще се изгради система от извънкласни творчески и развлекателни дейности за създаване на условия за развитие на потенциала на всяко дете чрез осигуряване на възможности за физическо, интелектуално и личностно развитие, пълноценна социална интеграция и последваща професионална реализация, както и клубна дейност за развитие на уменията на децата в областите на изкуствата, науката и спорта, чрез целогодишното им ангажиране включително и в периода на ваканциите. Ще се работи за приобщаване на родителите и по-широката общественост към живота на училището. Партньори по проекта на НУ "П. Р. Славейков" са Спортен клуб Искър -97 и Основно училище "Св.св. Кирил и Методий", с. Камено поле, община Роман.;
- СУ "Васил Левски"-гр. Роман, проект No BG05M2OP001-3.024-0005 – Подобряване условията на обучение и достъпа до училищно образование в Средно училище "Васил Левски" гр. Роман. Проектът е на стойност 82 320 лв. Ще се финансират комплекс от дейности, услуги и ресурси за допълнително изучаване на български език, съхраняване и развиване на културната идентичност, дейности по опазване на околната среда, спортни дейности, дейности за придобиване на знания и умения в сферата и информационните технологии, дейности, насърчаващи творчески възможности и активното участието на родители в образователния процес. Партньор по проекта на СУ "Васил Левски" е НЧ "Христо Ботев -1907" град Роман.;
- „ Изграждане на спортни игрища и благоустрояване на дворното пространство на СУ „Васил Левски“.;
- „Ремонт на покрив на ОУ Св. Св. Кирл и Методий“ с. Камено поле ;
- Изградена е Мълниезащитна инсталация с мълниеприемник с изпреварващо действие и основен ремонт на санитарни помещения в ДГ "Зора", обособена група с. Камено поле.;
- „Изготвен проект за изграждане на физкултурен салон в НУ „П.Р. Славейков“ гр. Роман.

Сферата на образованието в община Роман като цяло е обезпечена с квалифицирани кадри. Няма нередовни учители. Няма недостиг на специалисти по отделните дисциплини. Проблем в селата е редуцираният щат, който не позволява всеки учебен предмет да се преподава от специалист. В общината са налице достатъчен брой учители по отделните предмети, с висше и полувисше образование и съответната квалификация.

Наличието на квалифицирани преподавателски кадри в достатъчна степен е силна страна за общината, което е едно от условията за постигане на добри резултати при подготовката на учащите в системата на средното образование. Учителите имат възможност да повишават квалификацията си чрез участие в обучителни курсове и семинари.

Предвид негативните демографски тенденции за страната, нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс. Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения.

Сериозен проблем, характеризиращ квалификацията на човешките ресурси в страната, е ниското ниво на компютърни и цифрови умения, което препятства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. През последните години се

правят опити за навлизане на модерните технологии в учебния процес, но резултатът е противоречив. Кризата с COVID-19 принуди учителите и учениците да се пренастроят бързо към дистанционна форма на обучение. Това доказва необходимостта от интервенции на всички нива на образователната система за повишаване на цифровата грамотност на учениците и избягване на така нареченото цифрово изключване.

През отчетния период 2021-2023 г. учебните и детски заведения участват в редица европейски и национални проекти, и дейности:

Работа на училищата по следните проекти и национални програми:

Работа на СУ „Васил Левски“ – гр. Роман по Европейски проекти и Национални програми:

- Проект BG052OP001-3.018-001 Подкрепа за приобщаващо образование“ – 2021-2023г.;
- Проект BG05M20P001-3.024-0002 МИГ „Луковит – Роман“ - Подобряване на достъпа до училищно образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи, преждевременно напуснали училище- 2023г.;
- Проект BG05M20P001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ – 2021,2023г.;
- Проект BG05M20P001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“ – 2021,2023г.;
- Проект BG05M20P001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден" – 2021,2023г.;
- НП „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала";
- НП „Квалификация на педагогическите специалисти“.

Работа на ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ - с. Камено поле по Европейски проекти и Национални програми:

- Проект „Learning from the Extremes“;
- Проект BG05M20P001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден“;
- Проект BG05M20P001-3.024-0002-C01 МИГ „Луковит-Роман“, „Ръка за ръка в познанието, изкуството и спорта“;
- Проект BG05M20P001-2.11 „Подкрепа за успех“;
- Проект BG05M20P001-5.001-0001 „ Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“;
- НП „Без свободен час в училище“;
- НП „ИКТ“;
- НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“, модул „Съвременна среда за качествено обучение по хуманитарни науки“;
- НП „Профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти“;
- НП „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала";
- НП „ Подкрепа на медиаторите и социалните работници“;
- НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“, модул „Културните институции като образователна среда“.

Работа на НУ „П. Р. Славейков“- гр. Роман. по европейски проекти и национални програми:

- Проект BG05M20P001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“ – 2019-2023г.;
- Проект BG05M20P001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден" – 2020-2023г.;
- Проект BG05M20P001-5.001-0001 „Равен достъп“ – 2021-2023г.;
- Проект BG05M20P001-3.024-0002 МИГ „Луковит – Роман“ – 2022-2023г.;
- Проект BG05SFPR001-1.001-0001 „Успех за теб“ – 2023г.;
- НП „Без свободен час“;
- НП „ИКТ“;
- НП „Оптимизация на училищната мрежа“;
- НП „Квалификация на педагогическите специалисти“;

- НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“;
- НП „Мотивирани учители и квалификация“;
- НП „ Рехабилитация на педагагическите специалисти“;
- НП „ Заедно в грижата за ученика“;
- НП „ Заедно в изкуствата и спорта“;
- НП „ Отново заедно“;
- НП „ Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“.

Работа на ДГ „Зора“ – гр. Роман по Европейски проекти и Национални програми:

- Проект BG05M20P001-3.005-004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“;
- Проект BG052OP001-3.018-001 „ Подкрепа за приобщаващо образование“;
- НП „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала";
- НП „ИКТ“;
- Проект „Училищен плод и училищно мляко“ – съфинансиран от ДФЗ.

Култура

Културата е един от факторите за устойчиво развитие и съхраняване на духовността на населението. В община Роман се осъществяват множество дейности за развитие и закрила на културата, като се съчетават държавните изисквания с местните условия, културни специфики и традиции. Основните културни дейности, развивани в общината са музейна, читалищна дейност и религиозни храмове. За тяхното осъществяване е изградена съответната инфраструктура и функционира добре изградена мрежа от културни институти и организации.

На територията на община Роман читалищата са уникални организации, пример за устойчиви културни институции, имащи дълбока връзка с миналото, традициите, образователния и културен процес. На тях се гледа като структури, които трябва да се запазят и укрепят в съвременните динамични условия от една страна, а от друга, като структури, подкрепящи развитието на здраво съвременно гражданско общество.

За периода 2021–2023 г. в община Роман развиват дейност 11 народни читалища. Те продължават да развиват културно-просветна и художествена самодейност и да организират творческите занимания множество действащи групи за певчески, танцов и автентичен фолклор, школи и други.

Таблица 38: Народни читалища и художествени състави в община Роман

Наименование, местонахождение	Художествени състави, клубове и групи
НЧ „Христо Ботев -1907“ – град Роман	Фолклорен танцов състав, Школа по спортни танци, Самодеен театрален състав, Курс за изучаване на английски език, Литературен клуб; Самодеен театрален състав; Любителски танцов състав за възрастни; Школа по спортни танци; Партньори по проект "подобряване на условията на обучение и достъп до училищно образование в СУ "Васил Левски" гр.Роман. Спечелен проект"Българските библиотеки съвременни центрове за четене и информираност".
НЧ „Искра - 1921“ – село Синьо Бърдо	Самодеен състав за изворен фолклор; Група театрали самодейци; Певческа група; Група за стари градски песни; Индивидуални изпълнители – песни;

	Група – Рецитатори; Фондация "Глобални библиотеки";Работа с хора с увреждания, работа с различни възрастови групи, доброволчество. Фондация "Глобални библиотеки" "Българските библиотеки съвременни центрове за четене и информиранист".
НЧ „Цветан Гановски -1891“ – село Кунино	Певческа група, 20 януари – Отбелязахме Деня на родилната помощ – Бабинден, 1 февруари – Припомнихме си обичая „Зарязване на лозето”.Работа с деца от ЦДГ "Патиланци" с. Радовене, "Глобални библиотеки".Спечелен проект "Българските библиотеки-съвременни центрове за четене и информираност".
НЧ „Васил Левски -1923“ – село Струпец	Певческа група. Участие във Великденски Общински събор.
НЧ „Просвета-1925“ – село Камено Поле	Участие в Общински Великденски събор;Кулинарна изложба.
НЧ „Васил Левски“ – село Долна Бешовица	Празнуване на Богоявление, честване деня на родилната помощ, празнуване на деня на лозаря, 150г.от обесването на Васил Левски, Баба Марта -изработтване на мартеници и честване, тържество по случай трети март, честване на осми март, посрещане на пролетта, пролетни християнски празници- Лазаровден, Цветница, Великден-изложба,Гергьовден-курбан на селото,Честване на 24-ти май, честване на деня на детето, честване на деня на Христо Ботев, честване на деня на съединението, честване на деня на Народните будители, традиционен събор, Коледни и Новогодишни празници-украси, тържества.
НЧ „Светлина - 1927 г.“ – село Хубавене	Участие в празници, събори и изложби. Проект „Български библиотеки- съвременни центрове за четене и информираност“ 2023г.
НЧ „Св. Св. Кирил и Методий-1927“ – село Радовене	Състав за народни песни, състав за народни танци, група за художествено слово. Организиране на програми за празници, литературни четения, изложби.
НЧ „Пчелин -1895“ – село Караш	Наличност на експозиция; Реализиране на социални контакти м/у хората от селото; Честване на следните празници: Отбелязване на 169 години от рождението на Христо Ботев; Бабин ден; 144 години от гибелта на В.Левски; 3-март; 8-март; Участие във Великденския събор; 24-

	май; 1-юни; 2-юни; 150 години от рождението на Стефан Грънчаров - учител и директор на училището в с.Караш; 180 години от рождението на Апостола; Илинден-курбан на селото; 6-септември ; Събор-среща на Карашени; 1-октомври; 1-ноември; Коледа и Нова година; Рождени и именни дни; Всяка събота,съвместно с пенсионерския клуб -срещи на кафе,беседи и разговори на различни теми,забавления.
НЧ „Наука“ – село Стояновци	Отбелязване на 3-март, 8-март. Честване на 3-април, денят на детската книга, Честване на пролетен бал, Честване на Великден, Участие във Общинският Великденски събор, Честване на Петров ден,Илинден. Отбелязване на Есенният събор-22 септември, Участие в изложби.
НЧ „Пробуда -1930“ – село Курново	Битов кът, Индивидуални изпълнения. Честване на празници ,участие във Великденска изложба,организиране на екскурзии,честване на рождени дни.

Източник:Публичен регистър на Народните читалища - https://chitalishta.com/

Целта на читалищата е да задоволяват потребностите на населението, свързани с: развитие и обогатяване на културния живот; запазване на българските обичаи и традиции; разширяване знанията на населението и приобщаването им към ценностите на науката, изкуството и културата; възпитаване и утвърждаване на национално самосъзнание.

Към повечето читалища функционират библиотеки, книжният фонд е ценен, но остарял. Общината разширява ежегодно участието си в Програмата „Глобални библиотеки" като в нея са включени читалищата в гр. Роман, с. Кунино, с. Синьо бърдо и с. Струпец.

Основните проблеми на читалищата в общината са свързани с недостатъчните средства за ремонти на сградния фонд, закупуване на необходимата съвременна техника и оборудване, на нови книги и материали за библиотеките и за участия на художествените състави в национални и международни прояви. Най-големият проблем си остава липсата на компютърно оборудване, принтери и интернет в читалищата, за да се превърнат в съвременни културно-просветни средища. Читалищата са важни цетрове, в които трябва да бъде осигурена цифрова достъпност и свързаност и да се насърчават уменията на населението за включване в различни дигитални пространства.

По-отдалечените и слабо населени места в периферните територии на община Роман са затруднени в своите комуникации в социален и икономически аспект, изолирани от обществения и културен живот в района и в страната. Осигуряването на достъп до компютри, интернет и он-лайн услуги на хората, живеещи в слабонаселените и отдалечени от общинския център райони ще допринесе за преодоляването на тези тенденции и стимулиране на социалното сближаване.

Читалищата в община Роман, съвместно с Общината организират и поддържат богат културен календар и разнообразяват духовния живот на местното население.

В Културния календар на Община Роман са включени празниците: 3-ти март-Националният празник на Република България, 24 май - Денят на славянската писменост и на българската просвета и култура и 1-ви ноември-Денят на народните будители. Честват се

Бабинден, Трифон Зарезан, 1-ви март, Международният ден на жената – 8-ми март, Тодоровден, Великден, Коледа и Нова година.

Културни ценности в общината:

- ***Ханче „Васил Левски"- с. Курново.*** Построен през 1856 г., РЗП – 75 кв.м., УПИ – 75 кв.м. ханчето е историческо, недвижимо и културно наследство и ценност от месно значение. Собственост на Община Роман. Сградата е в аварийно състояние, негодна за ползване и обитаване. От 2017 г. Община Роман е предприела действия за осигуряване на финансиране, реконструкция и възстановяване на музея.
- ***Сбирка експонати – село Кунино.*** Построен през 1936 г., РЗП – 204 кв.м., УПИ – 102 кв.м. Намира се в родната къща на акад. Сава Гановски и се стопанисва от едноименната фондация.

Центрове на духовния живот на местното население са и многобройните църкви в общината. По-голямата част от религиозните храмове се нуждаят от ремонти и обновяване. Към 2023 г. запазените и действащи храмове са представени в следващата таблица:

Таблица 39: Религиозни храмове на територията на община Роман

Църкви	Адрес	Физическо състояние
Манастирски комплекс „Св.Архангел Михаил"	село Долна Бешовица - паметник на културата	Необитаем Неизползваем
„Пуста черкова" или „ Пустата църква"	в село Камено поле-средновековието	Необитаем Неизползваем
Църква „ Свети Николай"	село Караш- паметник на културата	Необитаем Неизползваем
Църква Свети Архангел Михаил	село Курново	добро
Параклис „Света Петка-Параскева"	град Роман	задоволително

Източник:Община Роман

На територията на общината има два манастира:

- До с. Долна Бешовица се намира Долнобешовишкият манастир „Св. Архангел Михаил", разположен в полите на горския връх „Чичера". Долнобешовският манастир е изоставен и в много лошо състояние. Днешната църква е построена през 17 в. и представлява малка еднокорабна, едноапсидна каменна постройка.

Младежки дейности и спорт

Младежките дейности подпомагат личностното, социалното и гражданско израстване на младите хора, като създават развитие на техния потенциал за придобиване на компетенции и откриване на нови възможности. Община Роман подкрепя дейности и инициативи, чийто цели са да представят, защитават и развиват интересите и потребностите на младежката общност.

В община Роман по информация на НСИ към края на месец декември 2023 г. младежите са около 27,3% от жителите на общината общият брой на децата и младежите до 14 години е 689 души, а от 15 до 29 години е 640 души.

Високообразованите млади хора от общината продължават да търсят реализация в големите градове на България, а част от тях и в чужбина. Повечето млади хора над 20 години проявяват интерес към временна трудова миграция в чужбина - те са преди всичко със средно образование и/или без трудова квалификация. Все още липсва практика работодателите да инвестират в обучението и квалификацията на младите работници и служители и след това да им осигуряват работа. Голяма част от работещите млади хора са демотивирани от заплащането и условията на труд в местните предприятия и административни структури. Те са ресурс за сивата икономика и са принудени да приемат временна или неквалифицирана работа, дори и да притежават образователен ценз, тъй като специалностите им не са

конкурентни към изискванията на пазара на труда. Макар, че информационните технологии навлизат сериозно в бита и в работата, достъпът до информация на младите хора в община Роман е различен.

Относно кариерното развитие на младите хора в общината е необходимо да се създадат политики, подпомагащи кариерната им ориентация, което би облекчило включването на нетрудоспособните млади хора в системата на трудовата заетост. Необходимо е да се положат усилия относно плавното преминаване на младите хора от учебната скамейка към пазара на труда чрез разширяване на програмите за стажове и практики в реалния сектор.

Младите хора в Романа участват в спортни клубове, танцовите състави и други творчески групи. Училищата и читалищата остават естественото място за образователни и възпитателни дейности с младите хора. В някои населени места на общината, чрез читалищата и училищата се осигурява безплатен достъп до интернет, но компютрите и интернет се използват повече с развлекателна, отколкото с образователна цел.

В общината функционира Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Дейността й обхваща организацията и координацията на социално-превантивната работа на територията на общината. Предвидените в закона възпитателни мерки не носят наказателно-правни последици. С тях се цели позитивна промяна в поведението на детето, коригиране на асоциалните нагласи, без да бъде привличано към наказателна отговорност.

Потребностите и нагласите на младите хора са да спортуват редовно. С напускането на училището обаче голяма част от тях практически приключват със спорта и грижите за поддържането на добра форма.

В община Роман към 2023 г. функционират следните спортни клубове и организации:

- Футболен клуб „Искър 1923“ – гр. Роман;
- Спортен клуб по тенис на маса „Искър 97” - гр. Роман;
- Клуб по лека атлетика „Искър 2010”.

Спортната инфраструктура на теритрията на община Роман е представена от:

- Спортен комплекс „Искър“ с капацитет 2500 седящи места и много добро състояние на съоръжението;
- Игрище за футбол с добро състояние на базата и капацитет от 100 седящи места;
- Спортна база в село Кунино с 2 футболни игрища за 150 седящи, която е в добро състояние.

Община Роман има традиции при провеждането на масови спортни прояви, финансирани със средства от общинския бюджет. Подпомага се и спорта в малките населени места и организирането на спортни мероприятия във връзка с различни празници. Общината подпомага финансово развитието на масовия и училищен спорт, с цел използването му като средство за подобряването на здравето, духовното развитие и качеството на живот на младите хора.

През отчетния период 2021-2023 г. се провеждат общински, регионални, национални и международни спортни прояви, заложени в Спортния календар на Община Роман:

- За 2022 г. общината е подкрепила участие на деца в „Пролетен ученически спортно-туристически събор "Тетевен - 2022 г.". В рамките на събора са проведени спортно-туристически състезания, туристически походи и обиколки на забележителности на община Тетевен, целящи подкрепа на масовия туризъм в страната, обмяна на опит на между училищата и клубовете по пешеходен туризъм и най-вече развитие на интерес към туризма и изграждане на туристически навици у подрастващите като уважение към природата, взаимопомощ и колективен дух. Част от състезанията са: Спортно-туристическа щафета, Скоростно преминаване на въжена пътека, Теглене на въже, Построяване на палатка и Художествена самодейност. Сред участниците в пролетното издание на Националния туристически събор има отбори от възрастови групи – 1-4

клас и 5-7 клас от градовете Кърджали, Роман, Етрополе и с. Глогово /община Тетевен/.

- По случай Денят на българския спорт - 17 май, е проведено масово мероприятие на Спортен комплекс „Искър“, с участието на всички деца и ученици на територията на Община Роман под мотото „Спортът срещу агресията". Кметът е връчил награди на победителите - медали, купи и грамоти;
- Ежегодно се провежда традиционен Общински Коледен турнир по футбол на малки врати. В събитието през 2023 г. са взели участие 11 отбора от населените места в общината и съседни общини. Грамотите и награди на участниците в мероприятието са връчени от кмета на общината.

За периода на действие на ПИРО 2021-2023 г. в община Роман е подобрена част от спортна инфраструктура чрез проекти и дейности както следва:

- Сключен Договор за БФП BG06RDNP001-19.650-0003-C01/11.09.2023 по МИГ “Луковит –Роман за Ремонт и благоустрояване на съществуващо игрище за волейбол и обособяването му в комбинирано игрище за тенис на корт и волейбол“, УПИ I, пл.№991, кв.69 по рег. и кад. план на гр. Роман;
- „ Изграждане на спортни игрища и благоустрояване на дворното пространство на СУ „Васил Левски“;
- Изграждането на козирка върху южната трибуна на Парка за отдих и спорт в град Роман;
- Стартира изпълнението на проект „Подобряване спортната инфраструктура на община Роман“ за обекти : Реконструкция на спортно игрище в с. Хубавене, община Роман и Реконструкция на спортно игрище в с. Кунино, община Роман финансиран по Договор BG06RDNP001-19.475-0003-C03 от 01.12.2022.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ:

Първите три години от прилагане и изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Роман 2021-2027 г. се характеризират с политическа, икономическа и финансова нестабилност и поредица от кризи довели до рекордна инфлация, поскъпване на живота и енергоносителите, безработица и др. Продължителната пандемия от коронавирус и последиците от нея, войните в Украйна и Израел и честата смяна на властта у нас, забавят финансирането на много приоритетни общински проекти. Пандемията ограничава значително социалния живот, създаде икономически и финансови рискове и неустойчивост. Местната власт предприема всички необходими мерки за опазване живота и здравето на населението и в същото време работи активно за пълноценно изпълнение на дейностите, водещи до подобряване на всички сфери на обществения живот.

Докато 2021-2022 година преминават под знака на здравната и енергийна кризи, усложнена международна обстановка, войни, вътрешнополитически хаос и инфлация, то 2023 г. е белязана от ръст на доходите, изкуствена политическа стабилност и икономически подем. Инфлацията продължава да се покачва, но с по-ниски темпове спрямо предходните години. Със съставянето на редовно правителство, макар и по трудна коалиционна формула и с премиер на ротация, потребителите получават известна политическа сигурност, а с ръста на доходите се съживява потреблението и икономиката като цяло. Отпадането на ограниченията заради пандемията дава тласък на пътуванията и развитието на туризма. Цените на основните енергийни източници също се нормализират и това създава известна стабилност и предвидимост на разходите.

Водещите проблеми при прилагане на ПИРО на етапа на междинна оценка са предимно от глобално, европейско и национално ниво и са извън компетенциите и възможностите за въздействие на Кмета на община Роман и местната власт. Забавеното

приемане на държавния бюджет, на средствата по оперативни програми за периода 2021-2027 г., на Националния план за възстановяване и устойчивост и Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони, поставят на сериозни изпитания общинския бюджет и силно ограничават възможностите за финансиране на проектите в плана за развитие.

Всичко това влошава социално-икономическите условия за развитие на община Роман и проблемите на местно ниво се задълбочават.

Демографските показатели продължават да се влошават. Населението намалява от миграция, ниска раждаемост и висока смъртност. Селищната система на общината е неустойчива. Застрашени от изчезване са селата: Марково Равнище (4 жители към 2023 г.), Средни рът (9 жители към 2023 г.) и Караш (с 41 жители към 2023 г.).

В регионален план през анализирания период община Роман запазва шесто място по територия и осмо място по население в област Враца.

По данни на НСИ през 2023 г. в община Роман живеят 4872 души, 50,2% от които мъже и 49,8% жени. Градското население (на гр. Роман) е 46%, а в селата живеят 54% от жителите на общината. Структурата на населението по пол и урбанизираност се запазват без изменение в рамките на периода на прилагане на ПИРО.

По данни от последното преброяване на населението към септември 2021 г. в община Роман живеят 4875 души или с 1348 души по-малко спрямо преброяването през 2011 г. Населението намалява с 22% за десет години. Демографската криза обхваща както града, така и селата.

Естественият прираст на населението е отрицателен, за периода 2021-2023 г. е средно по минус 93 души на година, като през 2021 г. достига минус 125, а през 2023 г. е минус 73. Средногодишният брой на живородените деца в община Роман за периода 2021-2023 г. е 47. Средната смъртност за изследваните 3 години е 141 човека годишно, като тук се отчита и значителния ръст на починалите по време на пандемията от коронавирус.

Механичният прираст на населението през периода 2021-2023 г. се променя динамично през 2021 г. е отрицателен - 68 души, през 2022 г. също е отрицателен – минус 5, а през 2023 г. има положителни стойности и достига + 214 души. Средногодишно населението на общината се е увеличавало от положителна миграция с около 47 човека.Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението е намаляло със 139 души за периода 2021-2023 г.

По данни от последното преброяване към 07.09.2021 г. 14% от населението на община Роман на 7 и повече години има висше образование (623 лица). Със средно образование са 56%, а с основно – 19%. Общо 518 лица или 11% от жителите на общината са с начално и по-ниско образование. Напълно неграмотни по официални статистически данни към 2021 година са 67 лица.

Образователната система в община Роман е добре организирана и материално обезпечена, но броят на децата и учениците продължава да намалява.

Здравното и медицинско обслужване на гражданите в общината е затруднено, поради неравномерното разпределение на населението по общи практики и отдалечеността на голяма част от населените места от общинския център. За осъществяването на нормалната доболнична помощ има допълнителна необходимост от общопрактикуващи лекари и медицински специалисти. Здравните служби са общински сграден фонд, който не е в добро състояние и се нуждае от основни ремонти.

В общината се предлагат разнообразни и качествени социални дейности и услуги, които отговарят на потребностите на населението.

Безработицата за периода 2021-2023 г. намалява с 1,19%. Върху процесите на пазара на труда силно влияние оказват пандемията от коронавирус и намаляващия

брой на икономически активното население, което служи за база при изчисляване равнището на безработица. През 2022 г. безработицата достига най-ниската си стойност (16,04%) за периода на прилагане на ПИРО. За отчетната 2023 г. равнището на безработица се повишава и достига 18,57%, като остава по-високо от средните нива за област Враца (10,8%), и по-високо от безработицата за страната (5,6%).

Икономическото развитие на община Роман през отчетния период се характеризира с различна динамика в отделните сектори, но като цяло отчитаме ръст спрямо базовата 2020 г. Финансовите показатели на местните предприятия се подобряват. Бизнесът постепенно преодолява кризите и трудностите, предизвикани от неблагоприятните макроикономически условия, включително продължителната пандемия от коронавирус, войните, инфлацията, ръстът в цените на горивата, поскъпването на стоки, материали, доставки и други.

Около 42% от произведената продукция в общината и 27% от НПП за 2022 г. са реализирани в сектора на селското стопанство, което затвърждава позициите му на водещ отрасъл в местната икономика. Второ място по произведена продукция заема производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива– 21%, а по нетни приходи от продажби сектора на търговията и услугите – 26%. През последните години се подобряват показателите на фирмите в хотелиерство и ресторантьорство, които формират 0,6% от произведената продукция и 0.8% от НПП в общината.

Въпреки предизвикателствата, трудностите и негативното влияние на пандемията, войните, кризите, неблагоприятните демографски процеси и политическата нестабилност, Община Роман се справя добре и успява да реализира част от заложените в ПИРО проекти, мерки и дейности.

II. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Междинната оценка за изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Роман има за цел да обобщи първоначалните резултати и напредъка за първите три години от прилагането на стратегическия документ, като анализира промяната в средата и условията на живот на местната общност.

В стратегическата част на ПИРО са включени: визия, 3 стратегически цели, 5 приоритета и 22 мерки за въздействие в различни сфери на обществения живот.

Визията дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ дългосрочно развитие. Тя е консолидирана, обобщена представа/желание на местната общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава. Визията за развитие на община Роман е с перспектива отвъд хоризонта на 2027 г. и формулирана така:

„Община Роман – интегриран земеделски район с добър жизнен стандарт и конкурентоспособна икономика, преодолял социално-икономическото си изоставане, чрез подходящи инвестиции, иновации и образован човешки капитал, с развити комуникации и съхранено природно и културно богатство."

Дългосрочната политика на общината, очертана във визията играе ключова роля за постигането на устойчивото и балансирано местно развитие в различни аспекти икономически, социален, екологичен и териториален. За постигане на визията трябва да се разработват и внедряват иновации във всички сектори на местната икономика, като същевременно се инвестира в образование и повишаване квалификацията на човешкия капитал. Уникалните културни и природни дадености на общината трябва се оползотворяват отговорно и устойчиво за привличане на инвестиции и развитие на селското, горското стопанство и туризма. Общината трябва да се интегрира със света посредством достъпни и

удобни пътни и високоскоростни оптични връзки, утвърждавайки мястото си в региона и използвайки предимствата на трансграничното си географско положение. Гражданите трябва да играят активна роля в бъдещето на своята община и да имат богати възможности за личностно и професионално развитие.

Устойчивото развитие на района е свързано най-вече с преодоляване на демографската криза и бедността, чрез насърчаване на инвестициите, предприемачеството и оползотворяване на местния потенциал и ресурси.

Трите стратегически цели за развитие на община Роман до 2027 г. са:

- **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1:** Икономически растеж, чрез развитие на модерно селско стопанство и преработвателна промишленост, привличане на инвестиции и иновации за повишаване на конкурентоспособността.
- **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:** Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство.
- **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3:** Интегрирано териториално развитие и намаляване на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда.

Комплексът от приоритети, мерки и дейности за реализацията на стратегическите цели на ПИРО следва да бъде насочен в няколко основни области на въздействие, както следва:

- Подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическия растеж – привличане на инвестиции, иновации, по-висока заетост, доходи и жизнен стандарт.
- Съхраняване на демографския потенциал, образователно и духовно развитие на човешките ресурси, със специална грижа към младите и хората в неравностойно положение – социално включване, увеличаване броя на младежите с висше образование и задържането им за живот и работа в общината.
- Подобряване на средата на обитаване и интегрирано териториално развитие – по-добра транспортна и цифрова свързаност и достъпност на населените места в общината, подобрена инфраструктура, качествени услуги, запазване и утвърждаване на природното богатство и културно-историческото наследство.

На тази база са изведени пет приоритета всеки, от които се изпълнява, чрез съвкупност от мерки и дейности, обобщени в Програмата за реализация на ПИРО 2021-2027 г.

- **Приоритет 1** – Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.
- **Приоритет 2** - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска.
- **Приоритет 3** – Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, висок жизнен стандарт и демографски подем.
- **Приоритет 4** – Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни обществени услуги – административни, здравни, социални и културни.
- **Приоритет 5** – Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО са съобразени със спецификите на общината и конкретните нужди и проблеми на целевата територия и нейните граждани. Всеки приоритет е свързан със съответна стратегическа цел и детайлизира насоките и проектите за нейното изпълнение. Приоритетите са обвързани с изпълнението на пакет от мерки и дейности, финансирани от различни източници, включени в Програмата за реализация на ПИРО.

В ПИРО са заложени **22 мерки,** като на етапа на настоящата междинна оценка те остават релевантни и адекватни на съществуващата социално-икономическа ситуация в община Роман, на приоритетите и целите за развитие и финансовите възможности за реализация на конкретни проекти и дейности.

Стратегията за реализация на ПИРО обхваща и проследява взаимовръзката между формулираната визия за развитие, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които трябва да бъдат постигнати посредством изпълнението на конкретни мерки, проекти и предвидените в проектите дейности.

Реализирането на стратегическите цели и приоритети на ПИРО не е задача само на местната власт и трябва да се случва в условията на тясно взаимодействие и партньорство с бизнеса, социални, образователни културни институции, НПО и други заинтересовани страни. Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и международно сътрудничество.

За плановия период 2021-2027 г. в Индикативната финансова таблица на ПИРО на община Роман за петте основни приоритета са заложени 128 проекти и дейности на обща стойност 89 879 хиляди лева.

Реалните резултати на етапа на междинна оценка за изпълнението на ПИРО за първите три години на неговото действие са представени в следващата таблица:

Таблица 40: Справка за изпълнени проекти и дейности в община Роман през периода 2021-2023 г.

№ по ред	Приоритет, Специфична цел, Мярка, Проект/Дейност	Обща стойност лева	Период на изпълнение	Източник на средства – програма, фонд, бюджет (собствен финансов принос в %)	Резултати
	ПРИОРИТЕТ 1: Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството	**1612641**			
	Мярка 1.1. Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите	**50000**			
1	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19	50000	2021	ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020	Проект на „Уайър Трейд" ЕООД гр.Роман
	Мярка 1.2. Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство	**1093283**			
2	Подпомагане развитието на стопанството на земеделски стопанин Христина Людмилова Иванова – Петрова, с.Курново	29337	2021-2026	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Увеличаване на площите с костилкови трайни насаждения – сини сливи и изграждането на модерно стопанство, което да

					произвежда висококачествена продукция с ниска себестойност
3	Подпомагане развитието на стопанството на земеделски стопанин Мариян Цветанов Попов, с.Хубавене	29337	2022-2023	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Модернизиране на земеделско стопанство за оранжерийни зеленчуци
4	Инвестиции в земеделска техника в стопанството на ЗП Донко Любенов, гр.Роман	199700	2022-2024	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Модернизиране на машинния парк за оптимизиране на разходите, повишаване ефективността на производството и подобряване качеството на произвежданата продукция
5	Модернизация на земеделското стопанство на ГЕОНИД ЕООД чрез инвестиции в земеделска техника	480086	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Проект на „Геонид“ ЕООД, с.Курново за закупуването на земеделска техника и инвентар за обработване на 5552 дка земеделски земи
6	Закупуване на земеделска техника за стопанството на ЗП Валентина Лазарова в с. Кунино, общ.Роман, обл. Враца	354823	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Закупуването на модерна земеделска техника
	Мярка 1.3. Устойчиво управление на горските ресурси				
ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА НА ОБЩИНА РОМАН 2021-2027 Г.					
	Мярка 1.4. Развитие на туризма като индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, природни и културни забележителности	**469358**			
	Подмярка 1.4.1. Оползотворяване и развитие на местните туристически ресурси, чрез създаване на базовата инфраструктура и активно предлагане на интегрирани туристически продукти и услуги	**419358**			
7	Ремонтни дейности на сградата и оградата на музей "Ханчето" (Васил Левски) в с. Курново, чрез консервация, реставрация, адаптация и експониране на музей “Васил Левски“-Ханчето -първи етап	195299	2023-2024	Републикански бюджет	Подобряване състоянието на туристически обекти в община Роман
8	Изграждане на туристическа пътека „Николов чукар“ с. Кунино, община Роман	224059	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Създаване на нови туристически атракции в община Роман, които ще обслужват 800 преки бенефициенти
	Подмярка 1.4.2. Развитие и разнообразяване на туристическото предлагане,	**50000**			

	интегрирано управление, маркетинг и реклама на дестинацията				
9	Създаване на Документален филм "Каменоделски истории"	50000	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Проект на Сдружение „Православен Храм Свети Николай - Кунино"
	ПРИОРИТЕТ 2: Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска	**670167**			
	Мярка 2.1. Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове	**88956**			
10	Ремонт на хидроизолацията на покрив на сграда на ОбА - Роман - инженеринг и СН, гр. Роман	52861	2021-2022	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние и енергийна ефективност на обществени сгради в община Роман
11	Основен ремонт на покрив и сграда кметство - инженеринг и СН, с. Хубавене	36095	2021-2022	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние и енергийна ефективност на обществени сгради в община Роман
	Мярка 2.2. Насърчаване на прехода към кръгова икономика				
	Мярка 2.3. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени				
	Мярка 2.4. Устойчиво управление на отпадъците	**581211**			
12	Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на територията на община Роман	581211	2021	ОП „Околна среда" 2014-2020	Извършване на техническа рекултивация съгласно план за провеждане в съответствие с НП за управление на дейностите по отпадъте
	ПРИОРИТЕТ 3: Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, по-висок жизнен стандарт и демографски подем	**3007057**			
	Мярка 3.1. Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината				

	Мярка 3.2. Подобряване на образованието и модернизация на образователната инфраструктура	**2507515**			
13	Ремонт и благоустрояване на ДГ " Зора" в гр. Роман и обособена група в с. Камено поле	831186	2019-2021	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Подобряване техническото състояние на обекти на образователната инфраструктура в община Роман
14	Проект „Атлас на каменоделеца“ на ПГ по Каменообработване с.Кунино	96324	2020-2023	Изпълнителна агенция „Програма за образование“	Обособяване на кабинети по Моделиране и Каменообработване, осигуряване на обзавеждане и оборудване, консумативи, учебни материали и съвременна техника за практическите занятия
15	Частичен ремонт на покрива на сградата на бивше училище НУ " Христо Ботев" в с. Радовене	19257	2021-2022	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние на обекти на образователната инфраструктура в община Роман
16	Проект „Ръка за ръка в познанието, изкуството и спорта” на НУ „Петко Рачов Славейков“ гр.Роман	98465	2021-2023	Програма „Наука и образование за интелигентен растеж“	Учениците ще бъдат поставени в условия на интересни за тях занимания, всеки от тях ще има възможност да разкрие собствения си творчески потенциал, да бъде творец и да се изяви
17	Обновяване и модернизация на Професионална гимназия по каменообработване – с. Кунино	1381697	2021-2024	Програма Региони в растеж 2021-2027	Мерки по енергийна ефективност, изграждане на котелно помещение и вътрешна отоплителна инсталация, ремонт на учебната сграда
18	Подобряване условията на обучение и достъпа до училищно образование в Средно училище "Васил Левски" гр. Роман	80586	2021-2024	Програма „Наука и образование за интелигентен растеж“	Осигуряването на качествено обучение и използването на различни методи за образователна интеграция на ученици от маргинализирани групи, чрез включване в извънкласни дейности
	Мярка 3.3. Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности	**499542**			
19	Изграждане на детски кът в междублоково пространство в гр.Роман	10000	2021	ПУДООС	Създаване на нови детски и спортни съоръжения в община Роман
20	Подобряване спортната инфраструктура на община Роман за обекти: Реконструкция на спортно игрище в с.Хубавене и Реконструкция на спортно	235188	2022-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Подобряване и модернизиране на спортна инфраструктура в община Роман обслужваща 800 жители

	игрище в с.Кунино				
21	Ремонт и благоустрояване на съществуващо игрище за волейбол и обособяването му в комбинирано игрище за тенис на корт и волейбол“, УПИ I, пл.№991. кв.69 по рег. и кад. план на гр.Роман	254354	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Подобряване и модернизиране на спортна инфраструктура в община Роман обслужваща 3000 жители
	Мярка 3.4. Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила				
	ПРИОРИТЕТ 4: Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни обществени услуги – административни, здравни, социални и културни	**1262303**			
	Мярка 4.1. Подобряване на достъпа до електронни административни услуги	**62832**			
22	Изготвяне на Общ устройствен план на община Роман	62832	2018-2022	Републикански бюджет, Общински бюджет	Подобряване на техническата и планова осигуреност на община Роман
	Мярка 4.2. Развитие на административния капацитет и управление на общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса				
	Мярка 4.3. Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването	**132713**			
23	Закупуване на дентална апаратура и оборудване за амбулатория по дентална медицина”	132713	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Проект за оборудване на Амбулатория за дентална медицина на Д-р Рос ЕООД гр.Роман
	Мярка 4.4. Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура	**416470**			
24	Патронажна грижа за жителите на община Роман	75210	2020-2021	ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020	Подпомагане на възрастни хора в риск, възрастни хора над 65 г. с ограничения или в невъзможност да се самообслужват сами и хора с увреждания и техните

					семейства. Включени 50 потребители
25	Топъл обяд в условията на пандемия от COVID-19 в Община Роман	53026	2021-2022	Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане	Услугата се предоставя на 74 потребители разпределени във всички населени места на община Роман
26	Изграждане външно стълбище в КСУДС гр. Роман	57840	2023-2024	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние на обекти на социалната инфраструктура
27	Топъл обяд в община Роман	230394	2023-2025	Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане	Услугата се предоставя на 100 потребители разпределени във всички населени места на община Роман
	Мярка 4.5. Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура	**650288**			
28	Основен ремонт на Читалище "Пробуда" с.Курново	44493	2023-2024	Републикански бюджет, Общински бюджет	Републикански бюджет
29	Ремонт покрив читалище "Просвета"-1925" с.Камено поле	23863	2023-2024	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние на обекти на културната инфраструктура
30	Основен ремонт, реставрация и консервация на Манастир „Св.Архангел Михаил“ – Архитектурно-строителна и художествена недвижима културна ценност с категория „Национално значение“ в с.Долна Бешовица	581932	2022-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Подобряване техническото състояние на обекти на културната инфраструктура
	ПРИОРИТЕТ 5: Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии	**9561194**			
	Мярка 5.1. Подобряване на транспортната достъпност и свързаност	**8690973**			
31	Основен ремонт на ул. "Хаджи Димитър" в с. Радовене	20815	2020-2021	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние на улици в населените места на община Роман
32	Основен ремонт на мост на ул. " Зелена бара" в с. Струпец	27600	2020-2022	Общински бюджет	Подобряване техническото състояние на основно пешеходно съоръжение
33	Основен и частичен ремонт на улици в община Роман: ул.“Ген.Столетов“, ул.“П.Р.Славейков“ ул.“Тодор Каблешков“, ул.“Романова крепост“, ул.“Малък Искър“, ул.“Витоша“, ул.“Петко	1608642	2021-2024	Републикански бюджет, Общински бюджет	Подобряване техническото състояние на улици в гр.Роман и още 7 населени места на община Роман

	Каравелов“, ул.“Родопа“, ул.“Шипка“ гр.Роман, ул.“Мусала“ с.Курново, ул.Мир, ул.“Св.Св.Кирил и Методий“ с.Синьо бърдо, ул.“Томо Иванов“, ул.“Добрин Ганчев“, ул.“Червеница“ с.Кунино, ул.“Мир“, ул. “Александър Стамболийски“ с.Долна Бешовица, ул.“Гоце Делчев“ с.Камено поле, ул.“Христо Ботев“, ул.“Васил Левски“ с.Стояновци, ул.“Люляк“, ул.“Иван Вазов“ с.Струпец, ул.“Васил Левски“ с.Караш, ул.“Генерал Скобелев“ с.Радовене				
34	Възстановяване на въжен мост над р. Малък Искър в с. Среден рът, ул.“Цар Калоян“ с.Радовене	455774	2021-2023	Републикански бюджет ПМС № 207/29.06.2021 г.	Подобряване техническото състояние на основно съоръжение, което обслужва пешеходния трафик, като премоства река Малък Искър
35	Реконструкция и рехабилитация на общински път SFO2046, от прелеза на ЖП линия при гара Струпец км 0+000 до след разклона за с. Синьо бърдо при км 5+547	4247549	2022-2023	Републикански бюджет	Подобряване техническото състояние на общинската пътна мрежа с дължина 5,547 км.
36	Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях на територията на Община Роман	2330593	2023-2025	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Ремонт на улици в гр.Роман, с.Хубавене и с.Камено поле с население 3500 жители
	Мярка 5.2. Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи				
	Мярка 5.3. Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ				
	Мярка 5.4. Цифрова свързаност и телекомуникации				
	Мярка 5.5. Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда	**870221**			
37	„Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване в гр. Роман, Община Роман	840221	2018-2021	Програма за развитие на селските райони 2014-2020	Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване на територията на гр. Роман
38	Зона за отдих и спорт в с.Стояновци	10000	2021-2022	ПУДООС	Благоустрояване на зони за обществено ползване в населените места на община Роман

39	"Създаване на детски кът" в гр.Роман	10000	2021-2022	ПУДООС	Благоустрояване на зони за обществено ползване в населените места на община Роман
40	"Изграждане на зона за отдих и детски кът" в с.Кунино	10000	2021-2022	ПУДООС	Благоустрояване на зони за обществено ползване в населените места на община Роман
ОБЩА СТОЙНОСТ НА ПРОЕКТИТЕ:			**16 113 362**		

Обобщената справка показва, че за периода 2021-2023 г. на територията на община Роман са изпълнени и в процес на изпълнение 40 проекти, обекти и дейности на обща стойност 16 113 362 лева.

За постигане на заложените цели и приоритети в ПИРО най-съществен принос има Община Роман, която е привлякла най-много средства от европейските фондове. Местният бизнес също работи активно и съдейства за изпълнение на плана. Общината няма съвместни проекти с бизнеса и публично-частни партньорства.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие са допринесли и проектите на местните училища, детски градини, социални, културни институции и други.

Общината работи успешно и изпълнява проекти, финансирани чрез подхода ВОМР и създадената МИГ „Луковит-Роман".

ИЗВОДИ:

Стратегията за развитие на община Роман с приоритети – икономически растеж, демографски подем, интегрирано териториално развитие, качествени и достъпни обществени услуги, подобряване на инфраструктурата и опазване на околната среда е уместна по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район и не следва да се променя. Визията на ПИРО звучи актуално, реалистично и е изпълнима в дългосрочена перспектива. Стратегическите цели и приоритети са добре изведени като брой и точно подредени.

В Индикативната финансова таблица към ПИРО на община Роман 2021-2027 г. за петте основни приоритета са заложени 128 проекти и дейности на обща стойност 89 879 хиляди лева. На етапа на МО отчитаме 40 изпълнени проекти и дейности за 16 113 хиляди лева.

Изводът е, че финансовото изпълнение на ПИРО за първите три години на база усвоени средства и инвестиции е 18%, а техническото изпълнение на база заложени и изпълнени проекти дейности е 31%. Това е добро изпълнение в средата на програмния период, предвид забавянето на възможностите за финансиране от оперативни програми, НПВУ и СПРЗСР. Реалното финансово и техническо изпълнение на плана е по-голямо, но не може да бъде измерено точно тъй като не са отчетени проектите, финансирани с частни инвестиции на територията на общината.

III. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ПИРО

След направения подробен анализ на реализираните проекти и дейности и на първоначалните резултати от изпълнението на ПИРО на община Роман за периода 2021-2027 г. са изведени конкретните данни за постигнатия напредък по приоритети и мерки, представени в следващата Таблица 41.

Таблица 41: Изпълнение на ПИРО на община Роман през периода 2021-2023 г. по приоритети и мерки

Приоритет/Мярка	Прогнозен брой проекти	Прогнозна стойност (хил.лева)	Отчетен брой изпълнени проекти за периода 2021-2023 г.	Отчетна стойност на изпълнените проекти за периода 2021-2023 (хил.лева)	Техническо изпълнение в %	Финансово изпълнение в%
ПРИОРИТЕТ 1	**41**	**30875**	**9**	**1613**	**21,95**	**5,22**
Мярка 1.1.	7	13008	1	50	14,29	0,38
Мярка 1.2.	10	8600	5	1093	50,00	12,71
Мярка 1.3.	5	800	0	0	0,00	0,00
Мярка 1.4.	19	8467	3	470	15,79	5,55
ПРИОРИТЕТ 2	**20**	**7784**	**3**	**670**	**15,00**	**8,61**
Мярка 2.1.	4	1800	2	89	50,00	4,94
Мярка 2.2.	2	750	0	0	0,00	0,00
Мярка 2.3.	7	1874	0	0	0,00	0,00
Мярка 2.4.	7	3360	1	581	14,29	17,29
ПРИОРИТЕТ 3	**22**	**4010**	**9**	**3007**	**40,91**	**74,99**
Мярка 3.1.	2	450	0	0	0,00	0,00
Мярка 3.2.	7	850	6	2508	85,71	295,06
Мярка 3.3.	6	1410	3	499	50,00	35,39
Мярка 3.4.	7	1300	0	0	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ 4	**25**	**9690**	**9**	**1262**	**36,00**	**13,02**
Мярка 4.1.	5	185	1	63	20,00	34,05
Мярка 4.2.	2	55	0	0	0,00	0,00
Мярка 4.3.	4	2350	1	133	25,00	5,66
Мярка 4.4.	9	4950	4	416	44,44	8,40
Мярка 4.5.	5	2150	3	650	60,00	30,23
ПРИОРИТЕТ 5	**20**	**37520**	**10**	**9561**	**50,00**	**25,48**
Мярка 5.1.	5	13500	6	8691	120,00	64,38
Мярка 5.2.	4	19800	0	0	0,00	0,00
Мярка 5.3.	5	1655	0	0	0,00	0,00
Мярка 5.4.	1	1000	0	0	0,00	0,00
Мярка 5.5.	5	1565	4	870	80,00	55,59
ВСИЧКО ЗА ПИРО 2021-2023	**128**	**89879**	**40**	**16113**	**31,25**	**17,93**

Изпълнение на Приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството

По Приоритет 1 има 9 изпълнени и в процес на изпълнение проекти и дейности за 1 612 641 лева.

По Мярка 1.1: Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите, е отчетен 1 проект на стойност 50 000 лева.

По Мярка 1.2: Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство, са изпълнени и в процес на изпълнение 5 проекта на стойност 1 093 283 лева.

По данни на ДФЗ за периода 2021-2023 г. са сключени договори за финансиране на общо 12 проекти с бенефициенти на територията на община Роман на обща стойност 3 860 615 лева.

Таблица 42: Сключени договори, изпълнявани на територията на община Роман през периода 2021 - 2023 г. от ПРСР 2014 - 2020

Подмерки	Брой договори	Договорена субсидия
19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие	6	845 544,40 лв.
4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	2	419 121,34 лв.
6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“(ТПП)	2	58 674,00 лв.
7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура	1	1 955 343,61 лв.
7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата.	1	581 931,79 лв.
ОБЩО	**12**	**3 860 615,14 лв.**

Източник: ДФЗ

По Мярка 1.3: Устойчиво управление на горските ресурси, няма изпълнени проекти.

По Мярка 1.4: Развитие на туризма като индустрия, базирана на специфичните местни ресурси, природни и културни забележителности, отчитаме 3 проекти и дейности на етапа на МО за 469 358 лева.

Изпълнение на Приоритет 2: Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска

По Приоритет 2 са изпълнени и в процес на изпълнение 3 проекта на стойност 670 167 лева.

По Мярка 2.1. Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове, отчитаме 2 проекта за 88 956 лева.

По Мярка 2.2. Насърчаване на прехода към кръгова икономика, няма изпълнени проекти и дейности през отчетния период.

По Мярка 2.3. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени, няма изпълнени проекти и дейности през отчетния период.

По Мярка 2.4. Устойчиво управление на отпадъците, е изпълнен 1 проект за 581 211 лева.

Изпълнение на Приоритет 3: Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, по-висок жизнен стандарт и демографски подем

По Приоритет 3 са изпълнени и в процес на изпълнение 9 проекта на стойност 3 007 057 лева.

По Мярка 3.1: Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината, няма изпълнени проекти и дейности на етапа на междинна оценка на ПИРО.

По Мярка 3.2: Подобряване на образованието и модернизация на образователната инфраструктура, са изпълнени 6 проекта на стойност 2 507 515 лева.

По Мярка 3.3: Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности, отчитаме 3 проекта за 499 542 лева

По Мярка 3.4: Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната *сила,* няма реализирани проекти на етапа на междинна оценка на ПИРО.

Изпълнение на Приоритет 4: Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни обществени услуги – административни, здравни, социални и културни

По Приоритет 4 са изпълнени и в процес на изпълнение 9 проекта на обща стойност 1 262 303 лева.

По Мярка 4.1: Подобряване на достъпа до електронни административни услуги, няма изпълнени проекти през отчетния период е отчетен 1 проект за 62 832 лева. Община Роман е въвела предоставянето на електронни услуги за гражданите и бизнеса, чрез платформата на Държавна Агенция "Електронно управление".

По Мярка 4.2: Развитие на административния капацитет и управление на общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса, няма изпълнени проекти и дейности през отчетния период.

По Мярка 4.3: Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването, е отчетен 1 проект за 132 713 лева.

По Мярка 4.4: Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура, са реализирани 4 проекта на обща стойност 416 470 лева.

По Мярка 4.5: Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура, отчитаме 3 проекта за 650 288 лева.

Изпълнение на Приоритет 5: Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии

По Приоритет 5 са изпълнени и в процес на изпълнение 10 проекта за 9 561 194 лева.

По Мярка 5.1: Подобряване на транспортната достъпност и свързаност, са реализирани 6 проекти и дейности на обща стойност 8 690 973 лева.

По Мярка 5.2: Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, няма изпълнени проекти на етапа на МО на ПИРО.

По Мярка 5.3: Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ, няма изпълнени проекти на етапа на МО на ПИРО.

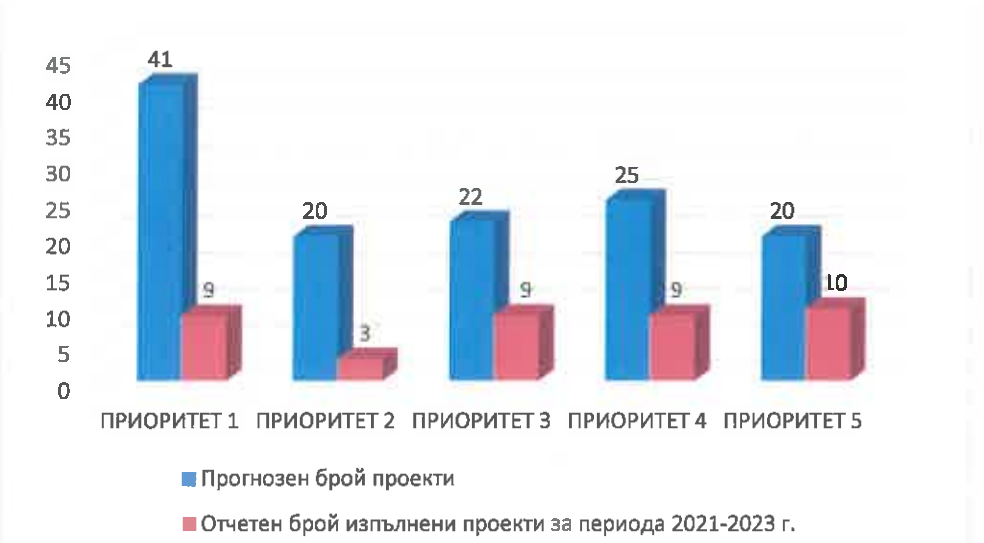
По Мярка 5.4: Цифрова свързаност и телекомуникации, няма изпълнени проекти на етапа на МО на ПИРО.

По Мярка 5.5: Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда, са изпълнени 4 проекти и дейности на обща стойност 870 221 лева.

Следващата Графика 6 илюстрира сравнението между планираните и отчетени на етапа на МО проекти и дейности в изпълнение на ПИРО на община Роман.

Ясно се вижда успешното изпълнение на Приоритети 5 и 3 и умерения напредък по Приоритети 4, 1 и 2 на плана. В средата на програмния период Община Роман отчита 31% общо техническо изпълнение на планираните проекти и дейности в програмата за реализация на ПИРО, което е добър напредък за първите три години от прилагане на стратегическия документ.

Графика 6: Планирани и отчетени проекти по приоритети на ПИРО 2021-2023 г. (брой)

Сравнението на инвестираните финансови ресурси по приоритети на ПИРО с тези, планирани в индикативната финансова таблица и програмата за реализация на документа показва, че е на лице сериозен дисбаланс между планираните и привлечените средства на етапа на МО.

Графика 7: Планирани и привлечени средства по приоритети на ПИРО (хил. лева)

Най-голяма е разликата между планираните и отчетени инвестиции по Приоритет 1. Това се дължи на факта, че не могат да бъдат събрани точни финансови данни и информация за частните инвестиции и проектите на фирми и земеделски производители. Реалното финансово изпълнение по този приоритет е по-голямо, но не може да бъде измерено. Най-успешен на база привлечени средства е Приоритет 3.

ИЗВОДИ:

Най-успешен за периода 2021-2023 година по техническо и финансово изпълнение е Приоритет 3 „Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, по-висок жизнен стандарт и демографски подем“ с 41% техническо и 75% финансово изпълнение.

На второ място е Приоритет 5 „Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии“ с 50% техническо изпълнение и 26% финансово изпълнение.

Трети е Приоритет 4 „Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни здравни, социални и културни услуги“ – 36% техническо и 13% финансово изпълнение.

Четвърти е Приоритет 1 „Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството“ с 22% техническо и 5% финансово изпълнение.

На последно място по резултати на етапа на МО е Приоритет 2 „Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска“ с 15% техническо изпълнение на база брой дейности и проекти и 8% финансово.

IV. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ

Стратегията за реализация на ПИРО отразява логиката на интервенциите за постигане на конкретни резултати, ефект и въздействие от прилагането на документа. Ефектът от реализацията на плана се проявява в крайните видими и измерими резултати, продуктите и въздействието на съответните дейности и проекти върху целевата територия и нейното население. Наблюдението и оценката на изпълнението на ПИРО следва да проследяват не само използването на финансовия и ресурсен потенциал, но активно да отчитат и физическия прогрес върху територията на общината, състоянието на средата и качеството на живот. Това изисква набор от общи и специфични индикатори и възможност за алтернативност и адаптивност при оценката.

4.1. Оценка за ефективност

Оценката за ефективност се изготвя на база заложените в документа индикатори (показатели) за мониторинг и преглед на тяхната измеримост, актуалност, съгласуваност и отношение към напредъка в изпълнението на плана.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействия върху целевата територия.

Оценката за ефективност указва отношението между постигнатия резултат спрямо целите на плана (главна, стратегически цели и приоритети). В колкото по-висока степен са постигнати целите, толкова по-ефективни са предприетите действия, реализираните проекти и дейности в изпълнение на ПИРО.

Ефективността е оценка на съответствието на целите, а ефикасността е оценка на постигнатия резултат спрямо използваните ресурси.

Оценката за ефективността на изпълнението на ПИРО се изготвя на база заложените в документа индикатори (показатели и измерители) за въздействие и резултат.

Таблица 43: Оценка на постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ПИРО на община Роман по индикатори за наблюдение

Индикатори за продукт				
Приоритет, мярка	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Целева стойност**	**Отчетна стойност 2021-2023**
Приоритет 1 - Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството				
Мярка 1.1 Стимулиране на предприемачеството, инвестициите и иновациите	Нефинансови предприятия	брой	150	137
	Новосъздадени МСП за преработка на местни суровини (месо, мляко, плодове, зеленчуци, дървесина и др.)	брой	3	0
	Участие на общината в инвестиционни инициативи (бизнес форуми, панаири и др.)	брой	3	-
	Привлечени инвестиции в предприятия в общината	хил. лева	2000	1613
Мярка 1.2 Развитие на модерно, устойчиво и диверсифицирано селско стопанство	Обработвана земеделска земя	дка	200000	79571
	Поливни площи	дка	1000	-
	Създадени нови трайни насаждения	дка	1000	50
	Подпомогнати нови и модернизирани земеделски стопанства	брой	10	5
Мярка 1.3 Устойчиво управление на горските ресурси	Новозалесени горски територии	дка	700	86
	Туристически информационен център	брой	1	0
	Места за настаняване и средства за подслон	брой	5	2
	Леглова база в места за настаняване и средства за подслон	брой	60	20
	Създадени нови туристически атракции	брой	3	1
	Разработени нови туристически маршрути	брой	3	1
Приоритет 2 - Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска				
Мярка 2.1 Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове	Обществени сгради с мерки за енергийна ефективност	брой	8	2
	Жилищни сгради с мерки за енергийна ефективност	брой	10	
Мярка 2.2 Насърчаване на прехода към кръгова икономика	Подкрепени предприятия, въвели НИРД, иновации и щадящи околната среда технологии в производствения си процес	брой	1	2

Мярка 2.3 Опазване на околната среда и борба с климатичните промени	Реализирани проекти за опазване и подобряване на околната среда	брой	5	1
	Проведени акции за почистване и залесяване	брой	7	6
Мярка 2.4 Устойчиво управление на отпадъците	Системи за разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба на различни потоци отпадъци (опаковки, строителни, зелени и биоразградими и др.)	брой	3	3
Приоритет 3 - Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, висок жизнен стандарт и демографски подем				
Мярка 3.1 Демографски подем, насърчаване на раждаемостта, привличане на млади хора за работа и живот в общината	Население на общината	брой	5400	4872
	Деца в детските градини	брой	200	158
	Ученици в училищата	брой	550	509
Мярка 3.2 Подобряване на образованието и модернизация на образователната инфраструктура	Подобрени сгради на образователната инфраструктура	брой	1	3
	Училища с внедрени/работещи съвременни системи/среди за образование – дуално обучение, дигитализация на учебни програми, STEM и др.	брой	2	2
Мярка 3.3 Подобряване на условията за спорт и развитие на младежки дейности	Ремонтирани спортни обекти и съоръжения	брой	2	3
	Организирани спортни състезания, турнири и шампионати с регионално, национално и/или международно значение	брой	7	1
Мярка 3.4 Създаване на разнообразни и гъвкави възможности за професионална реализация, подобряване на заетостта и квалификацията на работната сила	Лица, преминали обучение за нови професии и квалификация	брой	50	6
	Разкрити работни места за нуждите на хора с увреждания, роми и продължително безработни	брой	20	252
Приоритет 4 - Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни обществени услуги – административни, здравни, социални и културни				
Мярка 4.1 Подобряване на достъпа до електронни административни услуги	Създадени "онлайн" административни услуги	брой	3	103
Мярка 4.2 Развитие на административния капацитет и управление на	Общински служители преминали курсове и обучения	брой	20	-

общинската собственост в услуга на гражданите и бизнеса				
Мярка 4.3 Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването	Подобрени сгради на здравната инфраструктура	брой	3	-
Мярка 4.4 Развитие на социалните услуги и подобряване на социалната инфраструктура	Подобрени сгради на социалната инфраструктура	брой	1	1
	Предоставяни социални услуги	брой	3	1
	Лица, подпомагани със социални помощи	брой	8	7
Мярка 4.5 Развитие на културата и обновяване на културната инфраструктура	Подобрени сгради на културната инфраструктура	брой	3	3
	Организирани културни събития (фестивали, традиционни празници, чествания и др.)	брой	10	10
Приоритет 5 - Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии				
Мярка 5.1 Подобряване на транспортната достъпност и свързаност	Рехабилитирани пътища	км	20	35
	Подобрена улична мрежа	км	50	6
Мярка 5.2 Обновяване и изграждане на водопроводни и канализационни мрежи	Обновени водопроводни мрежи	км	20	0
	Изградена нова канализационна мрежа	км	10	0
	Изградени нови ПСОВ	брой	1	0
Мярка 5.3 Развитие на енергийната инфраструктура и ВЕИ	Реализирани проекти за производство на енергия от ВЕИ	брой	3	0
Мярка 5.4 Цифрова свързност и телекомуникации	Население, ползващо широколентов достъп до Интернет	%	50	90
Мярка 5.5 Интегрирано териториално развитие и подобряване на жизнената среда	Реализирани проекти за благоустрояване на населените места	брой	5	4
	Реализирани проекти в междуобщинско сътрудничество	брой	3	0
	Реализирани трансгранични проекти	брой	1	0

Индикатори за резултат					
Стратегическа цел	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Базова стойност**	**Целева стойност**	**Отчетна стойност 2021-**

					2023
Стратегическа цел 1	Изградена бизнес зона	брой	0	1	0
Стратегическа цел 1	Равнище на безработица	%	21,7	12	18,57
Стратегическа цел 1	Дял на средната годишна работна заплата от тази в областта	%	72	80	73
Стратегическа цел 1	Нефинансови предприятия на 1000 д. от населението	брой	25	30	28
Стратегическа цел 1	Нетни приходи от продажби на предприятията	хил.лв.	38959	40000	41348
Стратегическа цел 1	Произведена продукция в нефинансовите предприятия	хил.лв.	23369	25000	33296
Стратегическа цел 1	ДМА в нефинансовия сектор	хил.лв.	82176	100000	89829
Стратегическа цел 1	Нови електронни услуги в общинската администрация в помощ на предприемачеството	брой	0	3	3
Стратегическа цел 1	Земеделски производители	брой	109	120	89
Стратегическа цел 1	Реализирани нощувки в местата за подслон и настаняване	брой	0	1000	267
Стратегическа цел 1	Туристи, обслужени от Туристически информационен център	брой	0	1500	0
Стратегическа цел 2	Естествен прираст на населението	брой	-83	-50	-73
Стратегическа цел 2	Механичен прираст на населението	брой	-55	-20	+214
Стратегическа цел 2	Ученици, включени в дуално обучение	брой	0	10	-
Стратегическа цел 2	Население на 1 лекар	брой	484	450	696
Стратегическа цел 2	Население на 1 лекар по дентална медицина	брой	1775	1500	1624
Стратегическа цел 2	Реставрирани, консервирани и експонирани за туристи обекти на културно-историческото наследство	брой	0	1	1
Стратегическа цел 3	Реновирани и благоустроени публични пространства (паркове и градинки)	брой	0	5	4
Стратегическа цел 3	Новоизградени/реновирани детски площадки и спортни съоръжения	брой	0	3	3
Стратегическа цел 3	Жители с подобрено водоснабдяване	брой	0	5000	0
Стратегическа цел 3	Жители с подобрено третиране на отпадъчните води	брой	0	2000	0
Стратегическа цел 3	Дял на депонираните битови отпадъци, спрямо общообразуваните	%	95	70	82

Данните в Таблица 43 представят оценката за постигнатия напредък в изпълнението на ПИРО на община Роман като всеки от изброените индикатори допринася за постигане на определена стратегическа цел и приоритет на плана. Индикаторите се отчитат като са съпоставени данните от ПИРО към края на базовата 2020 г. с тези към края на 2023 г. Някои показатели, за които няма изменение, не могат да бъдат отчетени на годишна база или няма данни са със същите стойности като тези в плана или в предходна година.

Равнището на безработицата в общината се увеличава през отчетния период заради пандемията от коронавирус и поради намаляване на икономически активните лица, които са база за изчисляване на показателя. Общият брой на регистрираните безработни лица в общината намалява, но равнището на безработица расте и е по-високо от средните нива за област Враца и за страната. Средната годишна работна заплата също се увеличава, но в процентно отношение е по-ниска от средните възнаграждения в областта и страната. Пандемията и последвалата инфлация и енергийна криза се отразяват негативно на местния бизнес, но той се справя с предизвикателствата. Индикаторите показват подобряване на финансовите резултати и икономически подем. Селското стопанство се развива сравнително устойчиво, но броят на регистрираните земеделски производители намалява. Обобщено на етапа на МО отчитаме добър напредък в постигане на *Стратегическа цел 1 на ПИРО: Икономически растеж, чрез развитие на модерно селско стопанство и преработвателна промишленост, привличане на инвестиции и иновации за повишаване на конкурентоспособността.*

Резултатите от оценката показват, че населението на общината намалява в резултат на отрицателен естествен прираст ниска раждаемост и висока смъртност. Негативните демографски тенденции водят до застаряване на населението и влошаване на възрастовата му структура. Броят на учениците в местните училища и на децата в детските градини продължава да намалява, но въпреки това образователната система се развива, модернизира и напълно отговаря на съвременните изисквания за дигитализация и работа в електронна среда. В община Роман се предоставят разнообразни и качествени социални услуги, които отговарят на потребностите на населението. Здравеопазването е достъпно и се правят инвестиции за обновяване на инфраструктурата, но кадрите намаляват и делът на хората в предпенсионна и пенсионна възраст е значителен. Културният календар е наситен със събития, а читалищата се модернизират. Данните за тези индикатори показват среден напредък в постигането на *Стратегическа цел 2 на ПИРО: Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство.*

Анализът на индикаторите, съотносими към *Стратегическа цел 3: Интегрирано териториално развитие и намаляване на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда,* показва най-добър напредък през отчетната година. За това допринасят дейностите по подобряване на пътна и улична мрежа в населените места, обновяване на водопроводи, ремонт на публични сгради, облагородяване на обществени площи, паркове, детски, спортни площадки и други обекти на техническата инфраструктура.

ИЗВОДИ:

Междинната оценка на ПИРО на база индикатори за въздействие и резултат показва подобряване на икономическото развитие на община Роман, обновяване на инфраструктурите, насърчаване на заетостта, устойчиво развитие на селското стопанство, грижа за опазването на околната среда и други положителни въздействия. Най-видимият ефект от прилагането на плана остават инвестициите в инфраструктурата - ремонт на пътища, улици, ремонти на обществени сгради, детски и спортни площадки и др. Отчитайки реалните резултати от изпълнението на ПИРО и техния ефект и въздействие върху населението и целевата територия можем да отчетем

добра обща ефективност за периода 2021-2023 г., тъй като голяма част от индикаторите са с постигнати или преизпълнени целеви стойности.

Индикаторите са съотносими пряко към Стратегическите цели в плана и показват, че най-добър напредък е постигнат по показателите, измерващи изпълнението на Стратегическа цел 3: Интегрирано териториално развитие и намаляване на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда. На второ място е Стратегическа цел 1: Икономически растеж, чрез развитие на модерно селско стопанство и преработвателна промишленост, привличане на инвестиции и иновации за повишаване на конкурентоспособността. На трето място остава Стратегическа цел 2: Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство.

4.2. Оценка за ефикасността на използваните ресурси

Ефикасността указва отношението на постигнатия резултат спрямо вложените разходи (финансови средства). Колкото вложените разходи са по-малки, а постигнатите резултати по-значими, толкова по-ефикасни са действията. Докато ефективността дава отговор на въпроса „дали са изпълнени нужните за подобряване състоянието на целевата територия и нейното население проекти и дейности“, ефикасността дава отговор на въпроса, дали проектите и дейностите са изпълнени по икономически изгоден за обществото начин.

Оценката на ефикасността на използваните ресурси се базира на сравнение между използваните финансови средства за изпълнението на ПИРО и заложените в документа. Извършен е аналитичен преглед на проектите и дейностите, реализирани от община Роман, други организации и фирми, финансирани със средства от бюджета на общината, структурни фондове на ЕС, частни инвестиции и други източници.

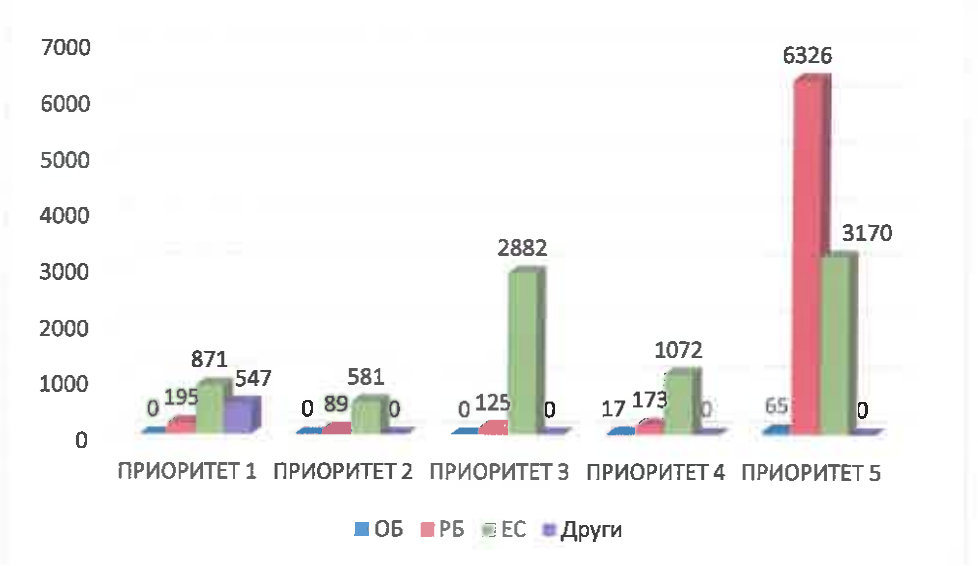
В тази част на междинната оценка ще разгледаме финансовото изпълнение на отделните приоритети на база сравнение между заложеното в Индикативната финансова таблица и Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2023 г. и реално отчетеното изпълнение, вложени финансови средства и инвестиции по отделните проекти.

Таблица 44: Индикативно разпределение на ефикасността на използваните ресурси по приоритети на ПИРО и източници на средства за периода 2021-2023 г.

Приоритети	Прогнозна стойност (хил.лева)	Отчетна стойност на изпълнените проекти за периода 2021-2023 г. (хил.лева)	Финансово изпълнение в%	Източници на финансови средства за изпълнените проекти през периода 2021-2023 г. (брой проекти и стойност в хил. лева)							
				ОБ		РБ		ЕС		Други	
				Брой проекти	Стойност	Брой проекти	Стойност	Брой проекти	Стойност	Брой проекти	Стойност
ПРИОРИТЕТ 1	30875	1613	5,22	0	0	1	195	4	871	4	547
ПРИОРИТЕТ 2	7784	670	8,61	0	0	2	89	1	581	0	0
ПРИОРИТЕТ 3	4010	3007	74,99	0	0	3	125	6	2882	0	0
ПРИОРИТЕТ 4	9690	1262	13,02	2	17	2	173	5	1072	0	0
ПРИОРИТЕТ 5	37520	9561	25,48	2	65	6	6326	2	3170	0	0
ВСИЧКО ПИРО 2021-2023	**89879**	**16113**	**17,93**	**4**	**82**	**14**	**6908**	**18**	**8576**	**4**	**547**

Данните в Таблица 44 показват съществения финансов принос на Европейските фондове за развитието на община Роман, както по отношение на подпомагане на техническата и социална инфраструктури, така и за местната икономика.

Графика 8: Разпределение на вложените финансови средства по източници

От данните в Таблица 44 може да бъде направен извода, че 8576 хил. лева (53%) от общия размер на усвоените средства за реализация на ПИРО в периода 2021-2023 г. са осигурени от фондовете на ЕС и Националното съфинансиране. Най-съществен принос има ПРСР 2014-2020 и респективно ЕЗФРСР, което се обуславя от спецификата на община Роман и допустимостта й като бенефициент по програмата. Предвид забавеното стартиране на европейските финансиращи програми за периода 2021–2027 г., НПВУ и СПРЗСР, постигнатото финансово осигуряване на процесите на регионално развитие в община Роман на етапа на междинна оценка на ПИРО е добро.

Община Роман е осигурила 82 хил. лева или 1% от средствата за реализация на ПИРО през първите три години. От Републиканския бюджет са 43% от вложените средства, а останалите 3% от други източници.

Значителен принос за изпълнение на ПИРО има местния бизнес, който изпълнява редица проекти, осъществени с финансовата подкрепа на ПРСР и ОПИК. Ефикасността на вложените средства не може да бъде измерена точно, тъй като се предполага, че има още инвестиции (най-вече частни), за които няма информация и данни.

Сравнението на привлечените средства по приоритети с тези, планирани в индикативната финансова таблица на ПИРО показва значителен дисбаланс между планираните и привлечените средства, въпреки това изпълнението може да бъде оценено като добро за първите три години от прилагане на стратегическия документ.

ИЗВОДИ:

Ефикасността най-общо е оценка на съответствието между разходите и очакваните ползи от направените инвестиции в различни проекти и дейности. Изпълнените проекти и постигнатите индикатори показват висока резултатност в изпълнението на ПИРО, обвързана с подобрени показатели за устойчивост и развитие.

Реализираните проекти в община Роман са в пълно съответствие със стратегическата рамка, като допринасят за постигане на целите и приоритетите на плана. Финансовите параметри на плана имат високо изпълнение, като по-ниските проценти по някой мерки се дължат на завишените прогнозни стойности и ограничените източници на финансиране, поради забавения старт на европейските програми. Всичко това дава основание за положителна оценка относно съотношението между направените разходи и очакваните/постигнатите ползи от изпълнението на плана.

Отчитайки видимите, реални резултати от реализираните проекти и дейности и техния ефект върху населението и целевата територия можем да отчетем много добра

обща ефективност и ефикасност на ПИРО на община Роман за периода 2021-2027 г. Основните източници на средства за изпълнение на ПИРО са фондовете на ЕС, чрез програмите ПРСР, ОПРЧР, ОПИК, ОПОС, ОПХМП и ОПНОИР. По-малко финансиране е получено от национални фондове и програми на българската държава и средства от републиканския бюджет и общинския бюджет на Община Роман.

V. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО И МОНИТОРИНГА НА ПИРО

Община Роман е създала много добра организация за прилагане и изпълнение на ПИРО за периода 2021-2023 г. от гледна точка на планирани и реализирани дейности, вътрешен мониторинг, отчетност и контрол.

Създаден е добър механизъм за избор на приоритетни проекти и дейности. Проектиране и планиране се извършва ежегодно, като изборът е свързан със:

- изискванията на действащи нормативни документи, които задължават Общините да извършват определен вид дейности или изградят определен вид обекти;
- необходимостта, продиктувана от потребностите на Общината да създава благоприятни условия за живот и комфортна среда на обитаване и да бъде притегателен център за населението, най-вече за младите хора;
- съобразяване с финансовите възможности на общинския бюджет, при изисквания за съфинансиране;
- съобразяване с проектната готовност на Общината при откриване на процедури за финансиране по съответните програми;
- постоянно търсене на нови възможности за финансиране на проекти по всички програми, приложими за Общината като бенефициент.

С приемането на Плана за интегрирано развитие на община Роман за периода 2021-2027 г. са набелязани целите и задачите, които трябва да се реализират за плановия период. Във връзка с това, общинската администрация следи за всички възможни европейски и български програми и донорски организации, които биха могли да финансират отделни обекти, дейности и проекти, което да доведе до постигане целите на ПИРО. През последните години са използвани редица възможности за кандидатстване с проекти, привличане и усвояване на средства от европейски фондове и програми на българските министерства. За съжаление не всички проектни предложения са одобрени и финансирани, но те остават ресурс на Общината за оставащите 4 години за изпълнение на плана.

Предмет на мониторинга на ПИРО е постигането на целите и приоритетите на документа, както и действията на местната власт и администрация, организациите, бизнес структурите, физическите и юридическите лица, свързани с неговото изпълнение.

Мерките за наблюдение и механизмите за събиране, обработване и анализ на данни са заложени в самия План за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г. Орган на наблюдение на ПИРО е Общинския съвет. Функциите по наблюдението на ПИРО включват:

- Наблюдение на изпълнението на ПИРО въз основа на определените макроикономически индикатори, индикаторите, отчитащи приноса към целите на европейската политика за сближаване през периода 2021-2027 г., глобалните екологични индикатори, целите на Националната програма за развитие „България 2030“ и другите специфични количествени индикатори по отношение на реализацията на целите, приоритетите и мерките за регионално развитие;
- Координация на дейностите по наблюдението на ПИРО със заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица;
- Обсъждане и одобряване на редовните годишни доклади и на заключителния доклад за изпълнението на ПИРО;

- Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски - издаване на конкретни указания за преодоляването им;
- Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на ПИРО.

Системата за наблюдение на ПИРО включва следните основни компоненти:

- Система от индикатори за наблюдение, отчетени по-горе, отразяващи специфичния характер на плана, реализацията на неговите цели, социално-икономическото състояние, развитието на инфраструктурата и проблемите на околната среда в контекста на устойчивото регионално развитие;
- Източници, начини и периодичност за събиране, обработка и анализиране на информацията - наблюдението на изпълнението на ПИРО се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, АПИ, АЗ, АУЕР, ИАОС, РИОСВ, РЗИ, АСП и др., както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общините на района.
- Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на ПИРО се осигурява от бюджета на Община Роман.
- Местните власти участват в реализацията на мерките и постигане на целите на плановете за интегрирано развитие и програмите за тяхната реализация.
- Местните власти осигуряват собствени финансови ресурси и мобилизират такива на социалните партньори на местно ниво за реализация на проекти и дейности в техните планови документи.
- Неправителствените организации, социално-икономическите партньори и частния сектор активно участват в процеса на разработване на ПИРО и наблюдение изпълнението на плана; подкрепят и участват в разработването на проекти за изпълнението на плана. Тази група от участници ще бъде пряко включена и в реализацията на проекти и дейности, основно насочени към подобряване на средата за живот и развитие.

За изпълнението на ПИРО се извършват междинна и последваща оценка. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на регионалния план, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за: общите условия за изпълнение на ПИРО и в частност промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ПИРО въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

По решение на органа за наблюдение – Общинския съвет, или по искане на Кмета могат да се изготвят и доклади за отделен случай или за отделен период, както и по определена тема или специфичен проблем.

Междинната оценка се извършва в средата на периода на действие на документа за стратегическо планиране и включва: оценка на първоначалните резултати от изпълнението; оценка на степента на постигане на съответните цели; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки за актуализация на съответния документ. На база на резултатите от междинната оценка е възможно да се инициира актуализация на ПИРО, за да се направят необходимите корекции в документа и да се предприемат мерки, за да се осигури реализиране на заложените цели и приоритети, като се отговори на нуждите на района.

Като слабост на етапа на настоящата междинна оценка отчитаме факта, че няма практика НПО и бизнеса да се привличат като партньори за изпълнението на ПИРО и не се насърчават да изготвят проекти и да кандидатстват самостоятелно за финансиране на процедури, по които са бенефициенти, за да допринасят за постигане на общите цели и приоритети. Община Роман следва да работи в тази посока, чрез по-активно търсене и привличане на бизнеса и НПО като партньори в съвместни проекти и информиране за възможностите им самите те да кандидатстват за финансиране.

ИЗВОДИ:

В Община Роман е създадена добра организация за прилагане на ПИРО от гледна точка на заложени и реализирани проекти и дейности, вътрешен мониторинг, отчетност и контрол. Това се доказва от постигнатите резултати и напредък в изпълнението на заложените цели и приоритети на плана. Общината е натрупала административен опит в разработването и изпълнението на проекти в различни сфери на обществения живот. Проблем остават ограничените финансови ресурси в местния бюджет за реализация и съфинансиране на голям брой мащабни проекти и дейности в изпълнение на плана.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ

Анализът на етапа на Междинна оценка показва добри резултати в реализацията на Плана за интегрирано развитие на община Роман за първите три години от неговото прилагане (2021-2023 г.). Финансовото изпълнение на плана е 18% (16 113 хил. лева), а техническото изпълнение - 31% (40 броя изпълнени и в процес на изпълнение проекти и дейности). Въпреки трудностите, предизвикани от пандемията, войните, инфлацията, енергийната, икономическа и политически кризи, напредъка в реализацията на ПИРО е добър. Забавянето на процедурите за кандидатстване с проекти и финансиране от европейските програми за периода 2021-2027 г., НПВУ и СПРЗСР създава допълнителни затруднения и бариери за постигане на целите на плана. На етапа на МО реализацията на заложените мерки и дейности е по-висока, но не може да се измери точно поради липсващите данни и информация за всички проекти и дейности на частния сектор, които са трудно проследими и няма как да бъдат отчетени.

За периода на междинна оценка на ПИРО 2021-2023 г., в община Роман се наблюдават тенденции на подобрение на социално-икономическото развитие. Основният проблем остава демографската криза, намаляващото и застаряващо население. Отбелязан е икономически растеж, който се изразява в нарастване броя на предприятията, обема на произведената и реализирана продукция и печалбите на местните фирми. Има напредък и в областта на подобряване на техническите и социални инфраструктури. Остават неизпълнени големите проекти за подобряване състоянието на водоснабдителните и изграждане на канализационни мрежи и ПСОВ в населените места на общината.

В резултат на проведената междинна оценка за изпълнение на ПИРО на община Роман можем да направим следните обобщени изводи:

1. В регионален план през анализирания период община Роман запазва шесто място по територия и осмо място по население в област Враца. Селищната система на общината е неустойчива. Застрашени от изчезване са селата: Марково Равнище (4 жители към 2023 г.), Средни рът (9 жители към 2023 г.) и Караш (с 41 жители към 2023 г.).
2. Демографските показатели продължават да се влошават. Населението намалява от миграция, ниска раждаемост и висока смъртност. По данни на НСИ през 2023 г. в община Роман живеят 4872 души, 50,2% от които мъже и 49,8% жени. Градското население (на гр. Роман) е 46%, а в селата живеят 54% от жителите на общината.
3. По данни от последното преброяване на населението към септември 2021 г. в община Роман живеят 4875 души или с 1348 души по-малко спрямо преброяването през 2011 г. Населението намалява с 22% за десет години. Демографската криза обхваща както града, така и селата.
4. Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 93 души на година, като през 2021 г. достига минус 125, а през 2023 г. е минус 73. Средногодишният брой на живородените деца е 47. Средната смъртност е 141 човека годишно, като тук се отчита и значителния ръст на починалите по време на пандемията от коронавирус.
5. Механичният прираст на населението през периода 2021-2023 г. се променя динамично през 2021 г. е отрицателен - 68 души, през 2022 г. също е отрицателен – минус 5, а през 2023 г. има положителни стойности и достига + 214 души. Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението е намаляло със 139 души за периода 2021-2023 г.
6. Образователната система е добре организирана и материално обезпечена, но броят на децата и учениците продължава да намалява. По данни от последното преброяване към 07.09.2021 г. 14% от населението на община Роман на 7 и повече години има висше образование (623 лица). Със средно образование са 56%, а с основно – 19%. Общо 518 лица или 11% от жителите на общината са с начално и по-ниско образование. Напълно неграмотни към 2021 година са 67 лица.
7. Здравното и медицинско обслужване на гражданите в общината е затруднено, поради неравномерното разпределение на населението по общи практики и отдалечеността на голяма част от населените места от общинския център. За осъществяването на нормалната доболнична помощ има необходимост от медицински специалисти. Здравните служби са общински сграден фонд, който не е в добро състояние и се нуждае от основни ремонти.
8. В общината се предлагат разнообразни и качествени социални дейности и услуги, които отговарят на потребностите на населението.
9. Безработицата за периода 2021-2023 г. намалява с 1,19%. Върху процесите на пазара на труда силно влияние оказват пандемията от коронавирус и намаляващия брой на икономически активното население, което служи за база при изчисляване равнището на безработица. През 2022 г. безработицата достига най-ниската си стойност (16,04%) за периода на прилагане на ПИРО. За отчетната 2023 г. равнището на безработица се повишава и достига 18,57%, като остава по-високо от средните нива за област Враца (10,8%), и по-високо от безработицата за страната (5,6%).
10. Икономическото развитие на община Роман през отчетния период се характеризира с различна динамика в отделните сектори, но като цяло отчитаме ръст спрямо базовата 2020 г. Финансовите показатели на местните предприятия се подобряват. Бизнесът постепенно преодолява кризите и трудностите, предизвикани от неблагоприятните макроикономически условия, включително продължителната пандемия от коронавирус, войните, инфлацията, ръстът в цените на горивата, поскъпването на стоки, материали, доставки и други.

11. Около 42% от произведената продукция в общината и 27% от НПП за 2022 г. са реализирани в сектора на селското стопанство, което затвърждава позициите му на водещ отрасъл в местната икономика. Второ място по произведена продукция заема производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива– 21%, а по нетни приходи от продажби сектора на търговията и услугите – 26%. През последните години се подобряват показателите на фирмите в хотелиерство и ресторантьорство, които формират 0,6% от произведената продукция и 0.8% от НПП в общината.
12. Въпреки предизвикателствата, трудностите и негативното влияние на пандемията, войните, кризите, неблагоприятните демографски процеси и политическата нестабилност, Община Роман се справя добре и успява да реализира част от заложените в ПИРО проекти, мерки и дейности.
13. В Индикативната финансова таблица към ПИРО на община Роман 2021-2027 г. за петте основни приоритета са заложени 128 проекти и дейности на обща стойност 89 879 хиляди лева. На етапа на МО отчитаме 40 изпълнени проекти и дейности за 16 113 хиляди лева. Изводът е, че финансовото изпълнение на ПИРО за първите три години на база усвоени средства и инвестиции е 18%, а техническото изпълнение на база заложени и изпълнени проекти и дейности е 31%. Това е добро изпълнение в средата на програмния период, предвид забавянето на възможностите за финансиране от оперативни програми, НПВУ и СПРЗСР. Реалното финансово и техническо изпълнение на плана е по-голямо, но не може да бъде измерено точно тъй като не са отчетени проектите, финансирани с частни инвестиции на територията на общината.
14. Най-успешен за периода 2021-2023 година по техническо и финансово изпълнение е Приоритет 3 „Добро образование, професионално развитие и нови знания за успешна реализация, заетост, по-висок жизнен стандарт и демографски подем“ с 41% техническо и 75% финансово изпълнение. На второ място е Приоритет 5 „Достъпност и свързаност, чрез подобряване на инфраструктурата, мобилността, телекомуникациите, цифровизация и интегрирано развитие на всички видове територии“ с 50% техническо изпълнение и 26% финансово изпълнение. Трети е Приоритет 4 „Електронно управление, администрация близо до гражданите и предоставяне на качествени и достъпни здравни, социални и културни услуги“ – 36% техническо и 13% финансово изпълнение. Четвърти е Приоритет 1 „Засилване на конкурентните позиции на общината, устойчив, иновативен и интелигентен икономически растеж, базиран на местните ресурси, подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството“ с 22% техническо и 5% финансово изпълнение. На последно място по резултати на етапа на МО е Приоритет 2 „Насърчаване на зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, чиста околна среда, приспособяване към изменението на климата, превенция и управление на риска“ с 15% техническо изпълнение на база брой дейности и проекти и 8% финансово.
15. Междинната оценка на ПИРО на база индикатори за въздействие и резултат показва подобряване на икономическото развитие на община Роман, обновяване на инфраструктурите, насърчаване на заетостта, устойчиво развитие на селското стопанство, грижа за опазването на околната среда и други положителни въздействия. Най-видимият ефект от прилагането на плана остават инвестициите в инфраструктурата - ремонт на пътища, улици, ремонти на обществени сгради, детски и спортни площадки и др. Отчитайки реалните резултати от изпълнението на ПИРО и техния ефект и въздействие върху населението и целевата територия можем да отчетем добра обща ефективност за периода 2021-2023 г., тъй като голяма част от индикаторите са с постигнати или преизпълнени целеви стойности. Индикаторите са съотносими пряко към Стратегическите цели в плана и показват, че най-добър напредък е постигнат по показателите, измерващи изпълнението на Стратегическа цел 3: Интегрирано териториално развитие и намаляване

на неравенствата, чрез комплексно подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност, обновяване на инфраструктурите, енергийна ефективност и опазване на околната среда. На второ място е Стратегическа цел 1: Икономически растеж, чрез развитие на модерно селско стопанство и преработвателна промишленост, привличане на инвестиции и иновации за повишаване на конкурентоспособността. На трето място остава Стратегическа цел 2: Демографски подем, насърчаване на образованието, социалното включване, духовно развитие, съхранени традиции и културно наследство.

16. Ефикасността най-общо е оценка на съответствието между разходите и очакваните ползи от направените инвестиции в различни проекти и дейности. Изпълнените проекти и постигнатите индикатори показват висока резултатност в изпълнението на ПИРО, обвързана с подобрени показатели за устойчивост и развитие. Реализираните проекти в община Роман са в пълно съответствие със стратегическата рамка, като допринасят за постигане на целите и мерките на плана. За значителна част от мерките има преизпълнение на техническите стойности на реализираните проекти. Финансовите параметри на плана също имат високо изпълнение, като по-ниските проценти се дължат на завишените прогнозни стойности и ограничените източници на финансиране, поради забавения старт на европейските програми. Всичко това дава основание за положителна оценка относно съотношението между направените разходи и очакваните/постигнатите ползи от изпълнението на плана.
17. Отчитайки видимите, реални резултати от реализираните проекти и дейности и техния ефект върху населението и целевата територия можем да отчетем много добра обща ефективност и ефикасност на ПИРО на община Роман за периода 2021-2027 г. Основните източници на средства за изпълнение на ПИРО са фондовете на ЕС, чрез програмите ПРСР, ОПРЧР, ОПИК, ОПОС, ОПХМП и ОПНОИР. По-малко финансиране е получено от национални фондове и програми на българската държава и средства от републиканския бюджет и общинския бюджет на Община Роман.
18. Въпреки трудностите и предизвикателствата, породени от влошаващите се социално-икономически условия и фактори на външната среда, политическата, финансова и икономическа нестабилност, е реализиран съществен напредък в изпълнението на плана.
19. Създадена е добра организация за прилагане на ПИРО от гледна точка на заложени и реализирани проекти и дейности, вътрешен мониторинг, отчетност и контрол. Това се доказва от постигнатите резултати и напредък в изпълнението на заложените цели и приоритети на плана.
20. Община Роман е натрупала административен опит в разработването и изпълнението на проекти в различни сфери на обществения живот. Проблем остават ограничените финансови ресурси в местния бюджет за реализация и съфинансиране на голям брой мащабни проекти и дейности в изпълнение на плана.

ПРЕПОРЪКИ

В резултат на проведената междинна оценка за напредъка в изпълнението на Плана за интегрирано за развитие на община Роман 2021-2027 г. имаме следните препоръки за повишаване степента на изпълнимост и приложимост на документа:

1. **Стратегията за развитие на общината** за оставащия период на действие на ПИРО до 2027 г. следва да бъде агресивна по отношение протичането на демографските процеси, подкрепяща по отношение на желания териториален баланс в развитието и насърчаване на икономиката и стабилизираща по отношение изграждането и обновяването на инфраструктурите.
2. **Заложените приоритети** – икономически растеж, чиста околна среда, висок жизнен стандарт, демографски подем, качествени и достъпни обществени услуги и

подобряване на инфраструктурата са уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район. Визията на ПИРО звучи актуално, реалистично и е изпълнима в дългосрочна перспектива. Основните стратегически цели и приоритети са добре изведени и точно подредени и при актуализация на ПИРО не следва да се променят.

3. **ПИРО да се съгласува с актуалните действащи програми, финансирани от европейските фондове в периода до 2027 г.**, които бяха одобрени след неговото приемане от Общински съвет – Роман през 2021 г. Да се направи преглед на всички национални и европейски програми, по които Общината, местния бизнес и НПО са възможни бенефициенти и да се идентифицират реални мерки, процедури и схеми, по които може да се кандидатства за изпълнение на дейностите в плана.
4. **Да се актуализира Програмата за реализация на ПИРО** за оставащия период на неговото действие до 2027 г. с приоритетни и реално изпълними проекти, дейности, финансови източници, срокове и отговорници. От програмата да отпаднат неприложимите и неизпълними проекти и дейности, за които междинната оценка е показала нулев напредък и/или е констатирана липса на възможност за въздействие, планиране и отчетност на изпълнението.
5. **Да се кандидатства още по-активно** по международни и трансгранични програми и да се търсят нови партньорства за реализация на съвместни проекти с други Общини, бизнеса и НПО.
6. **Общината да създаде база данни и да събира ежегодно информация от НПО, училища, читалища, бизнеса и земеделски производители** за техните инвестиции и проекти, за да може на етапа на Последваща оценка за изпълнение на плана да се включат и техните инициативи и дейности.
7. **Реализираните мерки и дейности, които не са включени в Програмата за реализация на ПИРО, но съответстват на визията, основните приоритети и цели, да бъдат добавени в годишните отчети за изпълнение на документа** и да се включат в последващата оценка на плана. Това ще предаде по-голяма пълнота, яснота и актуалност на дейностите, в изпълнение на политиката за устойчиво местно развитие.
8. **Общината да продължи балансираната си териториална политика за местно развитие**, като осъществява проекти, мерки и дейности в града и селата.
9. **Да се популяризира ежегодно напредъка в изпълнението на ПИРО сред гражданите** и да се активизират бизнеса и НПО да участват в различни дейности и проекти, за да се повиши общото изпълнение на заложените цели и приоритети.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Сравнителна характеристика на община Роман и останалите общини в област Враца 2020-2023 г.

Таблица 2: Население в община Роман 2019 – 2023 г.

Таблица 3: Население в община Роман по населени места и пол – сравнителни данни от Преброяване на населението през 2011 и 2021 г.

Таблица 4: Население по населени места в община Роман 2020-2023 г.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2020- 2023 г.

Таблица 6: Население по пол и възраст в община Роман – 2020-2023 г.

Таблица 7: Естествен прираст на населението на община Роман 2019 -2023 г.

Таблица 8: Заселени, изселени и механичен прираст на населението 2019-2023 г.

Таблица 9: Образователна структура на населението на 7 и повече години по степен на образование към 07.09.2021 г.

Таблица 10: Население по етническа група, майчин език и вероизповедание към 07.09.2021 г.

Таблица 11: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2021-2023 г.

Таблица 12: Средногодишен брой на безработните лица и равнище на безработица в община Роман за периода 2021 - 2023 г.

Таблица 13: Средногодишен брой на продължително безработните лица и регистрираните лица до 29 г. в община Роман за периода 2021 - 2023 г.

Таблица 14: Продължително безработни лица по притежавана квалификация и образование в община Роман към 31.12.2021-2023 г.

Таблица 15: Разкрити работни места в община Роман 2021-2023 г.

Таблица 16: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2020-2022 г.

Таблица 17: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2020-2022 г.

Таблица 18: Сравнителна характеристика на средната брутна годишна работна заплата в община Роман (лева)

Таблица 19: Баланс на земята по видове собственост в община Роман към 2023 г.

Таблица 20: Баланс на земята по видове територии по предназначение към 2023 г.

Таблица 21: Брой регистрирани земеделски стопани за периода 2021-2023 г.

Таблица 22: Справка за засети площи по видове култури и получени средни добиви 2022-2023

Таблица 23: Справка за броя на основните видове отглеждани животни 2021-2023 г.

Таблица 24: Животновъдни обекти (ОЕЗ) в община Роман по категории животни към 2023 г.

Таблица 25: Разпределение на общата горска площ по видове собственост към 31.12.2022 г.

Таблица 26: Горски територии в община Роман по землища в ха към 31.12.2023 г.

Таблица 27: Разпределение на общата горска площ по състав на горите към 31.12.2023 г.

Таблица 28: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд 2021 – 2023 г.

Таблица 29: Залесяване на горски територии в община Роман 2021 – 2023 г.

Таблица 30: Информация за дейността на местата за настаняване 2021 - 2023 г.

Таблица 31: Развитие на туризма в община Роман 2020-2021 г.

Таблица 32: Информация за заведения за хранене и развлечение 2021 - 2023 г.

Таблица 33: Брой лица с увреждания и лицата получили социални помощи в община Роман през периода 2021-2023 г.

Таблица 34: Доболнична помощ на територията на община Роман

Таблица 35: Медицински персонал и население на един лекар в община Роман 2021-2023 г.

Таблица 36: Брой ученици и учители в община Роман 2021-2023 г.

Таблица 37: Данни за общинските детски градини в община Роман 2021-2023 г.

Таблица 38: Народни читалища и художествени състави в община Роман

Таблица 39: Религиозни храмове на територията на община Роман

Таблица 40: Справка за изпълнени проекти и дейности през периода 2021-2023 г.

Таблица 41: Изпълнение на ПИРО през периода 2021-2023 г. по приоритети и мерки

Таблица 42: Сключени договори, изпълнявани на територията на община Роман през периода 2021 - 2023 г. от ПРСР 2014 - 2020

Таблица 43: Оценка на постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ПИРО на община Роман по индикатори за наблюдение

Таблица 44: Индикативно разпределение на ефикасността на използваните ресурси по приоритети на ПИРО и източници на средства за периода 2021-2023 г.

Графика 1: Динамика на населението в община Роман 2019-2023 г.

Графика 2: Естествен прираст на населението 2019-2023 г.

Графика 3: Механичен прираст на населението 2019-2023 г.

Графика 4: Сравнителна характеристика на населението по постоянен и настоящ адрес 2021-2023 г.

Графика 5: Динамика на безработицата в община Роман 2021-2023 г.(%)

Графика 6: Планирани и отчетени проекти по приоритети на ПИРО 2021-2023 г. (брой)

Графика 7: Планирани и привлечени средства по приоритети на ПИРО (хил. лева)

Графика 8: Разпределение на вложените финансови средства по източници